

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕРКАСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ВЧЕНИХ-ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ «ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ», М. БУРГАС, БОЛГАРІЯ
ЧЕНСТОХОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М. ЧЕНСТОХОВА, ПОЛЬЩА

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

*Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції
молодих вчених, аспірантів і студентів*

2-3 листопада 2017 року

Черкаси, ЧДТУ, 2017

*XIV міжнародна науково-практична конференція
молодих вчених, аспірантів і студентів
«Актуальні проблеми фінансової системи України»*

УДК 336 (477) (063)

ББК 65.261я431

А 43

Актуальні проблеми фінансової системи України // Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів: Черкаський державний технологічний університет, 2 - 3 листопада 2017 року. – Черкаси : ФОП «Чабаненко Ю.А.», 2017. – 154 с.

Основною метою конференції є вирішення актуальних проблем та вдосконалення фінансової системи України, грошово-кредитних механізмів регулювання економіки, управління фінансово - економічним потенціалом суб'єктів господарювання, розвитку банківської системи та інших актуальних проблем економічної науки.

Подані матеріали містять методологічні та методичні підходи, що можуть заслуговувати на увагу широкого кола фахівців.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету: *Григор О.О.* – к.н.держ.упр., доцент, ректор Черкаського державного технологічного університету.

Заступник голови: *Демиденко В.В.* – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та управління.

Члени оргкомітету:

Харенко Т.І. – заступник директора Департаменту фінансової політики Черкаської міської ради.

Данилевський В.В. – начальник управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації.

Гончаренко І.Г. – д.н.держ.упр., професор, завідувач кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.

Березіна О.Ю. – к.е.н., професор кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.

Петкова Л.О. – д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки та бізнесу Черкаського державного технологічного університету

Кендюхов О.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри управління персоналом і маркетингу, академік Академії економічних наук України, голова Всеукраїнської спілки вчених-економістів, віце-президент з економічної стратегії Українського Національного Комітету Міжнародної Торгової Палати, член Міжнародної комісії з оподаткування Міжнародної Торгової Палати (Париж).

Покатаєва О.В. – д.е.н., професор, проректор Класичного приватного університету, м. Запоріжжя

Mihaylov Iv.M. – PhD, Assoc. Prof in Department of Economics and Management of University «Prof. Dr. Assen Zlatarov» (Burgas, Bulgaria).

Dorota Jelonek, – PhD, Czestochowa University of Technology, Department of Management (Czestochowa, Poland).

Wadim Strielkowski - Ph.D., associate professor at Charles University, Prague, Institute of Economic Studies, Faculty of Social Sciences Charles University in Prague, Prague (Czech Republic)

Голова секретаріату: *Бережна Леся Віталіївна* – к.е.н., доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.

Організаційний комітет вважає за доцільне повідомити, що не всі положення і висновки окремих авторів є безперечними. Разом з тим, вважаємо можливим їх публікацію з метою обговорення.

СЕКЦІЯ 1. Розвиток фінансового ринку в умовах глобалізації.

Berezina O.Yu. – PhD, Associate Professor of Finance Department

Cherkasy State Technological University

**THE OPPORTUNITIES OF INSTITUTIONAL PARTNERSHIP IN
FINANCIAL SPHERE: PERSPECTIVES FOR UKRAINE**

To assess the opportunities and prospects of consolidated bank and insurance business in Ukraine the experience of Western Europe is the most relevant, so that these countries can serve as an example of financial market of Ukraine. Ukrainian financial institutions have attempted to consolidate the banking and insurance business, and there are even financial groups that form the consolidated banking and insurance business architecture and profitability and market share of innovation that continues to grow, yet not the significantly influenced architecture of the financial market of Ukraine. This situation is the result of a slight development of the insurance market and benefit of the banks in short-term deposits, which is the only evidence of a favorable environment for bank insurance. All these measures are taken so that at the positive market conditions and changes be prepared, take advantage of this and take a leading position in the consolidated bank and insurance business architecture of Ukraine.

Type of consolidation models of the banking and insurance business, characterized by the consolidation at the level of institutions includes the joint venture model, strategic model of creating of a new institution, model of shares exchange of financial institutions or the creation of financial conglomerate, as well as a strategic alliance. Each of these models can have own modifications, the symbiosis or simultaneous use of several models are also possible. The concept of a joint venture envisages the creation of new financial institutions often, insurance companies, based on equal contributions of capital existing banking and insurance institutions. Established institution operates under a joint brand and sells insurance through bank branches. The main advantages of this model: the possibility of the bank's new necessary experience, the implementation of a successful business project with a share in the profits of the new institutions, the relative safety of business, due to the availability of expertise in the insurance company - a partner financial support of partners required before the activity and limit the risk of losses because the risk is different between partners.

Models without capital basis have become very popular in Ukraine due to the need of insurance of a consumer credit, mortgage and when buying cars on credit. In these types of loans the insurance policy of at least the loan amount is required by banking institutions to provide credit, and because of the increasing cost of the insurance coverage, such as car insurance, due to the rapid development of

technology, technology – related society and increasing prosperity of citizens of Ukraine.

The most affordable model of bank and insurance company integration is considered to be an interaction through partnerships (63%), which is consistent with the modern concept of marketing partnerships [1].

Various forms of partnership between banks and insurance companies can be described by the next levels. The first is the insurance of financial risks the bank's clients in transactions related to the activities of the Bank (the life of the borrower, mortgages, loans, leasing, factoring, etc.); the second is selling standard insurance policies through the branch network of banks ("green card" insurance of civil liability of vehicle owners), through the so-called bank window when the bank receives commission and sometimes a share of the profits; the third is the inclusion of bank insurance products (plastic card of health insurance for individuals traveling abroad); the customer always has a choice: it can use simple or complex services and are able to buy two services separately; the fourth is a part of insurance companies with banks with a single program associated with complex customer services, investment and other projects; the fifth is the opening of the insurance company at the bank.

In recent years, foreign insurers have promising and popular choices of banking and insurance cooperation are joint projects in the field of integrated financial services clients. For many reasons, such as increasing competitiveness and gain significant market share, financial supermarket model is the most viable option of cooperation.

Creating a financial supermarket is a form of improving liquidity management, as the company gets an opportunity to diversify both borrowed funds and resources available in terms and industries, and effectively manage cost of funds attracted and placed. In addition, because different areas of financial services have various risks, work in several sectors of the financial market reduces the overall risk of a financial institution. The entry of banks into the insurance business generates a number of new phenomena: the aggravation of competition, which is beneficial to customers both in terms of price competition and to improve service; based on the new and additional for a product banks can more closely "tied" to their clientele. This cooperation objectively requires not only mutual loyalty, but also a certain level of goodwill and partnership. It should be taken into account that banking products are in strong demand, which is higher than for insurance and therefore the efficiency of the direct contact with the client through banks increases significantly.

Insurance companies are mostly focused on one channel. This is the bank channel and it's used in part of the security collateral, such as property or land transport. But it is not the only channel in the portfolios of insurance companies. Some companies focus on sales agency. Also insurers focus attention on their own branch network, despite the fact that they have to pay higher price for administrative costs, and it is difficult to be profitably. In our opinion, the most successful multi-

channel strategy, that on the same time is the scheme with several channels in the company that working successfully and complementally and is able to replace each other. This is strategy of banks, dealers or importers cooperation with the insurance company. In this case car dealers and importers are independent agents. Besides, work of own agent network of insurance companies is very important. Herewith agencies and the insurer's subsidiaries are not allocated to the independent channel. Basically they work as moderators of the other channels and have then independent function only in case of direct sales to corporate customers or cross-sell to particular categories of customers.

Scientists predict in the near future (a year or two) that a share sale of insurance products through banking network will grow [1-3]. Among the factors that stimulate the development of a bank insurance growth are consumer lending, development of new products and bank and insurance development of information technology.

At the present stage mutual investments in the capital are important to the growth of capitalization for the organization of the banking and financial holding company. The advantages of these associations are: better customer satisfaction with services; profits increase by expanding the customer base, introducing new products, commission revenues and reduced costs; perhaps more accurate marketing analysis of future needs of customers; most effective way of advertising and PR-campaign.

References:

1. Berezina, O. Y. & Tkachenko, Yu. V. (2017). Global partnership in the sustainable development paradigm: education, technology, innovation : monograph. Cherkassy state technological University. Cherkassy, 524.
2. Fedor M. (2015) Bancassurance nad Sekwaną i Loarą, "Gazeta Ubezpieczeniowa". Vol 9.
3. Kociemska H. (2015). Usługa Bancassurance dla jednostek samorządu terytorialnego. Warszawa: "CeDeWu". pp. 106-107.

Серватинська І.М. – к.е.н., ст. викладач

Черкаський державний технологічний університет

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Фінанси домогосподарств є важливим показником рівня життя громадян і сімей України, очевидно, що економічна, політична криза позначилася не найкращим чином на основних макроекономічних показниках, які є передумовою формування фінансів домогосподарств.

Проаналізуємо динаміку основних макроекономічних показників України,

табл. 1.

Таблиця 1

Співставлення основних макроекономічних показників, доходів і витрат населення України за 2012-2016 рр., млн. грн.

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП номінальний	1404669	1465198	1586915	1988544	2383182
ВВП реальний	1141055	1140750	1066001	961821	-
ВВП на душу населення, грн.	32 480	33 965	36 904	46 413	55 848
Інфляція, %	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4
Індекс споживчих цін, %	100,6	99,7	112,1	148,7	113,9
Індекс реальної заробітної плати	111	106,7	86,4	90,1	111,6
Доходи населення України	1457864	1547873	1516768	1743979	2002383
Витрати та заощадження населення України	1457864	1548733	1516768	1735858	2002383

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики [1].

ВВП в Україні, упродовж 2012 – 2016 рр. систематично зростав, однак темпи такого зростання кожного року різні, визначати середньорічний темп зростання ВВП не доцільно, оскільки досліджуваний період характеризується кризовими явищами в економіці, можна констатувати, що номінальний ВВП з 2012 по 2016 рр. збільшився на 978513 млн. грн. або 70 %.

Найбільші темпи зростання номінального ВВП спостерігаються в 2014-2016 рр. зростання подекуди досягало 25 % (2015/2014 рр.), такі відхилення не варто приймати за показник, який характеризує позитивну тенденцію в економіці, фахівці, в даному випадку, наголошують на необхідності врахування реального ВВП, який демонструє загальний обсяг виробництва та вимірюється в постійних (незмінних, базових) цінах, тобто на величину цього показника впливає лише зміна обсягів виробництва [1]. Таким чином, реальний ВВП за 2015/2014 рр. зменшився на 104180 млн. грн. або на 10 % проти 25 % зростання за номінальним значенням. Таке відхилення між показниками номінального і реального ВВП свідчить про інфляційні процеси в економіці, зокрема, зростання цін на товари та послуги з одночасним скорочення споживання та обсягів виробництва. Так, упродовж 2014-2015 рр., індекс фізичного обсягу ВВП не досягав і 100 % та становив 98,8 % і 89,1% відповідно, а дефлятор ВВП становив у 2014 р. 148,9 %, а у 2015 р. – 206,7 %. Тобто, обсяг виробництва в реальному секторі економіки упродовж 2014-2015 рр. не досягнув 2010 р., а ціни по відношенню до 2010 р. зросли на 50% та 106,7% відповідно.

Згідно з даними табл. 1, середньорічний темп зростання інфляції за 2012 – 2016 рр. склав 4,5 %, найбільший темп інфляції припав на 2014 – 2015 рр. і становив 124,9 та 143,3 % відповідно. Зокрема, середньорічний темп зростання

індексу споживчих цін¹ за 2012 – 2016 рр. був практично співрозмірним із темпами зростання інфляції та становив 5,2 % [1].

Позитивним показником є перевищення середньорічних темпів зростання доходів населення за досліджуваний період (8,5 %) над темпами зростання індексу споживчих цін (5,2 %). Однак, якщо врахувати, що заробітна плата на 40 % формує дохід населення, то доцільно порівняти динаміку індексів інфляції та реальної заробітної плати для того щоб з'ясувати тенденції їх співставленості упродовж 2012-2016 рр., рис. 1. [2].

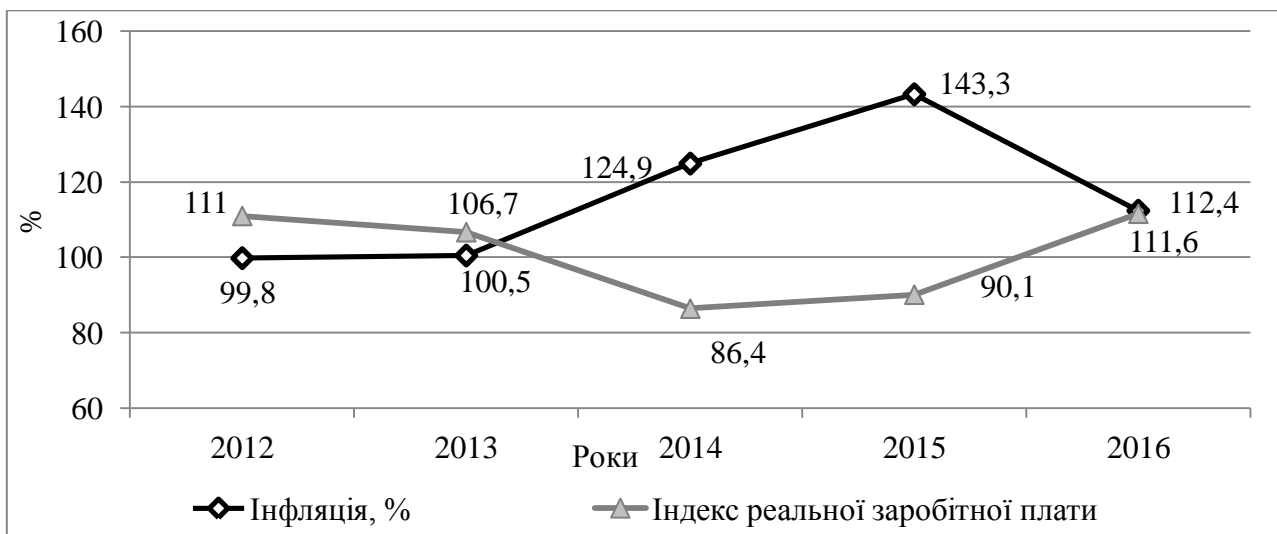

Рис. 1. Динаміка індексів інфляції та реальної заробітної плати, %

Динаміка інфляції до 2013 р. мала стабільний характер та відповідала середньоєвропейським показникам, однак, упродовж 2013-2014 рр., у зв'язку із економічною та політичною кризою, інфляція стала зростати і досягла свого піку в 2015 р. – 143,3 %, упродовж 2015 – 2016 рр. динаміка стала знижуватися та за підсумком 2016 р. інфляція склала 112,4 %, та все ж перебільшує середнє значення показника серед країн-членів ЄС (101,8 %). Принагідно зазначити, що інфляція з 2013 р. почала зростати з одночасним спадом індексу реальної заробітної плати – це призвело до зниження купівельної спроможності населення, зменшення обсягів виробництва, знецінення заощаджень тощо.

Проаналізувавши макроекономічні передумови формування фінансів домогосподарств з'ясовано, що вони були не найсприятливішими.

Ознайомимося із структурою сукупних ресурсів домогосподарств² за 2012-

¹ У «Методологічних положеннях щодо організації статистичного спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) і розрахунків індексів споживчих цін» затверджених наказом Держстату від 01.07.2013 № 190 (зі змінами, затвердженими наказами Держстату від 28.11.2014 № 371 та від 05.11.2015 № 315) пояснюється, що індекс споживчих цін (далі – ІСЦ) характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. Він є показником зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним.

² У методологічному коментарі статистичного збірника «Витрати і ресурси домогосподарств України» Державної служби статистики України пояснюється, що сукупні ресурси домогосподарств складаються із загальних доходів, використаних заощаджень, приросту в обстежуваному періоді позик, кредитів, боргів,

2016 рр., табл. 2. [3].

Таблиця 2

**Структура сукупних ресурсів домогосподарств України
у 2012 – 2016 рр., %**

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Грошові доходи	91,6	91,4	91,2	89,4	84,1
оплата праці	50,9	50,8	48,8	47,2	46,4
доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	4,1	4,0	5,2	5,5	5,1
доходи від продажу с/г продукції	2,9	2,8	3,2	3,4	2,7
доходи від власності (дивіденди від акцій та ін. цінних паперів, відсотки по вкладах, оренда)	*	*	*	*	1,1
пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою	27,1	27,2	27,0	25,2	21,6
грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	6,6	6,6	7,0	8,1	7,2
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	3,6	3,8	4,6	5,1	5,2
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	0,5	0,5	0,4	1,3	7,5
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо, на оплату послуг транспорту, зв'язку	0,5	0,5	0,4	0,4	0,2
Інші надходження	3,8	3,8	3,4	3,8	2,9

Отже, структура сукупних ресурсів домогосподарств України за 2012 – 2016 рр. переважно формується з грошових доходів 84-92 %, з яких більша частка належить оплаті праці 46-51 %, а 22-27 % – це соціальні виплати, зокрема пенсії, стипендії, допомоги і субсидії. Решта 15 % сукупних ресурсів розподіляється між пільгами та субсидіями на оплату житлово-комунальних послуг 0,4 – 7,5 %, вартістю спожитої продукції 4 – 5 %, безготівковими пільгами на оплату товарів та послуг 0,2 – 0,5 %, а також іншими надходженнями 3 – 4 %, табл. 2.

Аналіз динаміки структури сукупних ресурсів домогосподарств показав, що упродовж 2012 – 2016 рр. грошові доходи домогосподарств щороку зменшувалися за 2012 – 2014 рр. в середньому на 0,2 %, а з 2014 по 2016 рр. на 3,6 %. Зокрема, оплата праці зменшилася у структурі з 51 % у 2012 р. до 46 % у 2016 р., натомість доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості зросли з 4 % у 2012 р. до 5 – 5,5 % у 2015-2016 рр.

Отже, можна зробити висновок, що у зв'язку із економічною та політичною кризою в країні упродовж 2014-2016 рр. оплата праці

узятих домогосподарством, а також повернутих домогосподарству боргів. Цей показник відображає потенційні ресурси домогосподарства, отримані в обстежуваному періоді, незалежно від джерел їх надходження [1.1].

домогосподарств скоротилася, що призвело, з одного боку, до поживлення самозайнятості та підприємницької діяльності, а з іншого – до економії деяких споживчих витрат.

Також у структурі сукупних ресурсів домогосподарств, спостерігається суттєве зростання обсягів пільг та субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива, відтак, за 2012 – 2016 рр. зростання становило 7 %, лише упродовж 2015 – 2016 рр. пільги та субсидії збільшилися з 1,3% до 7,5%. Причини зростання частки пільг і субсидій у структурі сукупних ресурсів домогосподарств пов'язані із підвищенням тарифів на газ, електроенергію та житлово-комунальні послуги відповідно до ринкової ціни на ресурси. Так, станом на грудень 2016 р. 6,5 млн. домогосподарств отримали субсидії – це 43 % (15,03 млн.) від загальної кількості домогосподарств України [1].

Сукупні витрати домогосподарств на 90-94 % складаються з споживчих сукупних витрат (46-52 % – витрати на продукти харчування, безалкогольні напої, 36-45 % – непродовольчі товари та послуги) та на 6-10 % з неспоживчих витрат (одяг і взуття, охорону здоров'я, транспорт) [3].

Таким чином, на фінансах домогосподарств суттєво позначається макроекономічна ситуація в країні. З'ясовано, що у кризові 2014-2015 рр. основні державні стандарти не відповідали потребам домогосподарств. У зв'язку із чим спостерігається зниження купівельної спроможності, економія ресурсів домогосподарств. Також з'ясовано, що у формуванні сукупних ресурсів домогосподарств значна частка належить соціальним виплатам (25-30 %), суттєво зросла частка пільг і субсидій на оплату житлово-комунальних послуг. Переважна частина сукупних витрат домогосподарств спрямовується на харчування. Зменшилися витрати на відпочинок і дозвілля.

Для поліпшення фінансів домогосподарств вважаємо за необхідне вжити заходів із забезпечення фінансової стійкості. Для цього необхідно накопичувати заощадження у різних видах фінансових активів з метою диверсифікації ризиків. На державному рівні необхідно забезпечити повернення довіри громадян до банківської системи; здійснювати контроль над адресністю соціальних виплат; сприяти розвитку фондового ринку тощо.

Література:

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Статистичний збірник України «Праця України» (2012-2016 рр.). – Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Статистичний збірник «Витрати і ресурси домогосподарств України» [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.

Базіль А.О. – студентка 5-го курсу, факультет економіки та управління

Науковий керівник – к.е.н , доц. Ткаченко Ю. В.

Черкаський державний технологічний університет

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Якість функціонування господарства України залежить від рівня розвитку її макроекономічної та мікроекономічної систем. Механізм забезпечення економічної безпеки України ускладнюється поєднанням внутрішніх (труднощі перехідного періоду) та зовнішніх (протиріччя процесу глобалізації) проблем. Отже, питання економічної безпеки є одним із найактуальніших, адже саме економічна безпека впливає на стан функціонування економіки держави, в якому настає порядок рівноваги у визначених організаційно-правових нормах на засадах суспільного життя. А це, насамперед, передбачає забезпечення макро- та мікрорівня економічного розвитку.

Звісно, національна безпека – це багатопланове поняття, до якого входять оборонна, екологічна, енергетична, продовольча та інші види безпеки. Але не можна досягти будь-якого рівня військової безпеки або соціальної злагоди без міцної та ефективної економіки[3, с. 60]. Питання економічної безпеки при комплексному підході до вирішення проблем національної безпеки набувають першочергового значення для забезпечення надійної обороноздатності країни, її конкурентоспроможності, захисту інформації, ефективної соціальної політики, захисту від екологічних стихій[2, с. 284]. Виходячи із взаємозв'язку цих напрямків, слід підкреслити, що економічна безпека є запорукою їх підтримки. Так само як економічне життя, економічні відносини визначають всі інші типи суспільних відносин, суспільний прогрес в цілому, так і економічна безпека відіграє базисну, вирішальну роль в системі безпеки, будучи органічним її елементом. Не випадково економічні аспекти посіли значне місце в концепції національної безпеки України.

Причини, що обумовили виникнення загроз і джерел економічній безпеці України на макрорівні, зумовлені не тільки минулим розвитком економіки України, але й значною мірою невдалими реформами, проведеними після набуття країною незалежності, які не призвели до утворення стійких класичних ринкових відносин, унаслідок чого не створились стимули та мотиви у господарюючих суб'єктів до роботи в легальному секторі економіки[1, с. 208]. Результатом цього стало поширення тіньової економіки в усіх ланки суспільного виробництва і загроза економічній безпеці країни.

Таблиця 1

Система основних загроз економічній безпеці України на макрорівні

Зовнішні загрози	Внутрішні загрози
Залежність від імпорту стратегічних товарів (газ, нафта)	Низька інвестиційна активність
Сировинна спеціалізація експорту (сировина, напівфабрикати)	Триваючий спад виробництва в машинобудуванні та високотехнологічних галузях
Високий рівень зовнішнього боргу	Високий знос та технологічна відсталість основного капіталу
Дискримінаційні бар'єри деяких іноземних держав до українських товарів	Зростання матеріало- й енергоємності продукції
Агресивна політика іноземних компаній для монополізації українського ринку	Деформована структура економіки
Негативне сальдо зовнішньоекономічної діяльності	Низька конкурентоспроможність продукції
Відтік за кордон інтелектуальних, трудових і капітальних ресурсів	Зростання безробіття
Відсутність фінансової, організаційної, інформаційної підтримки експорту українських товарів	Суперечливість, нестабільність, неадекватність нормативно-правової бази
Відмінність цілей іноземних інвесторів від цілей економічного розвитку України	Ріст рівня тінізації економіки
Надлишкова лібералізація економіки України для іноземних товарів	Невірний напрям економічних реформ
Геополітичний конфлікт із Російською Федерацією	

Вищезгадані проблемні питання в різному ступені впливають на економічну безпеку України, що негативно відбивається на всі складники економічної безпеки та створюють критичні загрози подальшому розвитку країни. Я дотримуюсь думки, що на всі зазначені проблеми економічної безпеки має значний вплив один показник – тіньова економіка, тобто зростання тіньового сектору, який охопив усі сфери суспільного виробництва: відносини власності, виробництва, розподілу, обміну і споживання виробленого продукту; сферу державного управління; фінансову та банківську діяльність.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що розвиток тіньової економіки та військово-політичний конфлікт призвели до такої не існуючої раніше проблеми, як критична загроза економічній безпеці України на макрорівні. Подальший розвиток економіки України вже не можливий без обліку впливу тіньової економіки, тому що вона впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві. Усвідомлення та врахування тіньової економіки як основної загрози економічній безпеці України дасть змогу застосовувати більш ефективну національну економічну політику та впровадити нові реформи у галузі економіки та національної безпеки.

Література:

1. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. – К.: «МП Леся», 2017. – 332 с.
2. Наконечна Н.В. Методологічні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки України / Н.В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.14. – С. 281–287.
3. Юрків Н. Галузево-секторальний вимір конкурентоспроможності та економічної безпеки держави: досвід України / Н. Юрків // Вісник НБУ. – 2012. – № 5. – С. 59–61.

Гаріст А.П. – студентка гр.ЗФМ-65

Науковий керівник – к.е.н., доц., Дудченко Н.В.

Черкаський державний технологічний університет

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасна фінансова політика повинна враховувати всю багатофакторність, багатокомпонентність та багатоваріантність управління фінансами для досягнення поставленої мети та виконання завдань щодо ефективного її розвитку. Державна фінансова політика не може визначатися раз і назавжди. Навпаки, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки вона повинна бути гнучкою та коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів.

Теоретичні та практичні засади фінансової політики досліджували у своїх працях такі українські вчені: І. Адаменко [1], О. Василик [2], С. Задворних [5], І. Запатріна [6], І. Лютий [7] та інші.

Державна фінансова політика як форма реалізації функцій фінансів спрямована на досягнення цілей держави з мінімальними витратами й достатньою ефективністю.

Фінансова політика – динамічне явище. Проте, як зазначив П. Юхименко, з позицій сучасних критеріїв аналізу, весь історичний процес її формування і зміни не можна подавати однозначно – як розвиток по висхідній або як розвиток циклічного характеру. Він має складніший характер, що викликано змінами цілей економічної політики, впливом зовнішніх умов і чинників, які загрожують зміною геополітичного становища України [15].

Враховуючи це, автори поділяють думку, що фінансова політика потребує наукового підходу до її розробки, відповідності закономірностям суспільного розвитку, врахування надбань економічної й фінансової теорії. Тобто фінансова політика має базуватися на науково обґрунтованій концепції економічного

розвитку суспільства та давати реальні поточні (макроекономічна збалансованість, бездефіцитність бюджету, оптимальний обсяг державного боргу тощо) і стратегічні (стійкий економічний розвиток країни, зростання ВВП, інвестицій, добробуту населення, платоспроможності країни) результати, а також базуватися на адекватних концепціях економічного розвитку та фінансових механізмах їх реалізації.

Таким чином, основою ефективної фінансової політики є обґрунтована й виважена економічна політика, котра безпосередньо впливає з моделі економічного розвитку держави.

Сучасні моделі, що використовуються в різних країнах, є тим фундаментом, який визначає особливості їх економічної політики та розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів як на макро-, так і на мікрорівні. І це закономірно, оскільки, наприклад, соціально орієнтована модель розвитку визначає первинний розподіл фінансових ресурсів у економіці, структура котрого відрізняється від тієї, що пов'язана з ліберальною політикою

Пояснення цьому криється, в першому випадку, в теоретичних положеннях про неприпустимість прямого втручання в економіку та необхідність створення умов успішного її розвитку шляхом дотримання невисокого рівня перерозподілу ВВП через бюджет, який впливає з ліберальної моделі, а в другому – у високому рівні державного перерозподілу доходу господарюючих суб'єктів і розвинутій на цій основі системі соціального захисту й трудових відносин, пов'язаних із соціально орієнтованою моделлю.

У першому випадку державна економічна й фінансова політика передбачає створення умов для розвитку підприємств за рахунок передачі в їх розпорядження значної частини створених ними доходів та розширення завдяки цьому бази самофінансування, а в другому – в підприємств вилучається більша частка доходів, та їх розвиток залежить як від держави, так і від рівня розвитку фінансового ринку [8].

Фінансову політику слід розглядати як сукупність цілеспрямованих державних заходів щодо формування й ефективного використання фінансових ресурсів країни, які містять у собі ресурси її окремих регіонів, секторів економіки, підприємств і домогосподарств, для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку на основі використання відповідних фінансових і монетарних важелів та створення відповідного інституційного середовища, котрі сприяють реалізації цієї політики.

Лише за такого розуміння поняття «фінансова політика», коли вона спрямована насамперед на забезпечення умов для розвитку економіки та нарощування фінансових ресурсів країни, можливе задоволення зростаючих потреб соціальної сфери й державного управління, процвітання нашої країни в майбутньому.

Разом із тим варто підкреслити, що включення у сферу фінансової політики не тільки державних фінансів, а й грошових коштів, що

перерозподіляються через банківську систему та фондовий ринок, створює в короткотерміновий період і за певних обставин (наприклад, за низького рівня монетизації економіки) умови для підвищення рівня соціального навантаження на зведений бюджет, без урахування темпів зростання ВВП і продуктивності праці. В цьому випадку кошти на розвиток економіки, в т. ч. на інвестиційні потреби, можуть акумулюватися через кредитну систему та на фондовому ринку з допомогою таких інструментів, як акції й облігації. Але ці процеси не можуть бути стихійними.

Для цього в рамках єдиної фінансової політики має забезпечуватися тісніша ув'язка монетарної й бюджетної політики та істотне підвищення якості регуляторної політики держави у сфері фінансів.

Важливою вимогою, що висувається до фінансової політики, є комплексний підхід до її розробки й реалізації, тобто узгодження заходів, що проводяться в усіх ланках фінансової системи, шляхом орієнтації цих заходів на виконання ключового завдання певного етапу розвитку, а також забезпечення тісного взаємозв'язку складових економічної політики.

Державна фінансова політика є важливою складовою економічної політики держави й водночас самостійним напрямом реалізації її відповідних функцій. Така підпорядкованість і взаємозалежність вимагає чіткого визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави, мобілізації необхідних фінансових джерел та їх концентрації на забезпеченні досягнення поставлених цілей. За період існування України як самостійної держави розроблено до п'ятисот та затверджено близько трьохсот окремих програм, котрі мали сприяти досягненню певних цілей у різних сферах економіки [3].

Реалізація фінансової політики держави здійснюється у вигляді комплексу заходів, які втілюються через фінансове право, фінансову систему і фінансовий механізм з метою найбільш повного виконання фінансами своїх функцій. Через норми фінансового права та елементи фінансової системи і фінансового механізму здійснюється реалізація положень концепції економічного розвитку держави. Якщо остання відсутня, то навряд чи можна говорити про будь-яку фінансову політику в державі.

До основних видів фінансової політики держави можна віднести наступні: бюджетно-податкова політика, грошово-кредитна політика і політика управління державним боргом, адже саме ці види розкривають сутність фінансової політики держави. Інші види фінансової політики держави, які зустрічаються в роботах дослідників, будемо вважати похідними або комбінаторними, які поєднують в собі окремі елементи фінансової політики і політику держави в інших сферах [5].

Головними проблемами фінансової політики є проблеми забезпечення динаміки зростання, конкурентоспроможності економіки України, утвердження оновленої моделі фінансового розвитку. Саме такий шлях дозволить Україні зберегти і найефективніше використовувати наявний науково-технічний

потенціал для здійснення структурних змін та зайняти належне місце у світовому просторі.

Поглиблення курсу ринкових реформ на інноваційних засадах та їх прискорення, радикалізація системних перетворень можуть забезпечити прогресивний розвиток держави. Ефективне функціонування фінансової системи держави залежить від налагодженості фінансових відносин у суспільстві, а також від дієвості фінансового механізму, за допомогою якого реалізується фінансова політика держави. Зазначимо, що основу фінансової політики становить бюджетна політика, яка пов'язана насамперед із формуванням та виконанням бюджетів усіх рівнів. Економічна нестабільність і спад виробництва негативно впливають на формування доходів та фінансування видатків бюджету. Важливою проблемою залишається визначення оптимальних меж функціонування бюджетів усіх рівнів і забезпечення їх якісного і ритмічного виконання при збереженні провідної ролі Державного бюджету України [7].

Отже, фінансова політика є вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку України. Сьогодні бюджетна, податкова, грошова, кредитна й валютна політики, що в сукупності формують державну фінансову політику, проводяться в умовах нестабільного й суперечливого законодавства та вузьковідомчого підходу до їх реалізації. В Україні практично жоден державний орган постійно не координує фінансову політику в цілому. За таких обставин досягти поставлених цілей як щодо економічного розвитку, так і в соціальній сфері досить складно. Для покращення ситуації в Україні потрібно запровадити заходи щодо оздоровлення фінансової ситуації в Україні, зокрема фінансів базової ланки економіки – фінансів підприємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва, продукуючого процесу, які можуть дати позитивні результати та зупинити негативні процеси в економіці: падіння рівня виробництва, знецінення грошей, дефіцит держбюджету та забезпечити передумови для подальшого економічного зростання.

Література:

1. Адаменко І. П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни. Бізнес Інформ. 2014. № 3. С. 341–345. URL: http://www.businessinform.net/pdf/2014/3_0/341_345.pdf.
2. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.
3. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012–2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України : у 4 т. / за ред. Ф. О. Ярошенка. Київ : Акад. фін. управління, 2011. Т. 1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ. 920 с.
4. Комплексні статистичні публікації. Державна служба статистики

України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm (дата звернення 10.12.2016).

5. Задворних С. С. Удосконалення фінансової політики України щодо детінізації фінансових потоків шляхом створення Громадського бюро. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 4. С. 716–721. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/148.pdf>.

6. Запатріна І. В. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір. Вісник КНТЕУ. 2012. № 2. С. 59–73. URL: http://www.nbuuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/vknteu/2012_2/6.pdf.

7. Лютий І. О. Концептуальні засади та суперечності реалізації фінансової політики держави. Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». 2005. Вип. 79. С. 4–6. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/lyutyu-o-basic-ways-andcontradictions-of-implementation-of-state-financial-p_14722.pdf.

8. Карпунь І. Н. Державні антикризові заходи фінансової стабілізації підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.2. С. 202–208. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2009/19_2/202_Karpun_19_2.pdf. 9. Основні показники економічного і соціального розвитку України. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://goo.gl/hB4lrJ> (дата звернення 05.01.2017).

Голиш В.М. – студентка гр. ФКМ – 017

Науковий керівник – к.е.н, доц. Ю.В. Ткаченко

Черкаський державний технологічний університет

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МАКРОЕКОНОМІНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Економічна безпека держави є не лише однією з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки як комплексу захисту національних інтересів, але й базовою, вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів. Власне тому, наукові дослідження даного напрямку є актуальними та своєчасними в час пошуку пріоритетів державної економічної політики.

Питання дослідження економічної безпеки в Україні досліджують в своїх працях такі українські та зарубіжні вчені, як О. Белов, І. Бінько, О. Власюк, Х. Маховські, І. Мішина, Г. Пастернак-Таранушенко, М. Пендюра, В. Шлемко.

Макроекономічна безпека – це стан економіки, за якого досягається збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій[1]. Економічна безпека – це не лише стан захищеності національних інтересів, але і готовність і

здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів, розвитку вітчизняної економіки, підтримку соціально-політичної стабільності суспільства[2].

Міністерство економіки України своїм наказом “Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України” визначило економічну безпеку як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім’ї, суспільства та держави [3].

Здійснюємо оцінку макроекономічної безпеки відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України:

1) Знаходимо показники макроекономічної безпеки України за 2013-2016, що відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Індикатори макроекономічної безпеки за 2013-2016 роки

Індикатори макроекономічної безпеки		2013	2014	2015	2016
1		2	3	4	5
1	Різниця між індексами продуктивності праці в Україні та реальної середньомісячної заробітної плати, відсоткових пунктів	-9,9	4,2	22,2	-
2	Рівень «тінізації» економіки, відсотків ВВП	35	43	40	34
3	Сальдо поточного рахунку платіжного балансу України, відсотків ВВП	-8,95	-3,97	-0,21	-4,07
4	Рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці), відсотків	7,3	9,3	9,5	9,3
5	Рівень тривалого безробіття (понад 12 місяців), відсотків до загальної чисельності безробітних	21,5	12,8	24	25,3
6	Різниця темпів зростання ВВП України та темпів зростання економік країн, що розвиваються, відсоткових пунктів	3,1-4,4	2,8-3,5	3,0-3,7	2,5-3,2
7	Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	100,5	124,9	143,3	112,4
8	Відношення наявного доходу населення до ВВП, відсотків	82,96	72,57	66,75	63,76
9	Схильність населення до заощаджень, відсотків	-2,55	-7,42	-1,34	-2,06
10	Відношення обсягів заробітної плати до обсягів соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів, разів	1,13	1,22	1,14	1,26
11	Відношення обсягу ВВП на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-27, відсотків	30,14	22,80	19,07	19,74
12	Зайнятість населення в неформальному секторі економіки, відсотків до загальної чисельності зайнятих	23,6	25,1	26,2	-

2) Здійснюємо нормування показників відповідно до Методичних рекомендацій, що відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Нормування показників макроекономічної безпеки за 2013-2016 роки

Індикатори макроекономічної безпеки		2013	2014	2015	2016
1		2	3	4	5
1	Різниця між індексами продуктивності праці в Україні та реальної середньомісячної заробітної плати, відсоткових пунктів	0,395	0,653	0,108	-
2	Рівень «тінізації» економіки, відсотків ВВП	0,171	0,140	0,150	0,176
3	Сальдо поточного рахунку платіжного балансу України, відсотків ВВП	0,028	0,606	1	0,586
4	Рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці), відсотків	0,540	0,194	0,189	0,194
5	Рівень тривалого безробіття (понад 12 місяців), відсотків до загальної чисельності безробітних	0,970	1,000	0,920	0,894
6	Різниця темпів зростання ВВП України та темпів зростання економік країн, що розвиваються, відсоткових пунктів	1	1	1	1
7	Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	0,024	0,019	0,017	0,021
8	Відношення наявного доходу населення до ВВП, відсотків	0,157	0,179	0,195	0,248
9	Схильність населення до заощаджень, відсотків	0,001	0,000	0,003	0,001
10	Відношення обсягів заробітної плати до обсягів соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів, разів	0,180	0,080	0,240	0,240
11	Відношення обсягу ВВП на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-27, відсотків	0,123	0,341	0,242	0,260
12	Зайнятість населення в неформальному секторі економіки, відсотків до загальної чисельності зайнятих	0,112	0,199	0,191	-

3) Здійснюємо розрахунок інтегрального індексу макроекономічної безпеки на основі вагових коефіцієнтів, які визначено шляхом експертного оцінювання, що відображено в табл. 3.

Таблиця 3

Інтегральні індекси макроекономічної безпеки на основі вагових коефіцієнтів за 2013-2016 роки

Роки	2013	2014	2015	2016
Інтегральний показник	0,3069	0,3652	0,3559	0,2999

Висновок: були виявлені загальні засади формування бюджетних ризиків, джерела та фактори походження державного боргу, встановлені сучасні тенденції щодо розміру державного боргу, частково проаналізовані бюджетні ризики. Було здійснено оцінку макроекономічної безпеки відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки

України, за допомогою індикаторів макроекономічної безпеки за 2013-2016 роки та їх нормування. Завдяки цьому, розраховано інтегральний індекс макроекономічної безпеки на основі вагових коефіцієнтів за 2013-2016 роки. Потрібно сказати, що згідно методичних рекомендацій стан макроекономічної безпеки України оцінюється шляхом зіставлення розрахованих індикаторів безпеки з їх пороговими значеннями (від 0 до 0,5 – критичний стан; від 0,5 до 0,8 – небезпечний; від 0,8 до 1 – задовільний). В нашому випадку, інтегральний показник за досліджуваний період становить: мінімальне значення – 0,2999 за 2016 рік, максимальне – 0,3652 за 2014 рік, що свідчить про критичний стан макроекономічної безпеки України.

Література:

1. Белов О. Ф. Економічна безпека України: пріоритети та механізми забезпечення / О. Ф. Белов. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/book/belov/6.html
2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с. 3
3. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. / Правові системи НАУ. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0060665-07>

Дмитренко І. А. – студентка групи ФКм - 017

Науковий керівник – к.е.н, доц. Ю.В. Ткаченко

Черкаський державний технологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ ТА ЙОГО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З МАКРОЕКОНОМІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – один з найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва.

ВВП є одним із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва [2].

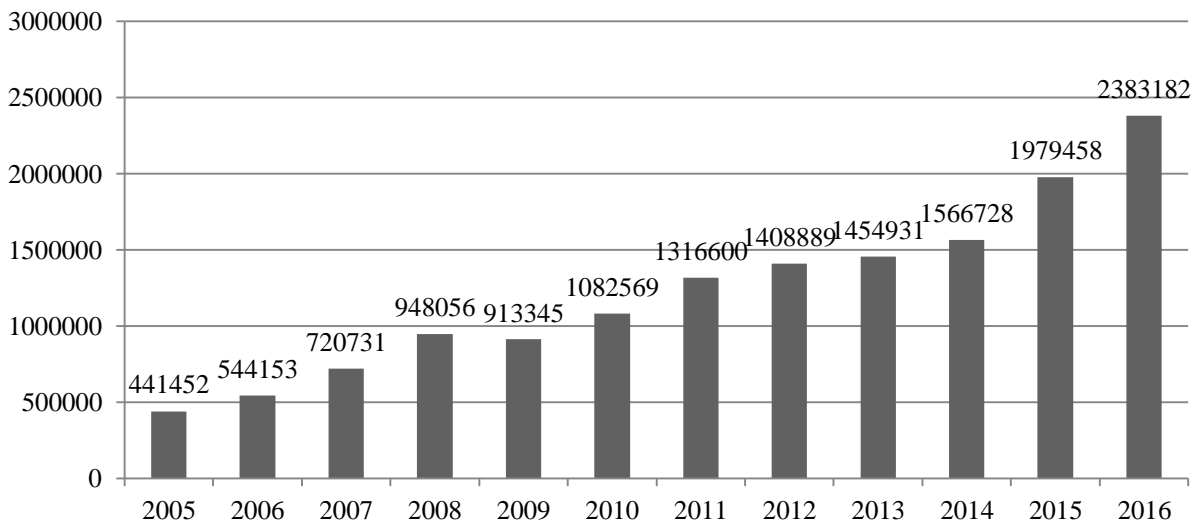

Рис. 1. Інтегральний показник рівня валового внутрішнього продукту, млн. грн.

З рисунку 1 видно, що у 2016 р. рівень валового внутрішнього продукту склав 2383182,0 млн. грн. (згідно із офіційними даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі), що у 1,2 рази вище значення показника в 2015 році. Загалом за період 2005-2016 рр. рівень валового внутрішнього продукту коливався в межах 441452,0 – 2383182,0 млн. грн. (найнижче значення було в 2005 р., найвище – у 2016 р.). Така ситуація в країні пов'язана з поживленням цін на сировинну продукцію, оскільки українська економіка на 80% сировинна, це відразу впливає на ВВП; збільшення обсягу експорту зернових, яке водночас нівелювалось низькою ціною на них; збільшення переказів коштів заробітчанин, в сумі це і складає збільшення ВВП на 1%.

Можна виділити наступні об'єктивні фактори, які впливають на рівень валового внутрішнього продукту України:

- державний борг України;
- витрати та заощадження населення;
- індекс інфляції;
- кінцеві споживчі витрати домашніх господарств;
- обсяг імпорту товарів;
- валютний курс;
- обсяг експорту товарів;
- обсяг податкових надходжень;
- капітальні інвестиції;
- прямі іноземні інвестиції;
- доходи населення;
- валовий національний дохід;
- рівень безробіття населення тощо.

Для оцінки впливу кожного фактору, необхідно розрахувати коефіцієнт кореляції за кожним макроекономічним показником за останні 10 років, що відображено в таблиці 1 [3].

Таблиця 1

**Кореляція між макроекономічними показниками та рівнем валового
внутрішнього продукту**

1	Державний борг України, млн. грн.	0,95014
2	Рівень «тінізації» економіки, відсотків ВВП	0,611811
3	Індекс інфляції, % до попереднього періоду	0,258037
4	Обсяг імпорту товарів, млн. дол.	-0,053078
5	Обсяг експорту товарів, млн. дол.	0,631297
6	Капітальні інвестиції, млн. грн.	0,779099
7	Обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол.	0,527904
8	Доходи населення України, млн. грн.	-0,054978
9	Валовий національний дохід, млн. грн.	0,999959
10	Обсяг податкових надходжень, млн. грн.	0,992032
11	Валютний курс станом на 01.01 поточного року, грн./дол.	0,906460
12	Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств, млн. грн.	0,9939882
13	Витрати та заощадження населення, млн. грн.	0,9799954
14	Рівень безробіття (за методологією МОП), %	0,7345252

Для оцінювання найбільшого впливу на досліджуваний показник, необхідно здійснити відсіювання незначимих показників, коефіцієнт кореляції яких менше 0,5 [1]:

- індекс інфляції, % до попереднього періоду;
- обсяг імпорту товарів, млн. дол.;
- доходи населення України, млн. грн.

Сформуємо лінійну модель залежності результуючого показника від факторних у вигляді:

$$Y = aX_1 + bX_2 + \dots + mX_n,$$

де a, b, \dots, m – коефіцієнти кореляції / вагові коефіцієнти,

X_1, X_2, \dots, X_n – позначення значимого показника.

$$Y = 0,950140326 * X_1 + 0,631297295 * X_2 + 0,779099128 * X_3 + 0,527904423 * X_4 + 0,999958556 * X_5 + 0,99203222 * X_6 + 0,906459964 * X_7 + 0,993988208 * X_8 + 0,979995446 * X_9 + 0,7345252 * X_{10} + 0,611810979 * X_{11},$$

де

X_1 – державний борг України, млн. грн.;

X_2 – обсяг експорту товарів, млн. дол. США;

X_3 – капітальні інвестиції, млн. грн.;

X_4 – обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США;

X_5 – валовий національний дохід, млн. грн.;

X_6 – обсяг податкових надходжень, млн. грн.;

X_7 – валютний курс станом на 01.01 поточного року, грн. / дол.;

X_8 – кінцеві споживчі витрати домашніх господарств, млн. грн.;

X_9 – витрати та заощадження населення, млн. грн.;

X_{10} – рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці), %;

X_{11} – рівень «тінізації» економіки, відсотків ВВП.

Можемо зробити висновки, що найбільш вагомими показниками, що впливають безпосередньо на валовий внутрішній продукт є державний борг України (0,950140), валовий національний дохід (0,999959), обсяг податкових надходжень (0,992032), валютний курс станом на 01.01 поточного року (0,90646), кінцеві споживчі витрати домашніх господарств (0,993988), витрати та заощадження населення (0,979995).

Таким чином, макроекономічний показник – валовий внутрішній продукт України є не більше, ніж статистичною «цифрою», яка не є віддзеркаленням справжнього стану економіки країни, а тим більше окремого громадянина. Оскільки ВВП штучно «надувається» завдяки зарахуванню «безтоварних операцій», сплаченими податками, що немає в інших країнах, фактором інфляції, підвищенням адміністративно регульованих цін (тарифів), а також не враховує обсяги тіньової економіки.

Демонстрація щорічного зростання валового внутрішнього продукту та, як наслідок, всієї національної економіки, є дуже зручним для можновладців при звітуванні про результати своєї діяльності, в той час як інший показник – купівельна спроможність населення – вказує на значне у 2015 році зuboжіння населення – в 2,5 рази гірше, ніж у 2008 році, рік світової фінансової кризи.

Література:

1. Економічна теорія: Макро- та мікроекономіка: Навч. посібник / За ред. З. Г. Ватаманюка та С. М. Панчишина. – 2-ге вид. доп. – Львів: Інтереко, 2013. – 708 с.
2. Економіка України: потенціал, реформи, перспективи. Ред. В.Ф.Беседін, І.К.Бондарь, В.І.Пила, Н.А.Соколенко т.4, Київ, 2015.-429с.
3. Ігнатенко А. В. Механізми нейтралізації фінансових ризиків українських підприємств в умовах глобалізації / А. В. Ігнатенко, В. Г. Кабанов, О.І. Харченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №5 (95). – С. 136-144.

**Іванова Л.Р. – студентка 2 курсу магістратури спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»**

Науковий керівник – к.е.н., доц. О.Ю. Березіна

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Система освіти в Україні займає важливе місце у розвитку країни. Головним питанням у часи кардинальних змін в Україні є фінансування вищої освіти. Згідно ст. 61 Закону України «Про освіту» фінансування ВНЗ І-ІІ рівня акредитації здійснюється на нормативній основі з державного та місцевих бюджетів. [4]. Фінансування відбувається через механізм кошторисного фінансування, що має як переваги так і недоліки. По-перше за умов такого фінансування відбувається послаблення зв'язку між результатами функціонування ВНЗ а грошовими надходженнями; По-друге опосередковано враховується якість роботи.

Основним джерелом фінансування ВНЗ І-ІІ рівня акредитації є державний бюджет. Нині поступово зростає роль спеціального фонду. Формування спеціального фонду – це результат самостійної господарської діяльності ВНЗ. Впровадження реформи систему суттєво впливає на фінансове забезпечення діяльності ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації. Новий Закон України «Про освіту» запустив процес переведення ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації на фінансування з місцевих бюджетів. Недостатнє фінансування ВНЗ І-ІІ рівня акредитації має вплив на систему освіти в цілому. Так як ВНЗ І-ІІ рівня акредитації займають вагомe місце у системі освіти переведення їх на фінансування з місцевих бюджетів є недоцільним. Наразі в країні є тенденція зменшення кількості ВНЗ І-ІІ рівня акредитації, рис. 1.

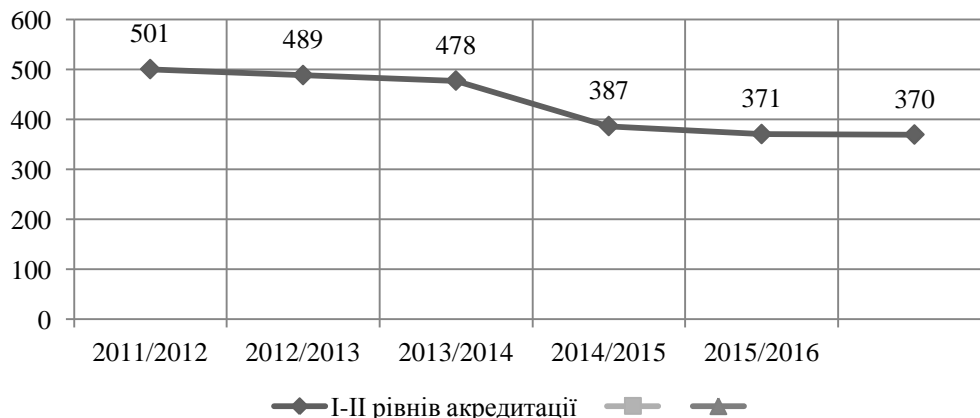

Рис. 1 Динаміка ВНЗ І-ІІ рівня акредитації в Україні

Джерело: розраховано за даними [3]

Вплив демографічної та економічної ситуації в Україні на кількість студентів у ВНЗ I-II рівня акредитації представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка кількості студентів, аспірантів та докторантів у ВНЗ України

Роки	Прийнято студентів, тис. осіб	Випущено фахівців, тис. осіб
2011/12	105,1	96,7
2012/13	99,8	92,2
2013/14	93,9	91,2
2014/15 ¹	69,5	79,1
2015/16 ¹	63,2	73,4
2016/17 ¹	60,6	68,0

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

² На кінець 2011, 2012, ..., 2016 року.

Джерело: розраховано за даними [3]

Успішні показники діяльності ВНЗ I-II рівня акредитації великою мірою залежать від нормального фінансування видатків на вищу освіту. Вплив на фінансування вищої освіти та освіти в цілому має кризове становище в країні. Асигнування, що виділяються державою є недостатніми.

Проаналізувавши кошториси ВНЗ I-II рівня акредитації можна дійти висновку, що низка видатків фінансується не в повному обсязі або не фінансуються взагалі. Ефективна діяльність ВНЗ I-II рівня акредитації не можлива без повноцінного фінансування.

Література:

1. Григанська С.В. Фінансове забезпечення розвитку вищих навчальних закладів на державному рівні [Електронний ресурс] / С.В. Григанська // Державне будівництво. – 2007. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/3/06.pdf>.

2. Грищенко І. М. Фактори підвищення ефективності освітньої діяльності вищих навчальних закладів України / І. М. Грищенко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3. – С. 134-141.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

5. Петрашенко Д.В. Аналіз державної політики фінансування вищої освіти України [Текст] / Д.В. Петрашенко // Наук. записки Ін-ту законодавства ВР України. – 2013. – № 5. – С. 172-179.

Решетняк А.В. – студент гр.ФКМ-161

Науковий керівник – к.е.н., доц., Дудченко Н.В.

Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Сучасний етап розвитку міжнародної фінансової спільноти висуває проблему управління ризиками до найбільш пріоритетних. Особлива увага приділяється завданню управління консолідованим фінансовим ризиком, що пояснюється нестабільністю економічної ситуації в країні та постійною зміною кон'юнктури фінансового ринку.

Саме тому обрана тематика дослідження є достатньо актуальною, так як вибір правильного методу управління фінансовим ризиком дозволить підприємству не тільки передбачити можливість його настання, а й мінімізувати наслідки впливу.

Серед дослідників-теоретиків, які зробили реальний внесок у розвиток теорії ризику, можна виділити таких вчених, як А. Маршал [1], А. Пігу [2], Дж. Кейнс [3], Ф. Найт [4], Дж. Ньюман и О. Моргенштерн [5]. Дослідженням особливостей фінансових ризиків та методів управління ними присвячені праці вітчизняних вчених-економістів: О. Землячової і Л. Савочки [7], О. Жихора і Ю. Балясної [8], М. Дибби [9], В. Черкасова [6].

Вирішення фінансових завдань завжди супроводжується ризиком, який викликає у будь-якого підприємця цілком зрозуміле відчуття неминучої загрози і потребу в оцінці ступеню ризику та прийняття заходів щодо його елімінування, зниження чи страхування.

Поняття ризику асоціюється з усвідомленням небезпеки, загрози, ненадійності, невизначеності, невпевненості, випадковості, збитку. В найбільш загальному вигляді під ризиком розуміють вірогідність виникнення збитків або недоотримання прибутків в порівнянні з прогнозованим варіантом, тобто це ситуативна характеристика діяльності, що складається з невизначеності її результату і можливих кроків, за допомогою яких її можна оптимізувати [7].

Об'єктивна основа фінансового ризику пояснюється невизначеністю зовнішнього середовища, до якого підприємство має адаптуватись систематично. Сама ж невизначеність формується під впливом непередбачуваності поведінки елементів зовнішнього середовища, ймовірність дій яких оцінити точно досить важко.

Суб'єктивна основа фінансового ризику формується людиною на основі існуючих альтернатив вибору можливого результату під впливом особистісних критеріїв та компетенцій.

Фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачених

фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства [7].

Фінансовий ризик є результатом вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при вірогідності настання економічного збитку (фінансових втрат) через невизначеність умов його реалізації [7].

Визначення фінансового ризику різняться залежно від сфери виникнення та виду діяльності суб'єкта підприємництва. Фінансовий ризик виникає під час фінансової діяльності чи виконання фінансових угод.

До фінансових ризиків належать: валютні, інфляційні, дефляційні, ліквідності, інвестиційні. Для успішної діяльності підприємствам не обхідно здійснювати управління ризиками. Управління ризиками передбачає прогнозування можливості настання потенційно ризикової події, а тому дає можливість вчасно вжити заходів із запобігання або зниження ступеня наслідків від ризику, який не можна локалізувати.

Механізм управління фінансовими ризиками полягає передусім в оцінці фактора ризику, його рівня, з метою розробки системи заходів щодо мінімізації негативних наслідків.

В системі методів управління фінансовими ризиками вагоме значення відіграють внутрішні механізми їх нейтралізації, до яких відносять методи та заходи мінімізації негативних впливів наслідків ризиків, що обираються і здійснюються в межах самого підприємства.

При аналізі ризику зазвичай використовуються припущення:

- втрати від ризику незалежні один від одного;
- втрата за одним напрямком діяльності не обов'язково збільшує ймовірність втрати за іншим, за винятком форс-мажорних обставин;
- максимально можливий збиток не повинен перевищувати фінансових можливостей учасника.

Фінансові ризики мають три основні способи їх оцінки:

- за допомогою фундаментальних показників;
- за допомогою порівняльної оцінки макроекономічних та фінансових мультиплікаторів;
- за допомогою ринкових показників привабливості сектору за вільними грошовими потоками, дивідендної доходності, технічним індикаторам.

Використання в системі управління ризиками фінансових нормативів допомагає мінімізувати фінансові ризики.

Ці нормативи (обмеження для мінімізації ризику) можуть стосуватися граничного розміру позикових коштів, мінімального розміру високоліквідних активів, максимального розміру депозиту, який можна розмістити в одному банку та ін.

Нормативні обмеження для різних підприємств будуть різними. Завданням

керівництва підприємства є зниження ступеня ризику. Для цього використовуються різні способи: диверсифікація, страхування, лімітування, резервування коштів на покриття непередбачених витрат, розподіл ризику, отримання більшої інформації про майбутній вибір і результати.

Управління фінансовими ризиками на шляхом їх мінімізації передбачає процес розробки та реалізації управлінських фінансових рішень для зменшення або нівелювання потенційних негативних наслідків.

Лімітування фінансових ризиків здійснюється шляхом установавання відповідних фінансових нормативів, тобто верхньої межі коштів чи ресурсів, за окремими напрямками фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових втрат на допустимому для підприємства рівні.

Хеджування як метод зниження фінансових ризиків представляє собою страхування ризиків від несприятливих змін цін на будь-які товарно-матеріальні цінності по контрактах і комерційних операціях, що передбачають постачання (продажі) товарів в майбутніх періодах [8].

Хеджування фінансових ризиків передбачає зменшення ймовірності їх виникнення за допомогою деривативів або похідних цінних паперів таких як ф'ючерси, опціони, свопи.

Диверсифікація підприємницької діяльності полягає в розподіленні зусиль і капіталовкладень між різними видами діяльності, які не пов'язані один з одним та виражатися в формах.

Страхування фінансових ризиків є досить популярним методом управління ризиками в розвинених країнах, в той же час даний метод є одним із найбільш складних та проблемних видів страхування. Фінансові ризики є об'єктом майнового страхування. У відповідності до закону України «Про страхування» страхування фінансових ризиків відноситься до добровільного страхування. Варто зазначити, що на сьогодні, чіткого визначення та класифікації фінансових ризиків у законодавстві України немає.

Отже, управління фінансовими ризиками підприємства ґрунтується на передбаченні та нейтралізації їх негативних наслідків. Для успішної діяльності підприємствам необхідно враховувати чинники ризику при прийнятті управлінських рішень, ґрунуючись на методах управління ризиками. Для ефективного управління фінансовими ризиками і ризиками взагалі необхідно спиратися на наукові розробки, вміло комбінувати відомі методи і застосовувати їх в щоденній роботі.

Основне завдання побудови системи полягає в тому, щоб система управління фінансовими ризиками була простою, прозорою, практичною і відповідала стратегічним цілям підприємства. Напрямки подальшого розвитку досліджень в цій області пов'язані з розробкою методичних рекомендацій щодо управління фінансовими ризиками з урахуванням класифікаційних ознак та галузевої належності підприємства.

Література:

1. Marshall A. Principles of Economics. New York : Cosimo Classics, 2006. 627 p.
2. Pigou A. The Economics of Welfare. 8th ed. London : Macmillan, 1946. 548 p.
3. Keynes J. The General Theory of Employment. The Quarterly Journal of Economics. 1937. Vol. 51. № 2. P. 209-223.
4. Neumann J., Morgenstern O. Theory of Games and Economic Behavior. 16th ed. New Jersey : Princeton University Press, 2004. 741 p.
5. Knight F. Risk, Uncertainty and Profit. New York : Augustus M. Kelley, 1964. 454 p.
6. Черкасов В. В. Проблемы риска в управленческой деятельности. Киев : Ваклер, 2002. 320 с.
7. Землячова О. А., Савочка Л. С. Класифікація фінансових ризиків та методи їх зниження. Науко-вий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2012. № 3. С. 50–57.
8. Жихор О. Б., Балясна Ю. С. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2011. Вип. 2. С. 149–153.
9. Диба М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. № 635. С. 22–28.

**Бережна Л.В. – к.е.н., доц.
Кашпрук Т.Г. – студент**

Черкаський державний технологічний університет

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Важливим чинником підтримки і сприяння реформам у фінансовому секторі, зміцнення інституційної спроможності регуляторів в Україні є допомога міжнародних партнерів. У рамках такого співробітництва залучається фінансування, відбувається обмін кращим міжнародним досвідом та приведення українських стандартів у відповідність до світових практик.

Залучення коштів під фінансування інвестиційних проектів є однією з найбільш важливих форм співробітництва України з такими міжнародними фінансовими організаціями (МФО) як Всесвітній банк, ЄБРР та ЄІБ.

Для того, щоб краще зрозуміти можливі напрямки вдосконалення практики реалізації таких проектів, необхідно мати чітке уявлення про те, як цей процес взагалі відбувається, з яких етапів складається (рис.1), на якому з цих етапів

часто виникають проблеми, які саме проблеми і чим вони викликані. Лише після цього можна дати рекомендації щодо заходів, здатних їх вирішити та підвищити ефективність впровадження інвестиційних проектів.

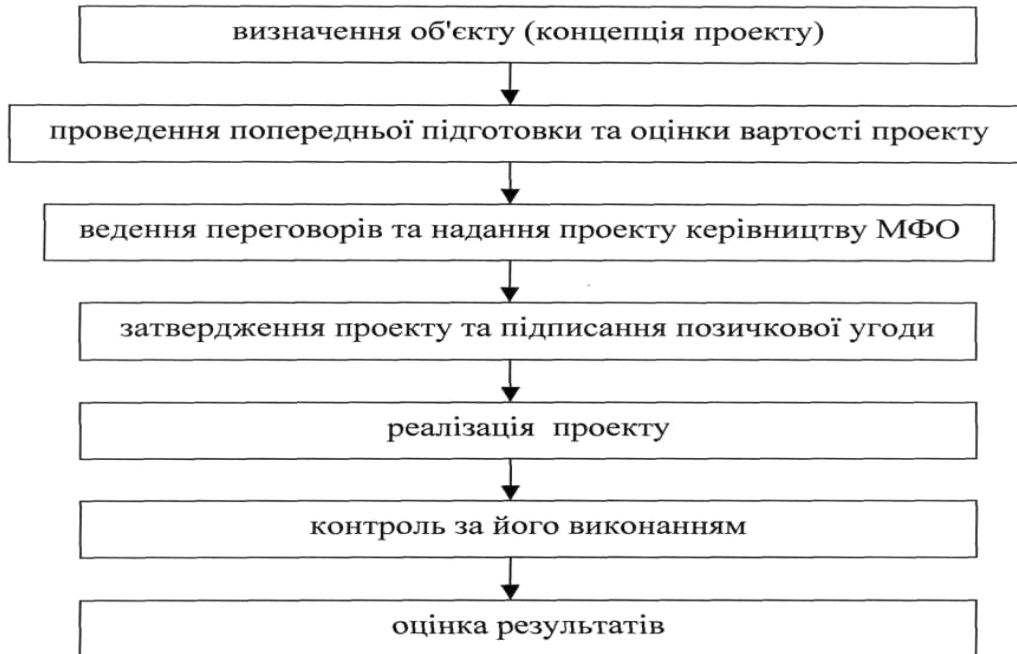

Рис. 1. Основні стадії підготовки та реалізації проектів, що фінансуються міжнародними фінансовими організаціями

Що стосується першого етапу проектного циклу, то при визначенні концепції проекту необхідно прослідкувати, які саме напрямки визначені як пріоритетні в Стратегії допомоги Україні відповідної міжнародної фінансової організації на даний період і в залежності від цього окреслювати цілі та формулювати задачі проекту.

В залежності від галузевої спрямованості проекту та фінансової життєздатності бенефіціара можна визначитись, до якої з міжнародних фінансових організацій краще звернутися за фінансовою підтримкою під реалізацію проекту. Наприклад, основною задачею МБРР є кредитування конкретних об'єктів (у більшості випадків інфраструктурних – транспорт, зв'язок, енергетика) на основі їх ретельного відбору. В останні десятиріччя Банк збільшив обсяг кредитів, направлених на соціальні аспекти розвитку, зокрема, боротьбу зі злиденністю, розвиток галузей охорони здоров'я, освіти, сільського господарства. Особлива увага приділяється охороні навколишнього середовища та приватизації. ЄБРР більше уваги приділяє розвитку приватного сектору.

Якщо підприємство чи організація має стабільне фінансове становище, то в більшості випадків доцільно звернутися до ЄБРР, адже на відміну від позик Всесвітнього банку, позики ЄБРР не обов'язково вимагають отримання державних гарантій, що значно спрощує процедуру підготовки проекту.

На початковій стадії проектного циклу, крім визначення концепції проекту, дуже відповідальним процесом є підготовка техніко-економічного

обґрунтування (ТЕО) проекту. Саме від якості ТЕО у великій мірі залежить, чи отримає позичальник необхідні йому кошти.

При розгляді ТЕО проекту дуже важливе значення для міжнародних фінансових організацій має його актуальність. Слід також зазначити специфіку країни, в якій буде реалізовуватися проект, це може стосуватися як економічних, так і політичних чи соціальних умов.

Далі окреслюються цілі проекту, після чого, якщо проект складається з декількох компонентів (це може стосуватися не тільки закупівлі товарів, а також надання послуг або технічної допомоги), слід підготувати опис таких компонентів та зробити попередній розрахунок суми коштів, необхідних для впровадження кожного з них. Сума цих коштів і буде складати загальну вартість проекту, але не обов'язково саме цю суму буде складати сама позичка. У багатьох випадках частина проекту (20-25%, а іноді і 50%) фінансується за рахунок місцевих коштів: чи то власних коштів позичальника, чи коштів, отриманих з інших джерел (наприклад, грантів або позик інших організацій чи банків).

Проект, що подається на розгляд МФО, має обов'язково містити інформацію щодо здатності позичальника обслуговувати борг, а також вчасно повернути кошти позики. Для цього наводяться розрахунки, що характеризують фінансове становище позичальника, визначаються проектні ризики. Необхідно чітко розрахувати і викласти, за рахунок чого будуть здійснюватися платежі з повернення і обслуговування боргу, чи за рахунок економії коштів як результат закупівлі більш сучасного обладнання, чи за рахунок інших чинників (це залежить від галузі, до якої належить даний проект).

Останнім часом особливе місце при розгляді проектів МБРР та іншими міжнародними фінансовими організаціями належить екологічному фактору. Тому обов'язковою є оцінка впливу проекту на навколишнє середовище. Звичайно, якщо мова йде про проекти у галузі освіти чи деякі соціальні проекти, впровадження яких не матиме впливу на навколишнє середовище, то більш важливими є соціальні та економічні результати.

Недостатньо використовуються і потенційні можливості міжнародної технічної допомоги, адже її донори часто через бюрократичність своїх процедур не встигають за ходом економічних подій в Україні і з запізненням надають допомогу туди, де її більш за все потребує стан економіки. Необхідним є забезпечення комплексного використання різних видів технічної допомоги при підготовці інвестиційних проектів.

Після підготовки проекту, погодження його відповідними урядовими структурами (якщо позика надається під державні гарантії), затвердження його міжнародною фінансовою організацією та підписання кредитної та інших необхідних угод, відбувається ратифікація Кредитної угоди Верховною Радою України. Дуже часто цей процес затягується в часі і, відповідно, терміни

реалізації проекту можуть бути порушені вже на початку його впровадження.

Взагалі, під час реалізації проекту (а це може бути 5-7 років) нерідко виникають ситуації, коли необхідно вносити зміни до самого проекту чи до тексту підписаних угод. Знов таки, в цьому випадку процедура внесення змін через бюрократичні перешкоди може затягнутися в часі.

Реалізацією проекту займається Група впровадження проекту, до функцій якої належить підготовка тендерної документації, проведення торгів на закупівлю товарів та послуг у рамках проекту, проведення фінансової та технічної оцінки пропозицій, підготовка контрактів, а також їх фінансове супроводження, а саме підготовка документів на зняття коштів з кредитного рахунку, тобто, всі функції, пов'язані з реалізацією проекту [1].

Отже, ефективність цього процесу залежить від того, наскільки працівники цієї Групи мають ґрунтовні знання щодо процедури реалізації проектів, а також володіють іноземною мовою в достатній мірі, аби мати змогу якісно готувати необхідну документацію.

Взагалі, хід реалізації інвестиційних проектів, які фінансувалися коштами МФО в Україні, свідчить про те, що в переважній більшості випадків освоєння кредитних коштів МФО є ефективним, адже закупівля обладнання та послуг в рамках інвестиційних проектів відбувається шляхом проведення міжнародних чи місцевих конкурсних торгів, що дає змогу оптимальним чином визначити постачальника [1].

Характер подальшої співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями у напрямку реалізації інвестиційних проектів потребує вдосконалення.

Задачами, що є найбільш важливими та потребують поступового вирішення, є такі:

спрощення процедури погодження інвестиційних проектів в органах державної влади;

- уникнення подвійного і неузгодженого характеру звітності різним державним установам щодо ходу реалізації проектів;

- створення системи підготовки фахівців груп управління проектами та представників органів виконавчої влади, що задіяні в їх реалізації інвестиційних проектів, організація семінарів, навчальних програм як з питань, пов'язаних з ініціюванням проектів, так і з питань їх реалізації та процедур фінансування. Для цього найбільш ефективно було б залучати представників МФО, що мають великий досвід в тій чи іншій сфері;

- налагодити інформування підприємств та організацій, які можуть бути потенційними учасниками проектів, щодо процедур отримання фінансування від МФО. Це можуть бути тематичні буклети, а також представлення інформації в електронному вигляді на окремому сайті в Інтернеті або на сайтах державних установ, які є посередниками при залученні фінансування від МФО;

- проведення навчальних та інформаційних семінарів, тренінгів для підприємств та організацій, які можуть бути потенційними учасниками тендерів, що проводяться в рамках тих чи інших проектів, адже дуже часто українські учасники тендерів програють не через те, що їх продукція більш дорога чи неякісна, а через те, що тендерні пропозиції підготовлені не у відповідності до існуючих правил і відхиляються через це ще до розгляду цінових та якісних показників;

- регулярне проведення робочих зустрічей між позичальниками та представниками МФО для аналізу ходу виконання проектів та, якщо треба, внесення змін до проектів;

- перегляд пріоритетних напрямків залучення коштів МФО, підготовка проектів для галузей, що найбільш потребують фінансової підтримки;

- підтримка урядовими структурами стратегічно важливих для країни проектів шляхом гарантування позик для фінансово неспроможних підприємств державної та комунальної форм власності, які самостійно не здатні забезпечити заставу під позичку, але розвиток яких є необхідним для розвитку економіки країни в цілому;

- забезпечення комплексного використання технічної допомоги та залучення позик під інвестиційні проекти;

- контроль з боку виконавчої влади над виконанням зобов'язань за позиками.

Лише за цих умов можливо уникнути затримок у реалізації проектів, а отже і підвищити їх ефективність, крім цього деякі з запропонованих заходів дозволять зацікавити більше організацій та установ різних секторів економіки України використовувати відносно дешеві кошти міжнародних фінансових організацій для вирішення нагальних проблем конкретної установи чи підприємства, а також галузі в цілому.

Література

1. Майер Дж. М., Олесевич Д. Л. Міжнародне середовище: Конкуренція та регулювання у глобальній економіці: Пер. з англ. та наук. ред Даніела Л. Олесевич. – К.: Либідь, 2012. – 703 с.

Биндич Г.М. – студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ю.В. Ткаченко

Черкаський державний технологічний університет

ЕФЕКТИ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Аналіз підходів до визначення поняття бюджетування показує, що ця економічна категорія має спільні риси з рядом інших економічних категорій, а це свідчить про те, що за своєю суттю бюджетування застосовувалось задовго до того, як в економічну науку і практику увійшло саме поняття «бюджетування».

Розглядаючи організаційно-економічний зміст бюджетування на мікроекономічному рівні з методологічних позицій, за необхідне є виділення його принципових змістовних особливостей та ознак.

Вплив глобалізації на національну економіку України досить складний та суперечливий. Існують як позитивні, так і негативні сторони. Позитивні сторони очевидні: можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин; скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що сприятиме підвищенню цінової конкурентоспроможності українських виробників. Цим самим наша країна виконає одну з головних умов поглиблення відносин з Європейським союзом та отримає можливість захисту інтересів України та її підприємств відповідно до міжнародних форм та процедур. Також позитивним фактором глобалізації для України є можливість її входження до міжнародних коопераційних проектів, що забезпечить інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів та розширити можливості більш вільного доступу до зарубіжних ринків за рахунок зменшення тарифних і нетарифних перешкод.

Негативні наслідки глобалізації – це: домінування економічно розвинених країн; пригнічення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції; соціальна нерівність у порівнянні з економічно успішними країнами; глобалізація вивільнює економічні сили, які поглиблюють нерівність у сфері зайнятості у питаннях продуктивності праці, матеріального добробуту та ін.

Пріоритетними напрямками розвитку економіки України в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та

інтеграційних угруповань [3, с. 15].

Таким чином, глобалізація – реальність сучасного суспільства і являє собою комплексний процес, що впливає на різні сфери функціонування суспільства, впливає на формування світової економіки із єдиним ринком, в якому вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила [7].

Фінансова глобалізація надає великі можливості щодо використання бюджетних ресурсів і технологій, диверсифікації діяльності, а також розвитку нових технологій у фінансовій сфері. Міжнародна фінансова діяльність в умовах фінансової глобалізації характеризується високою мобільністю, масштабністю, диверсифікацією та інтеграцією.

Варто зазначити, що поряд з позитивним ефектом від розвитку, підвищення мобільності, розширення масштабів, збільшення можливостей, фінансова глобалізація тягне за собою неоднозначні наслідки як економічного, так і соціального характеру.

Позитивні ефекти фінансової глобалізації:

- спрощення доступу на глобальний фінансовий ринок;
- прискорення інтеграції країн шляхом створення наднаціональної системи регулювання транскордонних фінансових потоків;
- підвищення ролі фінансової інформації та її доступності для учасників світового фінансового ринку;
- розширення масштабів бюджетних ресурсів;
- активізація злиття і поглинання, концентрації капіталу, створення ТНК;
- спрощення доступу до технологічного й управлінського досвіду;
- впровадження в практику комплексних стандартів інформації, що забезпечують прозорість діяльності суб'єктів фінансового ринку;
- зміцнення позицій фінансових інститутів і підвищенні ролі краї у розвитку міжнародного фінансового ринку.

До негативних наслідків фінансової глобалізації можна віднести:

- зростання фінансових ризиків на глобальному фінансовому ринку;
- періодичні світові фінансові кризи, що породжують нестійкість світового фінансового ринку і справляють вплив на всіх його учасників;
- швидке переміщення величезних мас спекулятивного капіталу між країнами, здатне різко погіршити стан національних економік;
- нерівномірний розподіл позитивних результатів фінансової глобалізації між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються.

Враховуючи викладені позитивні й негативні аспекти фінансової глобалізації та їх вплив на фінансово-економічний розвиток країни, визначимо дію економічної (фінансової) глобалізації на ефективність функціонування державного бюджетування України згідно з нашим трактуванням: державне бюджетування – це сукупність взаємодіючих елементів, таких як інститути; організації; бюджетний механізм; інструменти бюджетного регулювання, як при взаємодії сукупно формують властивості емерджентності і синергії,

забезпечують стійке функціонування системи на певному історичному часовому інтервалі та виконання нею функцій, необхідних суспільству. Тобто необхідно розглядати ефекти впливу економічної (фінансової) глобалізації на кожну окрему із зазначених складових державного бюджетування та в їх взаємодії [17, с. 241].

Глобалізація спроможна знищити привілейовану інформованість груп інтересів на фінансовому ринку, тому що фінансова система в цілому, й державне бюджетування зокрема, повинні відповідати вимогам зовнішніх учасників (які зумовлюють конкуренцію посередників), що сприяє отриманню більш достовірної та глибокої інформації. Але якщо зовнішні учасники зацікавлені у співпраці з групами інтересів для збереження обмеженого доступу до інформації, а не в конкурентоспроможному фінансовому ринку, тоді поліпшення інформованості в системі не відбудеться.

За фінансової глобалізації посередники можуть імпортувати кращі адміністративні практики та фінансові техніки, покращуючи тим самим корпоративне бюджетне управління. Фінансова глобалізація сприяє розподілу ризику, що очевидно на світовому рівні. Але також це відбувається в кожній окремій країні, оскільки національні капітали можуть експортуватися за кордон з метою розподілу ризику. Країна зможе позичати в благополучні періоди і запозичувати в неблагополучні, таким чином коливання в інвестиціях на споживанні і доходах не будуть значними. Глобалізація сприяє переходу від портфельних інвестицій з низьким ризиком і низькою прибутком до портфельних інвестицій з великим ризиком і високим прибутком.

Фінансова глобалізація зменшує міжнародні трансакційні витрати і завдяки цьому сприяє зв'язку між фінансовим і реальним секторами міжнародної економіки [17, с. 248].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Жодна держава у світі сьогодні не може бути ізольованою від сучасних глобалізаційних процесів, адже в них вона включена в «автоматичному режимі». Тому перед кожною державою постає потреба інтегруватись у світовий простір, віднайти своє достойне місце в ньому та визначити свою роль щодо динаміки глобалізаційного розвитку. Переважною мірою процес включення України в сучасний глобалізаційний простір має хаотичний, не структурований характер.

Сукупність визначених негативних наслідків впливу економічної (фінансової) глобалізації на державне бюджетування країни породжує ймовірність бюджетної небезпеки держави, що потребує розроблення низки відповідних заходів з її нівелювання і подальшого подолання у перспективі.

Література:

1. Біленька Н.О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації / Н.О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : мат-ли міжн.наук. студ.-

аспір. конф-ції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2009. – С. 15–16.

2. Каїра Л.Г. Україна і сучасні процеси світової економічної глобалізації / Л.Г. Каїра, К.А. Титар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slavutajournal.com.ua/archiv-nomeriv/slavuta-vipusk-6-2013/ukraina-i-suchasni-procesi-svitovoi-ekonomichnoi-globalizacii/>.

3. Чуркіна І.Є. Діалектика трансформації бюджетної системи України в умовах глобалізації : монографія / І.Є. Чуркіна. – Тернопіль : Астон, 2015. – 386 с.

**Шевченко А.М.- к.е.н., доцент,
Бабяк В.М. - студент**

Черкаський державний технологічний університет

КОНСАЛТИНГОВІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІЗ ВРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ

Економіка України постійно змінюється, процеси приватизації власності і роздержавлення стали новим імпульсом для консалтингу. Консалтинг перетворюється на бізнес, що приносить величезні прибутки. На сьогоднішній день основними джерелами консалтингових послуг на українському ринку є:

- філіали іноземних компаній, які співпрацюють із державними структурами для вирішення питань з оподаткуванням, покращенням нормативно-правової бази, бюджетним регулюванням;
- представництва закордонних консалтингових компаній, що співпрацюють з приватним сектором;
- закордонні консалтингові компанії, які надають технічну підтримку з консалтингу в першочергових галузях народного господарства;
- вітчизняні консалтингові фірми, що допомагають компаніям з приватизацією та управлінні в кризових ситуаціях;
- та інші консалтингові компанії. В останнє десятиріччя можна спостерігати збільшення об'єму ринку консалтингових послуг [1].

Причиною зростання популярності консультування, а також підвищення попиту на консалтингові послуги можна вважати такі [2]:

- впровадження нових інформаційних технологій, що дають змогу підвищити продуктивність фірми;
- здатність втілювати в життя (реалізовувати) ідеї консультанта в конкурентній боротьбі на ринку;
- стрімкий розвиток бізнесу, який потребує консалтингових послуг це

стосується не тільки транснаціональних корпорацій, які завойовують нові ринки, а також молодих компаній, які хочуть володіти певною часткою світового ринку.

Не зважаючи на те, що велика кількість українських компаній потребує консалтингових послуг з питань управління, попит на них і надалі залишається низьким. Серед основних причин низького попиту на консалтингові послуги в Україні можна виділити: – нерозуміння важливості консалтингу у досягненні успіху у бізнесі; – низька поінформованість керівників вітчизняних підприємств про сутність консалтингу та консалтингових послуг; – кризові явища вітчизняної економіки та складна макроекономічна ситуація у світі в цілому, загальне зниження ділової активності підприємств; – відсутність гарантій ефективних результатів після консультування; – неможливість отримання достатньої кількості об'єктивної, правдивої інформації про консультаційні фірми; – керівники та менеджери скептично ставляться до виконання вимог щодо конфіденційності інформації, яка надається для консалтингу.

В економіці України головний фактор, за яким вибирають консультанта, - низька ціна послуг разом з відносно високою якістю. Перевага українських консультантів в тому, що вони можуть надати кращу консультаційну пораду менеджеру підприємства, яке функціонує у вітчизняній економіці, ніж іноземний спеціаліст, який не стикався з нашими проблемами на практиці. Отже, національні консультанти мають нагоду підняти якість своїх послуг до світового рівня і скласти конкуренцію світовим консалтинговим фірмам. Консалтингові послуги, що надаються в Україні, дещо відрізняються від світових. Насамперед це зумовлено менталітетом держави та специфічним ставленням до ведення бізнесу взагалі. Український консалтинг має свої особливості, свої критерії і специфічні ознаки. Іноземні консультаційні фірми, які починають свою діяльність в Україні, зазвичай мають тут одного-двох представників, основним завданням яких є визначення рівня привабливості українського ринку для своєї фірми й визначенням стратегії [3].

Відмінність українських консультантів від західних консультантів полягає у наступному:

1. Рівень професіоналізму. Західні консультанти мають професійну освіту і постійно накопичують досвід і обмінюються їм на відповідних семінарах і конференціях. Проте у них немає великого досвіду роботи в Україні з своїми ментальними особливостями. Є велика наукова і методологічна база, а також необмежений доступ до літератури. Українські консультанти рідко мають професійну освіту (зарубіжні курси, семінари, стажування) і значний досвід. Проте вони краще розуміють проблеми українських підприємств і їх керівників.
2. Економічна результативність і ринкова цінність. Західні консультанти більш чітко усвідомлюють значення і потенційний позитивний економічний ефект, який може дати їх професійна діяльність. Вони розглядають відносини

«консультант – клієнт» об'єктивно. Українські консультанти проявляють менше упевненості в тому, як можна оцінити результати їх діяльності для організацій. Бачення ними взаєностосунків консультанта і клієнта більш суб'єктивно і засновано на пріоритеті людських цінностей над економічною доцільністю.

3. Процеси зміни і управління. У змішаному культурному середовищі західні консультанти проявляють укр. нормативну поведінку. Українські консультанти, що мають часом освіту й досвід у психології, демонструють поведінку, орієнтовану на персонал, більш м'яке, гнучке і емпатичне. Оскільки західні клієнти більш схильні віддавати управління в руки консультанту, дії західних консультантів варіюються від «м'яких» до вкрай «жорстких». Українські компанії менш схильні віддавати контроль у чужі руки, тому дії українських консультантів часто обмежуються тренінгами і супроводом процесу.

4. Роль формальних взаєностосунків. Українські консультанти використовують систему особистих відносин для доступу в організацію і подальшого спілкування в ній. Вони розглядають консультування як спосіб життя і можуть поширювати відносини з клієнтами в інші сфери професійних і особистих взаєностосунків. Західні консультанти більш жорстко прив'язані до формальних встановлень і норм поведінки. Вони розглядають консультування тільки як професію, якій потрібно займатися в робочий час. Відносини «консультант – клієнт» обмежуються, зазвичай, терміном дії контракту.

5. Позитивне мислення і емоції. Західне ділове середовище і ділове мислення є більш оптимістичним, орієнтованим на дію й ініціативу. В українських консультантів більше емоційно орієнтованої поведінки, рефлексії і менше прагматичного підходу до професійних проблем. Успіх консультаційних організацій в Україні багато в чому залежить від їх готовності до нововведень, адаптованості набору послуг до потреб клієнтів, пошуку нових продуктів і ринків, застосування нових методів втручання та внесення змін під час реалізації консультаційних пропозицій. Майбутнє консалтингу нерозривно пов'язане з підвищенням професіоналізму консультантів, високою якістю виконання замовлень, дотриманням етичних стандартів, здатних задовольнити потреби клієнтів. Економіка України постійно змінюється, процеси приватизації власності і роздержавлення стали новим імпульсом для консалтингу [3].

Порівнюючи стан розвитку ринку консалтингових послуг західних країн з вітчизняним його назвати більш зрілим. Навіть без урахування обсягу ринку в грошовому еквіваленті можна відзначити, що в процентному вираженні сегменти управлінського консалтингу в Західній Європі представлені більш одномірно, ніж в Україні. Можна зробити висновок про те, що на поточний момент компаніям України більше потрібна допомога в розробці стратегій та трансформації організації і бізнес-процесів, ніж допомога консультантів в

кадрових і фінансових питаннях. Цей факт пояснюється тим, що в країнах Західної Європи компаніям рідше доводиться переглядати свої стратегічні цілі та завдання, оскільки економіка більш стабільна, ніж в країнах Східної Європи і Україні [4].

Отже, український ринок консалтингових послуг перебуває на стадії формування. У порівнянні з розвинутими країнами його роль як інфраструктурного інституту економіки України залишається другорядною, а частка у ВВП країни мізерна. Разом з тим, активному становленню вітчизняного консультування сприяють процеси інтеграції українського бізнесу в світовий економічний простір, необхідність впровадження у діяльність вітчизняних підприємств сучасних управлінських інновацій. Партнерство з консультантами надає можливості вітчизняним компаніям оптимізувати часові, фінансові та людські ресурси для забезпечення підвищення ефективності своєї діяльності.

Література:

1. Питуляк Н.С., Баховко В. Ю., Чапран Ю. О. Особливості розвитку консалтингових послуг в Україні. Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2015. – [Електроний ресурс].– Режим доступу: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/10/13-2015-20.pdf>
2. Верба В. А. Консалтингова підтримка розвитку українських підприємств / В. А. Верба // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – Т. 2. – С. 55–59.
3. Тарануха О.М., Клименко І.С., Амеліна Н.К., Тенденції розвитку ринку консалтингових послуг в Україні економіка та управління на транспорті// Науковий журнал. – Випуск 4, 2017. – [Електроний ресурс] . – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/eut_2017_4_18.pdf
4. Klenin O.V. Services of strategic consulting: special features and types / O.V. Klenin // Economic Processes Management: International Scientific -E-Journal, 2016.– №3. [Електроний ресурс] . – Режим доступу: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2016_3/epm2016_3_2.pdf

Гаро В.Ю. – студентка 2 курсу магістратури, спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доц. О.Ю. Березіна

Черкаський державний технологічний університет

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Нагромадження боргів, яке досягає максимуму у розвинутих країнах, змушує міжнародних експертів переосмислювати виклики і загрози фінансовій безпеці. Тому дослідження структурних параметрів, тенденцій та наслідків нагромадження боргів є актуальним завданням. Сучасний стан боргового навантаження демонструє тенденції зростання, що прискорилися у післякризовий період. Так в огляді МВФ за 2013 рік суверенні борги відносно світового ВВП 2009 р. становили 76,2% , у 2012 р. – 81,3%, а у 2013 р. – 81,5% [1]. При цьому найвищими темпами борг нагромаджується у розвинутих країнах.

Для України в сучасних умовах зростання зовнішнього боргу важливо забезпечити ефективну систему запобігання кризовим явищам, особливо у секторі фінансів. Необхідним є прийняття заходів щодо:

- запровадження механізмів компенсації фінансування економіки на випадок погіршення кон'юнктури на зовнішніх ринках;
- дослідження найбільш імовірних сфер і механізмів трансферу зовнішніх криз, зокрема боргової кризи Єврозони, у національну фінансову систему;
- оптимізації джерел зовнішнього фінансування та розширення можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу, враховуючи розвиток сучасних фінансових механізмів;
- формування неборгових джерел погашення державного боргу.

У глобальній фінансовій системі накопичено ризики, які генеруються незадовільним станом фінансів і процесами рецесії. Це робить актуальною потребу переосмислення системи забезпечення фінансової стабільності України, перспектив нагромадження суверенного боргу, а також механізмів запобігання розповсюдженню кризових явищ [2].

Підвищення фіскальної прозорості допомагає створити умови для прийняття рішень, сформуванню достовірне уявлення про стан фінансів, перспективи й ризики.

У 1998 р. Міжнародний валютний фонд прийняв Кодекс належної практики щодо забезпечення прозорості в бюджетно-податковій сфері [1]. Ідея прийняття Кодексу полягала в тому, що прозорість у бюджетно-податковій сфері є ключовою складовою належного управління.

В основі нової редакції Кодексу 2007 р. [1] щодо забезпечення прозорості

лежать такі принципи:

- забезпечення підзвітності органів державного управління за вибрані ними заходи політики перед громадянами;
- отримання доступу до міжнародних ринків капіталу на сприятливих умовах;
- надання вичерпної і надійної інформації про минулу, поточну та майбутню діяльність органів державного управління.

Кодекс визначає практику країн незалежно від рівня економічного розвитку. Він є одним з 12 фінансових стандартів, визнаних міжнародним співтовариством. МВФ також розробив стандарти, які стосуються прозорості грошово-кредитної та фінансової політики, оскільки ці сфери тісно пов'язані між собою. Дотримання державою стандартів щодо прозорості доповнює здійснюваний МВФ нагляд, який передбачає моніторинг та консультації з офіційними органами країни із широкого кола питань фінансової політики для оцінювання чинників вразливості.

Кодекс прозорості в бюджетно-податковій сфері також є основою для оцінки фіскальної прозорості, яка дає змогу країнам отримати порівняльні оцінки її забезпечення, що слугують керівництвом до дії. Оцінка фіскальної прозорості містить такі основні складові:

- послідовність плану дій із забезпечення фіскальної прозорості, визначення конкретних кроків, які країні необхідно здійснити у середньостроковій перспективі для проведення найважливіших реформ;
- доступна форма оцінювання – звіти містять набір зведених «теплових карт», що дають країнам чітку картину їх сильних сторін і особливостей, які вимагають доопрацювання щодо принципів та практики Кодексу і тим самим дають змогу порівнювати свої результати з іншими країнами, а також визначати потреби у проведенні змін;
- оцінка трьох самостійних модулів (бюджетна звітність, прогнозування і складання бюджету, аналіз ризиків та управління ними). Ці модулі можуть оформлятися незалежно, що забезпечує цілеспрямоване оцінювання, орієнтоване на найбільш актуальні питання прозорості в країні;
- ретельний аналіз – основна увага приділяється достатності і якості бюджетних даних, які надаються, і величин наявних недоліків на основі кількісних індикаторів, що містяться в Кодексі [1].

Упродовж останніх десятиріч у більшості країн з ринковою економікою активізувалися процеси використання іноземних валют як засобів обігу, платежу, міри вартості одночасно з національною валютою. Доларизація не вперше стала об'єктом наукових досліджень, проте фінансово-економічна криза загострила увагу на особливостях її впливу на функціонування комерційних банків в умовах нестачі ліквідності, розбалансування сфери грошового обігу, падіння кредитоспроможності суб'єктів господарювання.

Необхідно зменшити залежність української економіки від долара США.

Для цього потрібно розвивати внутрішній товарний ринок, ліквідувати негативне зовнішньоторговельне сальдо, зупинити валютні спекуляції, стимулювати національне виробництво.

Переважання короткострокових цілей валютної політики над довгостроковими, відсутність системного підходу до вирішення проблеми зменшення залежності національної економіки від долара США загрожують стабільності національної грошової одиниці України і створюють умови для боргової залежності.

Література:

1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
2. Olivares-Caminal R. The EU Architecture to Avert a Sovereign Debt Crisis / R. Olivares-Caminal // OECD Journal: Financial Market Trends – 2011. – Volume 2011. – Issue 2. – P. 1-32.

Лещенко В.В. – студент 2 курсу магістратури, спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доц. О.Ю. Березіна

Черкаський державний технологічний університет

ШЛЯХИ ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Активізація та результативність економічних реформ в Україні в основному залежать від фінансування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку держави. В умовах обмеженості бюджетних коштів важлива роль відводиться мобілізації ресурсів міжнародних фінансових організацій (МФО).

Одним із стратегічних завдань у цьому питанні є вдосконалення інструментів, видів і форм залучення зовнішніх ресурсів, насамперед впровадження нових механізмів поєднання кредитних ресурсів МФО та грантових ресурсів, донорів, розширення участі вітчизняних виробників і постачальників у реалізації спільних з МФО проектів.

Сьогодні Україна співпрацює з переважною частиною найважливіших міжнародних фінансових організацій.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) є найбільшим серед міжнародних організацій кредитором, його частка становить 60%. Кредити МВФ почали надходити в Україну коли її економіка перебувала в загрозливому стані. Завдяки ним вдалося приборкати гіперінфляцію та ввести в обіг нову грошову

одиницю – гривню. Стабілізація гривні в 2000-2001 рр. відбулася також за допомогою МВФ [3].

Україна з 1992 р. є членом всіх структур Світового банку – Міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародної фінансової корпорації (МФК) та Міжнародної асоціації розвитку (МАР). Серед міжнародних кредитно-фінансових організацій МБРР є другим, після МВФ, кредитором України. Його частка становить 33% всіх позик. Кошти, що надходили від МБРР, на відміну від коштів МВФ, використовувались більш різноманітно. Вони були спрямовані на реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, підтримку українських підприємств, страхування імпорту тощо.

Третьою за обсягом надання кредитів організацією є Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР). Позики ЄБРР йшли безпосередньо на розвиток виробництва, причому значна їх частка спрямовувалась на підтримку приватних малих і середніх підприємств. ЄБРР працює на комерційній основі. Кредити надавалися на умовах ринкових ставок. До співпраці з ним були підключені найбільші комерційні банки. Якщо брати по галузях, то ЄБРР інвестував переважно видобуток нафти й газу, телекомунікації, портове господарство, агробізнес, харчову промисловість, а також вкладав кошти у фінансову сферу [1].

Співпраця України з МФО в рамках реалізації проектів у значній мірі підпорядковується зовнішнім процесам. Зокрема узагальнення прогнозів провідних міжнародних організацій щодо розвитку країн Євросони на середньострокову перспективу засвідчує збереження істотних ризиків для фінансової стабільності [2, с.75].

Залучення фінансових ресурсів МФО відповідає пріоритетам Програми економічних реформ України в частині фінансування проектів, які мають велике соціально-економічне значення та відіграють важливу роль у модернізації економіки. В першу чергу це відноситься до проектів підвищення енергоефективності та покращення стану доріг. Разом з тим необхідні інвестиційні проекти, які сприятимуть розбудові внутрішнього ринку, імпортозаміщенню, розвитку перспективних напрямків, проголошених програмою.

Враховання викликів і загроз, які формуються в країнах Євросони, при співробітництві з МФО повинно відповідати мінімізації фінансових ризиків для України. У зв'язку з цим цільові орієнтири співпраці з міжнародними фінансовими організаціями мають визначатися :

1. Впровадженням нових фінансових інструментів для реалізації проектів. Доцільно передбачити інноваційні фінансові механізми, зокрема тимчасові чи постійні, з участю держави і МФО для забезпечення довгострокового фінансування пріоритетних проектів, насамперед у машинобудуванні, сучасних проектів пріоритетних галузей промислового виробництва, в умовах ускладнення доступу до міжнародних фінансових ринків.

2. Вивченням зовнішніх ризиків і загроз. Доцільно створити механізм раннього попередження негативних наслідків системних ризиків і загроз для національних державних фінансів, які генеруються сферою міжнародних фінансів.

Для розвитку співробітництва України з МФО необхідно:

- забезпечити доступ українських виробників і постачальників до участі в тендерних закупівлях при організації матеріального постачання та обслуговування в рамках проектів МФО;

- створити кредитний інструментарій МФО для України у зв'язку з розвитком фінансових інструментів, номінованих у національній валюті;

- розробити критерії ініціювання та цільові орієнтири результативності проектів, які реалізуються з використанням ресурсів МФО, в державному секторі України.

Удосконалення фінансових механізмів залучення ресурсів МФО сприятиме забезпеченню реформування та євроінтеграції нашої держави [2, с.21-22].

Важливим заходом для поліпшення ситуації в національній економіці є запровадження стратегічного партнерства зі світовими фінансовими організаціями, зокрема з Міжнародним банком реконструкції і розвитку (МБРР) та Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК).

Новий підхід, закладений у стратегії партнерства з Україною, розвивається у таких напрямках:

- увага до ризиків і можливостей, пов'язаних з питаннями боротьби з корупцією, за допомогою попередніх діагностичних досліджень, залучення широкого загалу до консультацій і досягнення консенсусу з метою пом'якшення ризиків, пов'язаних з питаннями економічної політики;

- підготовка пілотних ініціатив, що дають змогу залучити недержавних учасників як партнерів у проектах Світового банку і які у середині періоду впровадження підлягатимуть оцінці та подальшому розширенню;

- приділення більшої уваги готовності до впровадження з використанням аналізу («фільтр готовності»).

Література:

1. Бідник Н. Б. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями як чинник економічного розвитку держави / Н. Б. Бідник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19. – С. 153-157.

2. Юхименко П. І. Міжнародні фінансові організації та їх функції. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури. – 2010. – 576 с.

3. 25 years of transition : post-communist Europe and the IMF / James Roaf, Ruben Atoyan, Bikas Joshi, Krzysztof Krogulski and an IMF staff team. – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2014.

Дорошенко Я.О. – студент 2 курсу, групи ФК-151

Науковий керівник: викладач Ю.В.Вакуліна

Черкаський державний технологічний університет

СУТНІСТЬ КРИПТОВАЛЮТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Сьогодні фінансові системи окремих країн удосконалюються і прогресують у контексті розвитку глобалізації, поширення ІТ- технологій та загальної комп'ютеризації. Це сприяє появі нових фінансових інститутів, інструментів та форм взаємодії між людьми. Так, з'явився аналог традиційних валют – криптовалюта, її найпоширенішим видом є «біткоїн». Дослідженню проблем, сутності розвитку, їх видів, переваг та недоліків над іншими видами валюти приділяли увагу і продовжують дослідження вітчизняні вчені М. Ліхачов, М. Куцевол, О. Шевченко-Наумова, А. Квітка, І. Лубенець та ін. Термін криптовалюта має велику різноманітність визначень та тлумачень. Аналіз наукового підходу до пояснення сутності поняття «криптовалюта» наведений в таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «криптовалюта»

Визначення поняття	Джерело
Криптовалюта – швидка і надійна система платежів і грошових переказів, заснована на новітніх технологіях і непідконтрольна жодному уряду.	Bitcoin Security
Криптовалюта – вид цифрових грошей, в якому використовуються розподілені мережі і публічно доступні журнали реєстрації угод, а ключові ідеї криптографії поєднані в них з грошовою системою заради можливості створити безпечну, анонімну та потенційно стабільну віртуальну валюту	Insider.pro
Криптовалюта – вид цифрової валюти, заснований на складних обчисленнях деякої функції, яку легко перевірити зворотними математичними діями, в основі емісії якої є принцип доказу ви- конання роботи «Proof-of-work».	І. Лубенець
Криптовалюта – засіб обміну, як і зви- чайні валюти, але призначена для обміну цифровою інформацією, що стало можливим завдяки певним принципам криптографії (використовується для забезпечення операцій та контролю створення нових монет).	CryptoCoins News

Джерело: [1]

Система грошового обігу продемонструвала крайню нестабільність в період світової фінансової кризи 2008-2009 років. Саме в цей час довіра до американського долара послабшала і в суспільстві з'явилися ідеї щодо створення нових валют, зокрема регіональних [1]. Тоді формується пірингова платіжна система «Bitcoin», розроблена Сатоші Накамото, та вперше застосовується термін «криптовалюта». Цікавим фактом є те, що це псевдонім людини або групи людей, справжні імена яких невідомі. Вони розробили

протокол криптовалюти Біткоїн, створили першу версію програмного забезпечення, в якому цей протокол був реалізований. Було зроблено кілька спроб розкрити реальну особу або групу, що стоїть за цим ім'ям, але жодна з них не привела до успіху. Перші згадки про криптовалюту як нову альтернативну систему розрахунків належать японцеві Вей Дай і датуються 1998 роком [2].

Найбільшим проектом на світовому ринку криптовалют зараз вважається Біткоїн. На 1 листопада його капіталізація ледь перевищувала 100 млрд. Доларів США. Тобто в світі знаходилося в обігу Біткоїн всього на 100 млрд. дол. США. Для порівняння, на початок листопада 2017 року в США грошовий агрегат М1 становив близько 3 552 млрд. дол. США. Тобто весь проект bitcoin займав на початок листопада всього 2,8% від грошової маси, яка обслуговує розрахунки в економіці США, але при цьому позиціонувався як глобальний, тобто охоплює користувачів по всьому світу [3].

Станом на 2017 рік планується “видобути” всього 21 млн. одиниць цієї криптовалюти. Розраховано, що таку кількість біткоїнів планується генерувати до 2033. Таким чином криптовалюта є досить привабливою для інвесторів, адже на курс біткоїнів не впливають політичні умови або діяльність Центральних банків країн. Курс такої валюти залежить тільки від попиту та пропозиції на неї: обсяг попиту залежить від того, скільки товарів і послуг можна придбати за біткоїни, а пропозиція жорстко обмежена [2].

Розглянемо графік, на якому показано як коливався курс Біткоїна протягом року (рис. 1).

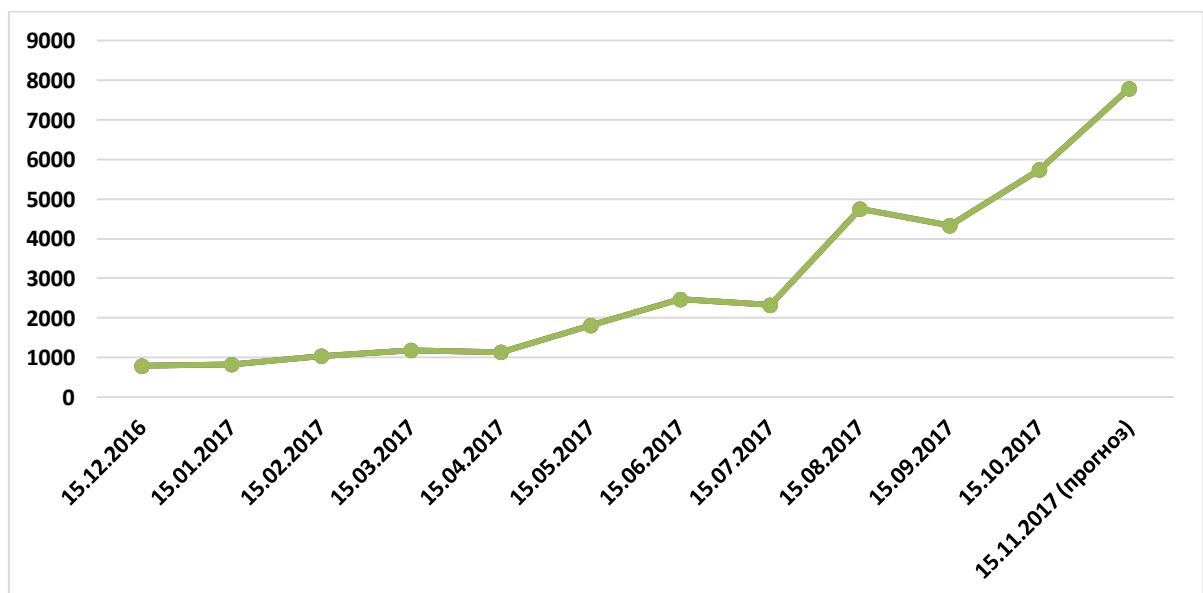

Рис. 1 Динаміка зміни ціни біткоїна, дол.США

Джерело: [4]

Як бачимо з графіка курс біткоїна зростав щомісяця, але виключенням є вересень 2017 р. коли ціна знизилась. Потрібно враховувати, що ці дані не точні, адже ціна на даний вид криптовалюти змінюється не щомісяця, не

щотижня і навіть не щодня, а щосекундно.

Серед безлічі видів криптовалюти найдорожчими за одиницю є:

- 1) біткоїн - 11 368 дол.;
- 2) біткоїн кеш – 1 293 дол.;
- 3) ефір – 414 дол.

В наш час за Біткоїн можна купити чи будь-який товар чи послугу, починаючи від оплати рахунку в кафе, до купівлі нерухомості. Безліч підприємців, інвесторів інвестує свої вільні кошти саме в біткоїн, адже як бачимо з графіка наведеного в цій статті, курс даного виду криптовалюти зростає.

У різних країнах Bitcoin класифікують по-різному - як віртуальну валюту, грошовий сурогат, нематеріальну цінність, віртуальний товар тощо. Зі свого боку, Національний банк України поки офіційно не підтримує жодне з наведених визначень. А от, наприклад, законодавство ЄС у даний час класифікує Bitcoin як “цифрове представлення вартості, яка не підтверджена центральним банком або державним органом і не прив'язане до юридично встановлених валютних курсів і яке може використовуватися як засіб обміну для покупки товарів і послуг, їх передачі та зберігання, і може набуватися в електронному вигляді”. Разом з тим в Ізраїлі Bitcoin не підпадає під юридичне визначення валюти ні як фінансове забезпечення, ні як оподатковуваний актив. Кожен раз, коли продається Bitcoin, продавець повинен сплатити податок на приріст капіталу. Народний банк Китаю вважає Bitcoin віртуальним товаром, а не валютою, і його продаж може обкладатися ПДВ. Подібний підхід – у Японії, де Bitcoin визнається цінністю, подібною активу (asset-like values). Його продаж обкладається японським аналогом ПДВ. В Австралії Bitcoin розглядається як власність, а транзакції з ним - як бартер. У Канаді Bitcoin взагалі визначається як "нематеріальний актив", а транзакції з ним - також як бартер [5].

Отже біткоїн на сьогоднішній день є найдорожчою криптовалютою в світі. Економісти розділились умовно на два табори, одні вважають що біткоїн це “мильна бульбашка”, яка вмить може лопнути, тобто знецінитись. Інші ж вважають, що це валюта майбутнього, тобто вона прийде на заміну сучасним готівковим коштам, і буде універсальною валютою світу. Проте більшість країн визнали біткоїн як окрему валюту, в Україні ж, офіційно заборонено користуватися біткоїнами, оскільки, за визначенням НБУ вони не мають ніякого забезпечення і юридично закріплених за ними осіб, не контролюються жодними державними органами. Та незважаючи на це українські ІТ-фахівці продовжують інвестувати в дану валюту, в результаті чого Україна сьогодні займає 5 місце за кількістю користувачів біткоїн-гаманцями серед різних країн світу.

Література:

1. Куцевол М.А. Поняття та економічна природа криптовалюти / М.А. Куцевол, О.А. Шевченко-Наумова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/16391/1/79-85.pdf>
2. Ліхачов М. Скромна чарівність біткоіна: українські реалії використання крипто валют / М. Ліхачов // Forbes Україна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromna-charivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut](http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromna-charivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut?utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=skromna-charivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut)
3. Шапран В. Осторожно, биткоин: Чем чреваты инвестиции в криптовалюту / В.Шапран. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.capital.ua/publication/102224-ostorozhno-bitkoin-chem-chrevaty-investitsii-v-kriptovalyutu>
4. Average USD market price across major bitcoin exchanges. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<https://blockchain.info/ru/charts/market-price?timespan=all>]
5. Криптовалюти в Україні: НБУ висловив свою позицію щодо Bitcoin. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biz.nv.ua/ukr/finance/kriptovaljuta-v-ukrajini-nbu-visloviv-svoju-pozitsiju-po-bitcoin-1649515.html>

Дорошенко Я.О., Кульбашна А.Р. – студенти 3 курсу, групи ФК-151

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Серватинська І.М.

Черкаський державний технологічний університет

АНАЛІЗ СТАНУ ГРОШОВОЇ МАСИ В УКРАЇНІ

Оцінка стану грошової маси є актуальним завданням сьогодення. Стан та динаміка грошової маси є показником ефективності грошово-кредитної політики в країні. Перед обсягами і структурою грошової маси постають завдання по досягненню її збалансованості, достатності для успішного функціонування економічних суб'єктів, розвитку економіки загалом.

Нині спостерігаються деструктивні зрушення у структурі грошової маси, зокрема у частині суттєвого переважання обсягів готівки в обігу поза банками, які важко контролюються та призводять до інфляційних наслідків. Також спостерігається недостатність коштів, які акумулюються банківською системою, зокрема на першу вимогу – це пов'язано з недовірою населення до банківської системи. Крім того, недостатньою популярністю користуються у населення і послуги фондового ринку, що спричинено не достатніми темпами

його розвитку, низькою поінформованістю населення про переваги фондового ринку, його прибутковий потенціал. Ще налічується багато проблем у сфері грошової маси та методиці її регулювання.

Вітчизняні та зарубіжні вчені з метою вирішення окресленої проблематики присвятили значну кількість наукових праць. Наприклад, лауреати Нобелівської премії з економіки П. Самуельсон, Ф. Хайек, М. Фрідман. Вітчизняні науковці – А. Гальчинський, В. Гесць, К. Качан, П. Круша, М. Савлук, П. Юхименко та інші.

Незважаючи на наявність вагомих досліджень по цій проблематиці, у теоретичній та практичній площині оптимальності грошової маси накопичилось низка проблем. Враховуючи вищезазначене, вважаємо за доцільне продовжити наукові пошуки.

Спершу пояснимо сутність грошової маси та грошових агрегатів, які в лежать в її основі.

Грошова маса – це сукупність купівельних, платіжних та накопичувальних засобів, яка обслуговує економічні зв'язки, належить фізичним та юридичним особам, а також державі. [1, с. 50]; вся сукупність запасів грошей у всіх їхніх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент часу [2, с. 25].

У переважній більшості країн пострадянського простору грошова маса налічує чотири грошових агрегати M0, M1, M2, M3. Найбільш ліквідними є грошові агрегати M0 та M1, менш ліквідними, однак, більш прибутковими є агрегати M2 та M3. При цьому найважливішими для вітчизняної практики вважаються показники M0 та M3, оскільки, за допомогою них визначають коефіцієнт монетизації економіки, співрозмірність цін і купівельної спроможності грошової одиниці тощо.

Отже, для країн пострадянського простору характерна модель грошової маси, яка відображена на рис. 1.1.

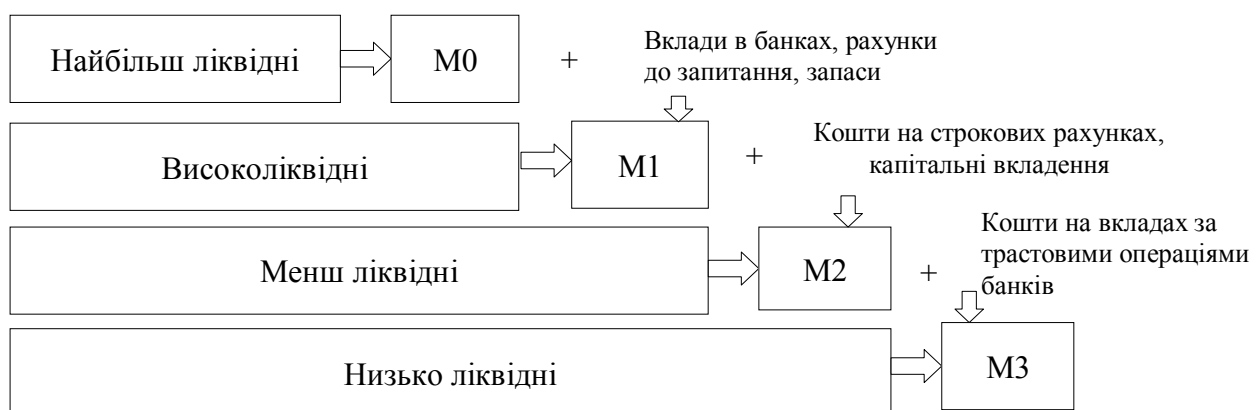

Рис. 1 – Ступінь ліквідності грошових агрегатів (пострадянська модель)

Використовуючи офіційні дані звітів Національного банку України зведемо значення грошових агрегатів до таблиці 1.

Таблиця 1

Грошові агрегати України у 2010 – 2016 рр., млрд. грн.

Рік	M0	M1	M2	M3	Темп зростання M0, %	Абс. відхилення M0	Темп зростання M3, %	Абс. відхилення M3
2010	182,99	289,89	596,84	597,87	*	*	*	*
2011	192,67	311,05	681,80	685,52	105,3	9,68	114,7	87,65
2012	203,25	323,23	771,13	773,20	105,5	10,58	112,8	87,68
2013	237,78	383,82	906,24	908,99	117,0	34,53	117,6	135,79
2014	282,95	435,47	955,35	956,73	119,0	45,17	105,3	47,74
2015	282,67	472,22	993,81	994,06	99,9	-0,28	103,9	37,33
2016	314,39	529,93	1102,39	1102,70	111,2	31,72	110,9	108,64

Джерело: розраховано автором на основі річних звітів НБУ [3-4].

Відповідно до даних таблиці 1, спостерігається динаміка зростання грошової маси в Україні за всіма видами грошових агрегатів, що відповідає загальноєвропейським тенденціям.

Грошовий агрегат M0 упродовж 2010 – 2016 рр. збільшився на 131,4 млрд. грн. або 72 %. Найбільший темп зростання готівкових коштів в обігу спостерігався у 2013-2014 рр. та досягнув близько 119 % - це пов'язано із соціально-економічною та політичною кризою в країні, інфляційними очікуваннями в економіці в результаті чого населення, для здійснення поточних купівель збільшувало обсяги «кишенькових» грошей, що позначилося на обсягах зростання готівки поза касами банків.

Грошовий агрегат M1 упродовж досліджуваного періоду систематично зростає та за підсумком 2010 – 2016 рр. збільшився на 240 млрд. грн. або 83 %. Найвищі темпи зростання грошового агрегату M1 спостерігаються у 2013/2012 рр. на 60,6 млрд. грн. та у 2016/2015 рр. на 57,7 млрд. грн.

Грошовий агрегат M2 характеризується не високим рівнем ліквідності, включає термінові та заощаджувальні депозити. У 2010 – 2016 рр. грошовий агрегат зріс на 505,55 млрд. грн. або 85 %. Станом на грудень 2016 року грошовий агрегат становив 1102,39 млрд. грн. – це 99,9 % грошової маси.

Грошовий агрегат M3 має найнижчу ліквідність з усіх агрегатів, оскільки потребує попереднього попередження банківської установи власниками коштів. Отже, за досліджуваний період агрегат зріс на 504,83 млрд. грн. або на 84,4 %. Найбільші темпи зростання агрегату спостерігаються у 2012 – 2013 рр. 136 млрд. грн. або 118 %.

У 2011 – 2012 рр., 2015 р. темпи зростання грошового агрегату M0 були меншими за темпи зростання грошового агрегату M3, що пояснюється помірними темпами зростання готівкових коштів в обігу порівняно зі значним приростом депозитів.

Проаналізуємо структуру та динаміку грошової маси упродовж 2010 –

2016 рр. рис. 2.

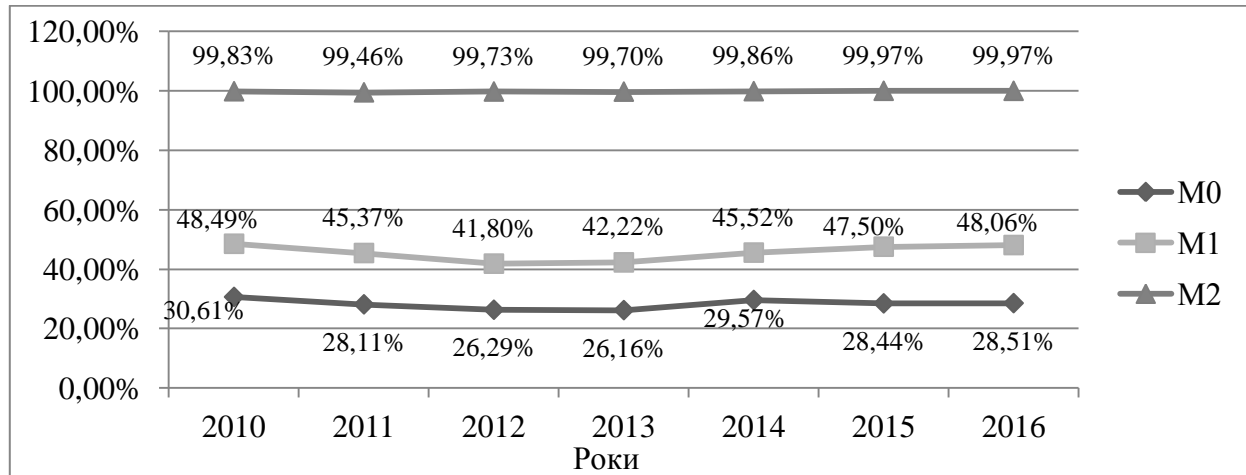

Рис. 2 – Динаміка та структура грошової маси у 2010 – 2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі джерела [3-4].

Варто зауважити, що структура та динаміка грошової маси упродовж досліджуваного періоду характеризується відносною стійкістю. Так, близько 30 % грошової маси складається з грошового агрегату M0; 42-48 % грошової маси належить грошовому агрегату M1. Відносною сталістю характеризується частка грошового агрегату M2 та наближається до 100 %.

Співвідношення наявних в обороті готівкових грошей й вклади економічних суб'єктів в національній валюті і грошової маси в країні протягом 2011-2013 років знижувалось. В 2014-2016 рр. даний показник значно зріс і складає 45 – 48% – це свідчить про те, що все ж таки значна маса грошей виступає у вигляді кредитного ресурсу. Фахівці зазначають, що чим нижча частка в обороті готівки у загальній грошовій масі тим ефективнішою є національна грошова система. Враховуючи таке твердження, можемо зробити висновок, що у функціонування вітчизняної грошової системи є певні недоліки, оскільки частка готівкових грошей за досліджуваний період (2010 – 2016 рр.) коливається в межах 30 %, тоді як в передових європейських країнах значення не перевищує 7-10 %.

Крім того аналіз показав, що спостерігається недостатній рівень монетизації економіки 50 % проти 70-80 % серед країн Євро зони – це пов'язано із трансформаційними процесами у вітчизняній економіці. Недостатність грошової маси негативно позначається на обсягах товарно-грошових відносин, розрахунково-платіжній дисципліні суб'єктів економічних відносин.

Упродовж досліджуваного періоду швидкість обігу грошей максимум становила 4,5 об/рік, тоді як в країнах Європи цей показник складає 8-10 об/рік. Така різниця свідчить про невідповідність динаміки інтенсивності використання запасу грошей в обігу, що прямо пропорційно показникам ділової активності суб'єктів господарювання в країні.

Таким чином, з'ясовано, що структура грошової маси є незбалансованою та не відповідає потребам економіки. Причинами є ряд факторів макроекономічного характеру, а саме:

- недотримання основних положень грошово-кредитної політики;
- відсутність узгоджених дій органів виконавчої влади Уряду та Національного банку України;
- недовіра населення до банківської системи, необізнаність суспільства у інвестиційних можливостях ринку цінних паперів;
- жорстка податкова політика, яка відлякує інвесторів тощо.

Враховуючи вище зазначене вважаємо, що для досягнення оптимальності грошової маси необхідно визначити стратегічні напрями.

Стратегічними напрямими досягнення оптимальності грошової маси є:

- 1) удосконалення результативності грошово-кредитної (монетарної) політики України;
- 2) повернення довіри населення до банківської системи;
- 3) стимулювання безготівкових розрахунків;
- 4) розвиток фондового ринку (ринку цінних паперів).

Реалізація цих напрямів буде сприяти в поточному та перспективному періодах оптимальному формуванню та використанню грошової маси відповідно до потреб економіки.

Література:

1. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика [текст]: навч. посіб. / Д.І. Коваленко, В.В. Вегнер. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 578 с.
2. Глущенко С. В. Гроші. Кредит. Кредитний ринок. – К. : НаУКМА, 2015. – 204 с.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Грудень 2016 [Електронний ресурс] / НБУ. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

Мороз В., Науменко А. – студенти 4-го курсу

Науковий керівник – Н.В. Дудченко, к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

ВПЛИВ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ НА СОЦІАЛЬНУ БЕЗПЕКУ СУСПІЛЬСТВА

Соціальна безпека суспільства є дійсно важливою складовою економічною безпеки України, що існує під впливом багатьох загроз та небезпек.

В Україні сьогодні загрозами соціальній безпеці є зниження інтелектуального потенціалу; негативні тенденції у процесі трансформації цінностей, особливо у молоді; зростання криміналізації суспільства; майнове розшарування суспільства; збільшення безробіття; скорочення народжуваності; збільшення прошарку малозабезпеченого населення; соціальні конфлікти; зменшення темпів формування середнього класу, який є головним чинником сукупного платоспроможного попиту у суспільстві.

Варто зауважити, що чим вищий рівень офіційної зайнятості, тим вищий рівень соціальної безпеки. Відповідно і динаміка пенсійних виплат буде додатною, що обумовить забезпеченість пенсіонерів належними виплатами.

В цьому контексті, важливим є реформування пенсійної системи.

Пенсійна система поряд із банківською, податковою і митною системами є одним з фінансових та соціальних субстанцій суспільства і держави. Проте, ця субстанція виявилася нестійкою через фундаментальне протиріччя, що перебуває в самій основі пенсійної системи та підриває її зсередини.

Нинішня модель солідарної пенсійної системи України ґрунтується на реаліях активного розвитку індустріального суспільства початку та середини 20 століття.

"Пірамідальна" демографічна структура населення в минулому дозволяла завдяки невеликому "пенсійному податку" забезпечувати пристойні виплати пенсіонерам.

Однак, у 1980-х і 1990-х роках ситуація змінилася: знизилася народжуваність, відбувся демографічний перехід до сім'ї з однією-двома дітьми, зросли тривалість життя та кількість пенсіонерів, скоротилася чисельність працівників.

Це створило іншу ситуацію, а з нею – непереборне джерело труднощів у пенсійному забезпеченні в рамках солідарно-розподільчої пенсійної системи. Система, що створювалася як порівняно економна, стала обтяжливою з тенденцією до збільшення видатків на пенсійні виплати.

Ці видатки стало неможливо фінансувати ні через підвищення ставок

пенсійного збору, що сягнули максимуму, ні через введення тимчасових пенсійних платежів, економічно не пов'язаних з пенсією (при купівлі валюти, автомобілів, нерухомості, користуванні стільниковим зв'язком), ні завдяки трансфертам з держбюджету.

У цьому глибинне протиріччя солідарної пенсійної системи, наявність якого не дозволить забезпечити достойні пенсії нинішньому та майбутнім поколінням.

Параметричні зміни солідарної пенсійної системи – збільшення страхового стажу, перерахунок пенсій, корекція пенсійної формули – хоч і потрібні але в довготерміновій перспективі ситуацію не врятують.

Уряд уже тричі вдавався до змін у пенсійному у 2004-му, 2011-му та 2014-му роках, однак це не допомогло: хронічний кризовий стан пенсійної системи подолати не вдалося.

Запропоновані нинішнім урядом зміни солідарної пенсійної системи, можуть допомогти збалансувати поточні і частково перспективні пенсійні видатки з наявними ресурсними можливостями держави. Однак стати частиною справжньої пенсійної реформи вони зможуть лише за умови подолання фундаментального протиріччя в самій пенсійній системі.

Пенсійна реформа – це зміна пенсійної моделі, інноваційний перехід від однорівневої солідарної системи пенсійного забезпечення до моделі пенсійного забезпечення на основі трьох рівноправних та однаково важливих рівнів, побудованих на індивідуальних пенсійних рахунках громадян.

Перший рівень нової пенсійної системи – реформована солідарна пенсійна система, яка з розвитком інших двох рівнів виконуватиме функцію соціальної безпеки громадян поважного віку.

Найкращий варіант – умовно накопичувальна система за прикладом Швеції чи Польщі на основі індивідуальних рахунків, де сплачені внески та нарахований на них прибуток обліковуються за єдиною загальнонаціональною методикою.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на основі індивідуальних пенсійних рахунків громадян з участю у формуванні пенсійних внесків працівника та роботодавця.

Третій рівень – добровільне недержавне пенсійне забезпечення на основі індивідуальних пенсійних рахунків з різними податковими стимулами.

Громадяни, послуговуючись такою пенсійною системою, отримують не одну, а кілька пенсій з трьох джерел, а її сукупний розмір залежить від суми коштів, накопичених кожною застрахованою особою на власних пенсійних рахунках.

Другий і третій рівні пенсійної системи (ПС) становлять її накопичувальну складову. Пенсійні внески, що надходять на індивідуальні пенсійні рахунки громадян в накопичувальній системі, є їхньою приватною

власністю.

Для збереження та примноження кошти цих рахунків за спеціальним регламентом інвестуються у найбільш надійні активи, визначені законодавством.

З одного боку, ПС акумулює індивідуальні пенсійні внески, які з року в рік зростають в обсягах, та сприяє економічному зростанню країни, з іншого – дозволяє капіталізувати отриманий інвестиційний прибуток на індивідуальних пенсійних рахунках громадян та суттєво збільшити ресурс майбутньої пенсії.

Саме в цьому полягає сучасність накопичувальної ПС, яка на відміну від обтяжливої державної солідарної сама продукує ресурси, що активно працюють на національну економіку та одночасно є основою зростання пенсій громадян.

За діяльністю професійних ліцензованих надавачів послуг у накопичувальній пенсійній системі (пенсійні фонди та їх адміністратори, компанії з управління активами, банки-зберігачі) наглядають національні комісії та НБУ.

При цьому вони мають не безпосередній доступ до пенсійних грошей, а через законодавчо визначені інструменти, що захищає пенсійні накопичення.

Проведення пенсійної реформи передбачає певні кроки (Рис. 1.1).

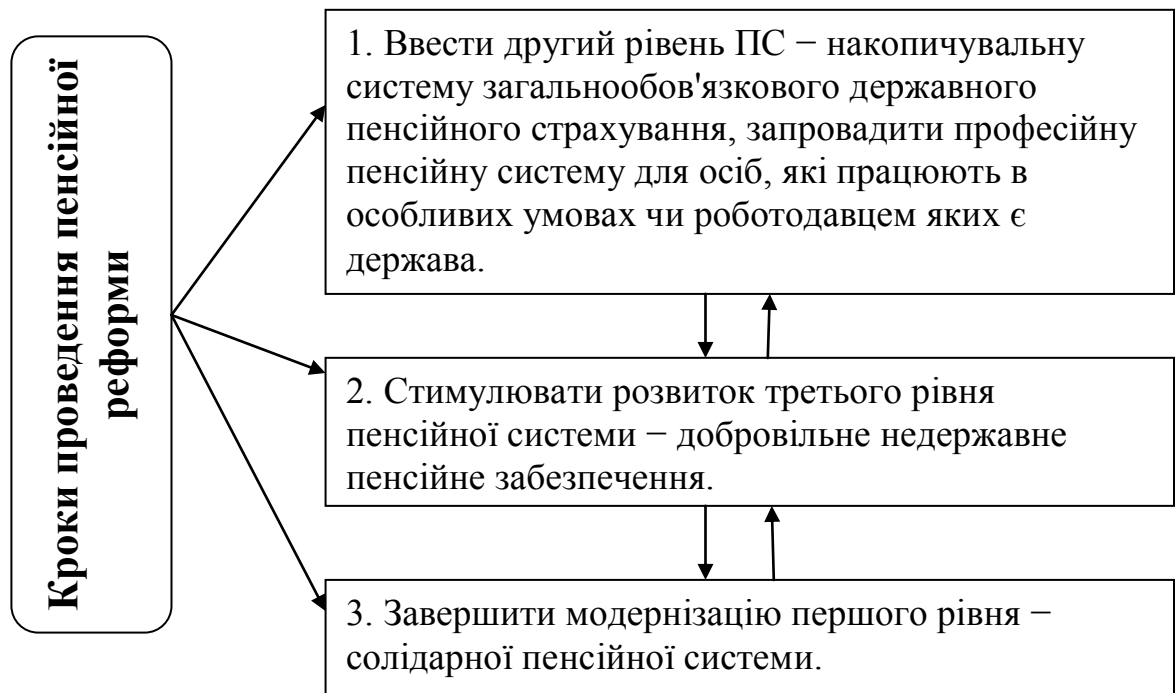

Рис. 1.1 Кроки проведення пенсійної реформи в Україні

Кожен із цих пунктів однаково важливий. Однак запровадження другого рівня є ключовим, оскільки воно завершує формування основних інституційних компонентів трирівневої пенсійної системи.

Без цього подальший розвиток пенсійної системи, активна робота другого

рівня і фінансова самодостатність першого рівня неможливі.

Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (другий рівень) є не тільки фундаментом майбутнього пенсійного забезпечення громадян, а й локомотивом становлення третього рівня – недержавного пенсійного забезпечення, добровільного створення власної пенсії.

Розвиток цих двох рівнів збільшить солідарну пенсію і надходження до бюджету.

Участь у накопичувальному пенсійному забезпеченні працівників не тільки спонукатиме їх створювати особисті пенсійні накопичення, а й мотивуватиме до офіційного працевлаштування, легалізації зарплат і доходів, що збільшить надходження до Пенсійного фонду та бюджетів, як це сталося у Польщі.

Таблиця 1.1 – Вплив пенсійної реформи на пенсійну систему України

№ п/п	Показник
1	Нова пенсійна система буде ґрунтуватися на простих і справедливих засадах призначення пенсії, в тому числі з першого рівня. Запровадження трирівневої ПС (з часом чотири-п'ятирівневої) дозволить закласти міцний фундамент достойної пенсії для нинішніх та майбутніх поколінь українців.
2	Накопичувальними індивідуальними пенсійними рахунками на другому і третьому рівнях ПС буде охоплено більшість працівників, які вже через рік отримають перші виплати із своїх індивідуальних пенсійних рахунків і будуть пов'язувати наявність там реальних накопичень з пенсійною реформою.
3	В країні з'явиться власне джерело довгострокових інвестиційних ресурсів, акумульованих накопичувальною складовою пенсійної системи.
4	Поява потужного внутрішнього інвестора сприятиме росту фондового ринку, залученню інших внутрішніх інвесторів, а згодом — і іноземних.
5	Наявність ресурсів накопичувальної системи дозволить вітчизняним підприємствам, які будуть відповідати жорстким вимогам пенсійного законодавства, вже найближчим часом залучати внутрішні інвестиції у розвиток власного виробництва шляхом розміщення акцій в Україні, а не за кордоном.
6	Запровадження сучасної ПС буде конкретним кроком з імплементації угоди про асоціацію з ЄС, поліпшить індекс бізнес-клімату та інші рейтинги України. Держава отримає додаткове визнання з боку міжнародної спільноти.
7	Вияв політичної волі у вирішенні корінного соціально-економічного питання та багатовекторний позитивний вплив пенсійної реформи на всіх її учасників підвищить імідж держави в очах її громадян.

Отже, Пенсійна реформа у разі її комплексного проведення може стати одним з реальних реформаторських кроків, адже пенсійні проблеми кардинально впливають на суспільні настрої (соціальну безпеку суспільства), фінанси країни та економіку в цілому (економічну безпеку) (Таблиця 1.1).

В іншому випадку пенсійні питання стануть підґрунтям для популістських спекуляцій, які збурюють суспільну свідомість і збільшують політичні ризики.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Редакція станом на 30.09.2016) Режим доступу - <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 30.11.2017, підстава 2180-19 - <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року, № 964- IV, Документ 964–15, чинний, поточна редакція – Редакція від 18.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964–15>.
4. Дробот Я.В. Проблеми та напрямки реформування пенсійної системи в Україні/Я.В. Дробот, Н.В. Резніченко //Фінансовий простір. – 2016. - №1. – С.64-66.
5. Зеркалов Д.В. Соціальні проблеми сталого розвитку: монографія / Д.В. Зеркалов, О.Ю. Арламов. – К.: Основа, 2013. – 562 с.
6. Підлипна Р.П. Методологічні засади тлумачення дефініції «соціальна безпека» / Р.П. Підлипна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.2. – С. 275–280.

СЕКЦІЯ 2. Бюджетно-фінансова автономія в умовах децентралізації.

Ткаченко Ю.В. – к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

ГЛОБАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Успішна реалізація порядку денного в галузі сталого розвитку неможлива без налагодження на глобальному, регіональному та місцевому рівнях всеохоплюючих партнерських відносин між урядами, приватним сектором і громадянським суспільством, які побудовані на єдиних принципах і цінностях, орієнтованих на задоволення інтересів людства і планети.

Розвиток суспільства та світової спільноти загалом в сучасному глобалізованому просторі залежить від досягнення цілей сталого розвитку, що задекларовані глобальній програмі сталого розвитку до 2030 року, одностайно прийнятій 25 вересня 2015 року 193 державами-членами Організації Об'єднаних Націй на Саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку [1].

Нові Цілі сталого розвитку (ЦСР), яких на сьогодні дотримуються всі країни світу, встановлюють власні показники розвитку і включають 17 цілей і 169 конкретних завдань [1]. Сімнадцятою ціллю, проте не останньою за значимістю, визнана ціль – «Партнерство заради цілей сталого розвитку». В основі зазначеної цілі покладено ідею єдності, співробітництва та розвитку міжнародних комунікацій з метою вирішення глобальних проблем людства. На нашу думку, зазначена ціль є первинною по відношенню до інших, так як глобальне партнерство як філософія організації світогосподарських зв'язків забезпечує усунення нерівності та диспропорцій розвитку територій та є передумовою вирішення інших проблем людства.

Глобальне партнерство являє собою таку форму налагодження конструктивного діалогу між різними спільнотами, які подекуди перебувають у конфронтаційних стосунках. Основою таких відносин може виступати сукупність факторів, до яких відносять відмінність у системі релігійних, політичних, економічних, культурних та навіть і моральних цінностей [2].

Найбільш важливим трансформаційним перетворенням є формування нового духу солідарності, співпраці та взаємної відповідальності – тих принципів, на засадах яких повинен ґрунтуватися порядок денний на період після 2015 р. Нове глобальне партнерство має базуватися на загальному розумінні спорідненості всіх людей з усвідомленням необхідності у взаємній повазі і взаємну допомогу в цьому. Глобальне партнерство має включати в себе не лише діяльність урядів, а й участь всіх членів суспільства, громадських організацій, міжнародних організацій, органи місцевого самоврядування,

бізнес-спільнот, академічних інститутів, приватних благодійних фондів тощо. Кожна пріоритетна сфера суспільного життя повинна підтримуватися динамічними партнерськими відносинами на засадах нових механізмів та способів взаємодії та відповідальності кожного учасника.

Кожен елемент (вузол) мережі має структуроутворююче значення, однак фундаментом та передумовою для її функціонування є коренева система, яку формують люди, а відповідно зв'язки між ними – це контакти «reople to reople». Мережева система базується на соціальних мережах, які з'явилися у всіх сферах суспільного життя, як комплекс соціальних зв'язків або стабільні моделі взаємовідносин між людьми. Стержнем кожної соціальної мережі є соціальний капітал, який визначає собою якість існуючих соціальних зв'язків. Сила зв'язків та якісна різноманітність індивідів, причетних до взаємодії, є мірою соціального капіталу.

Спільний проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (МРГ) – це довготривала і комплексна ініціатива зі зміцнення потенціалу, спрямована на пропагування сталого місцевого розвитку в Україні [3].

Одним із прикладів мережевої моделі організації людських відносин є Програма Британської Ради «Активні громадяни». Британська Рада – це міжнародна організація Сполученого Королівства, мета якої – розширення культурних відносин та розповсюдження освітніх можливостей. Структурна основа діяльності Британської Ради – дружній діалог та налагодження порозуміння між людьми у Великобританії та в інших країнах. У світі програма стартувала у 2009 і реалізується більш ніж у 46 країнах Близького Сходу, Північної Африки, Європи, Південно-Східної Азії. Станом на початок 2017 року діє в 46 країнах світу, налічує 693 партнерів, 7854 реалізованих проекти соціальної дії та 210015 проведених тренінгів.

За період з квітня 2016 р. по березень 2017 р. на території України в рамках Програми Британської Ради «Активні громадяни» підтримано 168 проектів соціальної дії, з них найбільша кількість на території Херсонського (36 проектів), Донецького (17) та Київського (13) регіонів [4].

Програма Британської Ради «Активні громадяни» є прикладом організації мережевої моделі глобального соціального партнерства, побудованого на засадах контактів «reople to reople». Як свідчать представлені статистичні дані, для України необхідним є імпульс та конструювання кореневої системи взаємовідносин між людьми, формування мережі активних громадян – молодих лідерів, які створять своєрідний «каркас» громадянського суспільства, що базується на довірі та взаєморозумінні.

Принципова зміна глобальної свідомості громадян України, що яскраво продемонстрована Революцією гідності 2014 р., кардинальна переорієнтація на європейські демократичні цінності, геополітичні зміни в країні актуалізували необхідність зміни підходів до просторово-територіального розвитку на засадах

збільшення повноважень територіальних громад та з акцентом на посилення їхньої самостійності та відповідальності за сталий розвиток території.

Література:

1. <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
2. Войтович Р. В. Глобальне масове суспільство як нова форма соціальної організації в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Р.В. Войтович // Державне управління: теорія та практика. – 2006. – № 1. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2006-1>
3. <http://cba.org.ua/ua/>
4. https://www.britishcouncil.org/active-citizens?_ga=2.143793398.2139535540.1499252170-1091941589.1499252170

Соколов Л.О. – студент

Науковий керівник – к.е.н. доцент Бережна Л.В.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах формування ринкової економіки України та руху її в напрямку соціально-орієнтованої суттєве значення відіграє фінансування освіти. Саме освіта, наука та інновації у сучасному світі відіграють суттєву роль у розвитку держави та суспільства. Освіта є рушійною силою у розвитку економіки та механізмом, що здатен розкрити потенціал людини. Освіта має займати ключове місце у системі державних цінностей.

Внесок у дослідження проблеми фінансування освіти внесли такі науковці як: К. Астахова, Т. Боголіб, А. Бронська, І. Кравець, О. Неклюєнко та інші. Але метою подальших наукових досліджень є визначення основних проблем у взаємодії держави і системи освіти України, державного фінансування даного сектору.

Фінансування освіти – інвестиції не лише в сучасні технології, а й у висококваліфікованих фахівців, також в нових кадрів для розвиненої економіки країни.

За останні роки рівень освіти в державі значно зменшився через небажання уряду приділяти увагу фінансуванню освіти, покращувати рівень освіти, вкладати зусилля у розвиток освітньо-наукової галузі країни. Дошкільна освіта, також перебуває не в найкращому стані, за даними на початок 2016 року понад 90 тис. дітей перебували в черзі на отримання місця у дитячому садку.

Кількість закладів позашкільної освіти в геометричній прогресії скорочуються, саме через нефінансування з органів місцевого самоврядування. Також працівники освіти в Україні є найбільш бідними не лише в Європі, а й на пострадянському просторі. Фактично на місцях не виплачуються надбавки, а якщо виплачуються, то на рівні від 1 до 10%.

До головних проблем у фінансуванні освіти можна віднести:

- непередбачена державна політика попередніх урядів;
- низька забезпеченість дошкільної освіти;
- недотримання органами місцевого самоврядування у системі позашкільної освіти норм ЗУ "Про позашкільну освіту";
- невідповідність оплати праці фахівців в галузі освіти;
- проблема у невизначеності перспективи функціонування професійно-технічних навчальних закладів;
- неефективні механізми парламентського контролю у сфері і науки, інноваційного розвитку суспільства і держави.

Необхідні кроки у фінансуванні освіти, які необхідно зробити:

- видатки на освіту в розмірі не менше 7% ВВП;
- збільшення обсягу освітньої субвенції;
- встановлення розміру окладу педагога найнижчої категорії в розмірі 3 прожиткових мінімумів;
- дотримання норм чинного законодавства, а саме ЗУ "Про освіту";
- створення прозорого ринку освітніх послуг;
- залучення фінансових інструментів, зокрема кредитних під гарантії держави;
- перехід до ідеології інвестування, а не дотації;
- розробити систему мотивацію студентів.

З метою підвищення якості освіти Україна зробила низку кроків для підвищення рівня освіти. В системі дошкільної освіти можна виділити:

- співпраця між МОН України та фондом Lego Foundation, до участі залучено 172 дошкільні заклади із 5 регіонів України;
- "Програма з основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку "Афлатот".

Необхідно відмітити, що фінансування освіти у 2018 році збільшиться на 20% порівняно із 2017 роком, що дасть можливість покращити становище навчальних закладів країни.

Отже, освіта є важливим елементом не тільки в розвитку держави, економіки, а й суспільного життя, що впливає на рівень розвитку людського потенціалу. На даному етапі розвитку нашої держави освіта знаходиться не в найкращому стані. Освіта має ряд проблем: нерозвиненість системи дошкільної освіти, нестача дошкільних закладів, проблема розвитку професійно-технічних навчальних закладів, різке зменшення позашкільних освітніх інститутів тощо. Для вирішення даних проблем необхідне якісне виконання державою

покладених на неї функцій розвитку, інвестування (фінансування) освіти країни. Перш за все, необхідно: збільшити розмір видатків на освіту, у розмірі не менше 7% від ВВП, збільшити оклад педагогів, створити орган контролю за дотримання органів місцевого самоврядування покладених на них функцій щодо освіти, передбачених ЗУ "Про освіту". Державне фінансування освіти сприяє підвищенню конкурентоспроможності людського потенціалу країни.

Література:

1. Постанова Верховної Ради України " Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про стан та проблеми фінансування освіти і науки України" від 12.07.2017
2. Закон України "Про Освіту" від 05.09.2017
3. Боголіб Т.М. Принципи управління вузом: монографія / Т. М. Боголіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 204 с.
4. Астахова К.В. Розвиток інститутів освітньої сфери у трансформаційній економіці: автореф. дис.канд. екон. наук: 08.00.01 / К.В. Астахова; Харк. нац. ун-т ім.В.Н. Каразіна. – Х., 2007. – 21 с
5. ПРОФСПЛКА ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/5942-uspshn-reformi-v-osvt-povnocnne-fnansuvannya-galuz-g-truhanov-na-zustrch-z-glavoyu-uryadu.html>

Кульбашна А.Р. – студентка 3 курсу, групи ФК-151

Науковий керівник: викладач Ю.В. Вакуліна

Черкаський державний технологічний університет

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ПОСИЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» визначає пріоритетами децентралізацію та реформу державного управління на принципах відмови від централізованої моделі управління, побудови територіальної організації влади, субсидіарності, фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Тому важливо дослідити світовий і вітчизняний досвід впливу децентралізації на економічне зростання, на потоки державних фінансів, на формування засобів державного регулювання розвитку регіонів.

Ефективність впровадження фінансової децентралізації свідчать результати платоспроможності місцевих бюджетів. Так, за даними експертів Асоціації міст України, у 2014–2016 рр. у 58 разів зменшилася кількість

наданих казначейських позик, що демонструє посилення платоспроможності місцевих бюджетів. У 2017 р. кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилася завдяки децентралізації на 24 %, кількість бюджетів-донорів зросла на 12,5 %. У цьому ж році у 2,2 рази збільшилася державна фінансова підтримка розвитку громад [1].

Згідно з даними Мінрегіону України, доходи до місцевих бюджетів за 2015 р. становили 99,8 млрд грн., у 2016 р. ця цифра вже становила 144 млрд грн, що на 16 % більше, ніж було закладено місцевою владою. Також додатково до місцевих бюджетів надійшло 49 млрд грн. Підтвердженням ефективності фінансової децентралізації є і щомісячне накопичення залишків бюджетних коштів на рахунках місцевих бюджетів, обсяг яких на початок 2017 р. становив 47,7 млрд грн (33,6 млрд грн по загальному фонду та 14,1 млрд грн по спеціальному фонду). Приріст залишків коштів проти початку 2016 року становив 12,5 млрд грн або 35,5 %. Збільшення залишків коштів на рахунках місцевих бюджетів свідчить про вагоме зростання дохідної частини місцевих бюджетів [2].

Такі тенденції дають можливість місцевим органам влади забезпечити належне функціонування закладів бюджетної сфери та самостійно вирішувати питання розвитку громад без звернення до центральних органів влади стосовно виділення додаткових коштів з Державного бюджету.

Підтвердженням позитивних результатів фінансової децентралізації є факти зростання місцевих бюджетів конкретно за даними регіонів України. Загалом по регіонах України, станом на 1 січня 2017 р. залишки на рахунках місцевих бюджетів становили 52 млрд грн, у порівнянні з 35 млрд грн. у 2016р.

Додатково місцеві бюджети збільшують за рахунок державної субвенції, яка має чітке функціональне призначення. Так, у Держбюджеті на 2017 р. збільшено розміри освітньої субвенції на 8,1 млрд грн (з 44,5 у 2016 р. до 52,6 у 2017 р.), а також медичної субвенції на 11 млрд грн (з 44,4 у 2016 р. до 55,5 у 2017 р.). Крім того, передбачена додаткова дотація в розмірі 14,9 млрд грн із Державного бюджету місцевим бюджетам на охорону здоров'я та освіти [3].

Прикладом розвитку ОТГ є Слобожанська селищна територіальна громада, утворена у серпні 2015 року шляхом об'єднання Ювілейної селищної та Степнянської сільської рад, розташована на території Дніпровського району Дніпропетровської області. До складу об'єднаної громади увійшли 2 населених пункти: смт Слобожанське (адміністративний центр громади) та село Степове [4].

Кращі практики громади:

1. У вересні 2016 року відкрито новий надсучасний дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу «Дивосвіт», який збудовано за кошти бюджету територіальної громади та обласного бюджету, вартістю майже 67 мільйонів гривень.

2. У травні 2016 року Слобожанська селищна територіальна громада першою серед об'єднаних громад України відкрила Центр надання адміністративних послуг. На сьогодні ЦНАП надає 108 адміністративних послуг, у тому числі послуги державного реєстратора та держгеокадастру, ведення реєстру прав на нерухомість, реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців тощо.

3. У серпні 2016 році створено КЗ «Милосердя Слобожанської селищної ради» для надання допомоги 3 352 особам, які потребують соціальної підтримки та отримання соціальних послуг.

4. В Слобожанській об'єднаній громаді розроблено та затверджено генеральний план смт Слобожанське, який враховує обґрунтовані потреби у вирішенні питань розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту громади.

Фінансові показники відображають загальну картину розвитку Слобожанської селищної територіальної громади наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Фінансові показники розвитку громади (млн. грн.)

№ п\п	Джерело доходів	2016 рік (фактичні)	2017 рік (планові)
1	Власні доходи	233,5	249,7
2	Базова дотація	0	0
3	Резервна дотація	-10,5	-34,7
4	Освітня субвенція	13,2	14,7
5	Медична субвенція	8,7	10,8
6	Додаткова дотація на утримання закладів освіти та охорони здоров'я	0	3,4
7	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ	3,1	2
8	Залучені інвестиції у тому числі підтримка програми DOBRE	0	0,3
	Разом ресурс громади	248	246,2

На сьогодні всі об'єднані територіальні громади (ОТГ) перебувають на прямих бюджетних відносинах з Державним бюджетом країни, самостійно збирають і розподіляють значну частину податків. 60 % податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) надходить до місцевих бюджетів ОТГ. Це один з найважливіших видів доходів. Його питома вага була найбільша в місцевих бюджетах раніше і зараз є в ОТГ. Це значно покращує життя маленьких міст і сіл. На маленькі міста і села раніше практично ніхто не звертав уваги [5].

Таким чином, підсумки виконання місцевих бюджетів підтверджують, що реалізація реформи міжбюджетних відносин у контексті децентралізації дала позитивні результати. Найбільш вагомим результатом є перерозподіл фінансового ресурсу на користь місцевих бюджетів. В органах місцевого

самоврядування змінюються підходи до розвитку громад. Кожна громада має свої особливості, які можна використати для її зростання.

У той самий час є свідчення, що раціональне й ефективне використання коштів місцевих бюджетів значною мірою залежить від наявності відповідного кадрового потенціалу. Громади потребують нових лідерів, здатних запропонувати стратегію розвитку. У нових громадах принциповим має стати свідомий вибір, обрання головами і депутатами гідних людей, які спроможні зосередитися на потенціалі громади та реалізовувати проекти розвитку, що дадуть нові робочі місця й податки. Такі проекти громад на сьогодні мають підтримку з Державного бюджету, цікаві бізнесу та міжнародним проектам.

Література:

1. Асоціація Міст України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/http://auc.org.ua>
2. Мінрегіон України [Електронний ресурс] — Режим доступу :<http://www.minregion.gov.ua/>
3. Салоух Б.Р Фінансове забезпечення місцевих бюджетів [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/227>
4. Децентралізація влади [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua>
5. В. Пальчук Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації / В. Пальчук // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 6. – С. 41–51.

СЕКЦІЯ 3. Сучасні механізми фінансового менеджменту.

Вакуліна Ю.В. – викладач кафедри фінансів

Черкаський державний технологічний університет

ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Система вимірювання продуктивності підприємства відображає основні аспекти впливу умов середовища на дохідність виробництва і в цілому на результативність підприємства, а отже і на його фінансову стабільність. Систему індикаторів і характеристик, які в сукупності відображають економічну категорію результативності організаційно–господарської системи, які розподіляються на вісім підсистем: дієвість, економічність, якість, прибутковість, якість трудового життя, впровадження інновацій, продуктивність [1, с.28].

Використання системи вимірювання продуктивності підприємств дає змогу суб'єктам господарювання здійснювати стратегічне і поточне планування, облік, контроль своєї діяльності з використанням тих констант (стандартів, норм, нормативів), що визначені самою системою.

Продуктивність праці дає оцінку ефективності використання трудових ресурсів, що використовуються підприємствами. Вміння і навички, рівень загальної кваліфікації працівників дають змогу конкурувати кінцевому продукту не лише в межах однієї територіальної одиниці, а й загалом на міжрегіональному рівні, впливаючи, таким чином, на загальну конкурентоздатність території.

В ході виробничого процесу застосовують поняття продуктивності капіталу, тобто величини, що за матеріально-речовим змістом складається із засобів виробництва, предметів праці, робочої сили, продуктів інтелектуальної власності, форм і методів організації виробництва.

На рисунках 1 і 2 зображено рівень продуктивності праці (ПП) і продуктивності капіталу (ПК) у постійних і фактичних цінах, а також індекс фізичного обсягу продуктивності в Україні.

XIV міжнародна науково-практична конференція
 молодих вчених, аспірантів і студентів
 «Актуальні проблеми фінансової системи України»

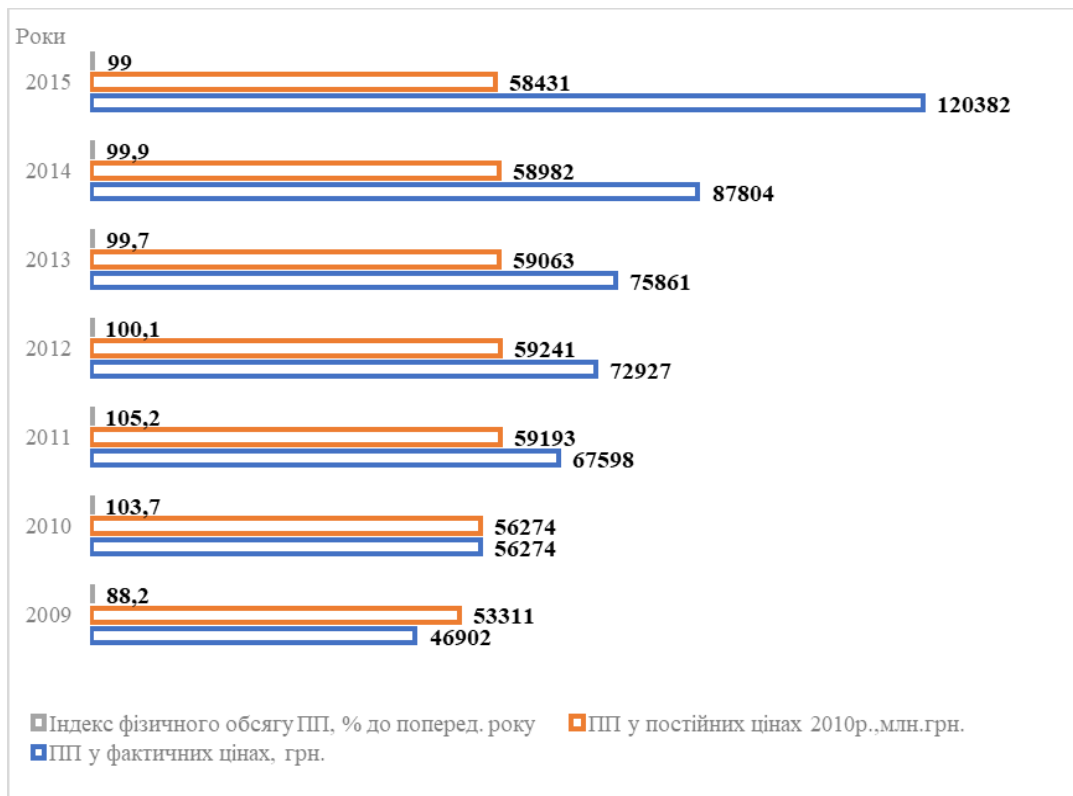

Рис. 1. Продуктивність праці одного зайнятого у віці 15-70 років в Україні в 2009-2015 рр.

Джерело: розрахунки автора за даними Державної служби статистики України

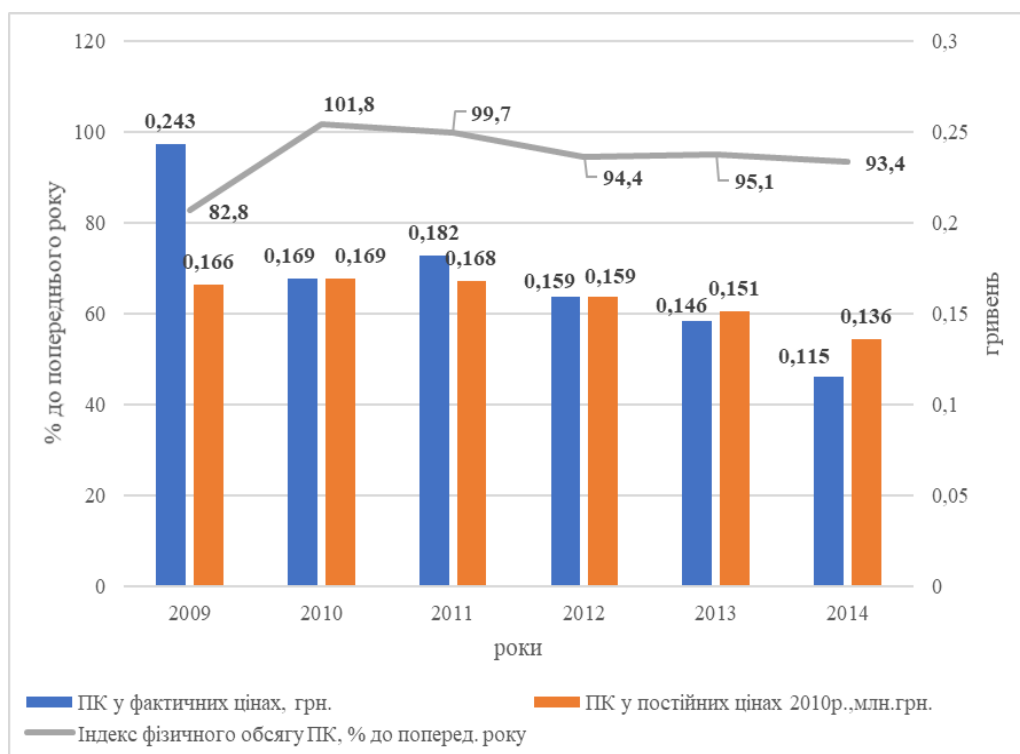

Рис.2. Продуктивність капіталу в Україні у 2009-2014 роках

Джерело: розрахунки автора за даними Державної служби статистики України

Як ми можемо побачити з графіків, всі вище проаналізовані чинники: скорочення кількості суб'єктів діяльності малого і середнього бізнесу, зростаючий рівень безробіття, низький показник реальної оплати праці зайнятого населення впливають на загальні показники продуктивності праці і капіталу в Україні і зумовлюють зниження продуктивності в цілому, що має негативні наслідки на формування фінансової стабільності підприємств. З одного боку демографічні проблеми: висока смертність, старіння нації та еміграція працездатного населення, з іншого – зростаючий рівень ВВП, що мав би бути позитивним фактором, але насправді відбувається за рахунок інфляційних процесів, - все разом негативно впливає на показник продуктивності праці.

Оновлення основних фондів підприємствами відбувається повільно, оскільки не вистачає обігових коштів на сировину і матеріали, і це загальнодержавна проблема, яка не дозволяє вітчизняній продукції конкурувати за межами України, відповідно до рисунка 2 спад продуктивності капіталу розпочався ще з 2011 року і триває по сей час. Держава має бути зацікавлена в підвищенні продуктивності як окремого підприємства, так і територіальних чи галузевих об'єднань, для розвитку конкуренції і виходу на міжнародні ринки не лише сировини, а й продукції і послуг, що також сприятиме фінансовій незалежності підприємств.

Застосування на підприємстві високотехнологічного обладнання вимагає висококваліфікованих працівників і лише за такої умови можна розраховувати на високу віддачу як від працівників, так і від обладнання. Іншими словами, управління продуктивністю має здійснюватися шляхом комплексного підходу у покращенні якості як трудових ресурсів, так і їх технічним оснащенням у виробничому процесі, що безперечно сприятиме фінансовій стабільності підприємств.

Отже, основними напрямками, щодо підвищення та оптимізації індикаторів результативності і зокрема продуктивності підприємств мають бути: формування стабільного якісного складу персоналу; визначення критеріїв і показників ефективності праці; організація постійного обліку і контролю результатів діяльності; збільшення витрат на підготовку кадрів; оптимізація витрат через систематизацію та розробку норм і нормативів виробництва і обслуговування; поглиблення спеціалізації; скорочення непродуктивних витрат робочого часу; забезпеченням матеріальної та моральної зацікавленості працівників у результатах [3, с.220].

Література:

1. Вітвіцький В.В., Беженар І.М. Теоретичні аспекти визначення продуктивності аграрних підприємств / В.В. Вітвіцький // Економіка АПК // Наук. журнал. – 2016. – N 7. – с. 26-34
2. Лико І.Я. Вплив зміни показника продуктивності праці на процес

становлення пропорційного економічного росту в Україні / І.Я.Лико // Збірник науково-технічних праць Українського державного лісотехнічного університету. – Вип. 15.2 – 2005 р. – с.171-178

3. Сватюк О.Р. Аналіз сутності та складу факторів зростання продуктивності праці / О.Р.Сватюк // Збірник науково-технічних праць Українського державного лісотехнічного університету. – Вип. 17.3 – 2007 р. – с.214-220

Бакалінська А. О. – студент-магістр ЧДТУ

Науковий керівник – к. е. н., доцент Снитюк О. І.

Черкаський державний технологічний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах для більшості підприємств типовим наслідком кризових явищ їх економічного розвитку стала гостра нестача необхідного обсягу активів, що істотно позначається на ефективності господарювання. Разом із цим низька забезпеченість підприємств активами супроводжується низьким рівнем їх використання.

Стрімкий характер зміни макроекономічних умов господарювання обумовлює необхідність здійснення адекватних змін у системі управління підприємствами. Насамперед, це стосується фінансового управління, тому що в ситуації ускладнення зовнішнього середовища діяльності підприємств, в першу чергу, необхідним є впорядкування руху фінансових ресурсів. Проблема застосування способів та прийомів фінансового управління, що відповідають сучасним умовам господарювання, найбільш гостро постає на підприємствах торгівлі, оскільки ця галузь безпосередньо відображає весь спектр фінансових взаємодій між споживачем, виробником і державою.

Значний внесок у дослідження проблем управління фінансовими ресурсами зробили такі вчені, як С. Аптекарь, І. Бланк, В. Белолипецький, Н. Власова, В. Ковальов, А. Ковальова, А. Крутик, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, Д. Моляков, Л. Омелянович, А. Поддєрьогін, О. Стоянова, Н. Ушакова, Л. Фролова та інші.

Як вважає Г. Г. Кірейцев, економічна категорія «ресурси» на рівні господарюючого суб'єкта має низку особливостей:

➤ структура ресурсів динамічна і залежить від розвитку підприємства, стадії його функціонування, галузі та сфери економіки;

➤ використання будь-якого виду ресурсів передбачає їх вартісне відтворення (ресурси із матеріально-уречевленої форми переходять у вартісну або фінансову) [1, с. 63].

Базові проблеми фінансових ресурсів у взаємозв'язку із положеннями політичної економії досліджував Е. О. Вознесенський. Автором зроблено спробу проаналізувати закономірності розвитку фінансів у різних формаціях. Він зазначає, що «фінансові ресурси» – це грошові фонди. На рівні держави це дійсно так, проте, на нашу думку, фінансові ресурси на рівні суб'єктів господарювання це не тільки грошові фонди, але й грошові кошти у не фондовій формі [2, с. 54].

У праці М. І. Туган–Барановського «Социальная теория распределения» запропонована соціально-економічна теорія розподілу фінансових ресурсів, що стала важливим кроком в розвитку економічної думки України [3, с. 32]. Незважаючи на прогресивність даного підходу він розкриває сутність лише формування первинних доходів, що акцентує увагу не на дослідженні фінансових ресурсів, як таких, а на джерелах їх формування.

Фінанси підприємств безпосередньо пов'язані з рухом грошових коштів. Саме тому досить часто поняття «фінанси підприємств» ототожнюються з грошовими коштами, наявними фінансовими ресурсами.

Основне завдання фінансової діяльності підприємств полягає в мобілізації капіталу для фінансування їх операційної та інвестиційної діяльності. В свою чергу, фінансові результати від діяльності впливають на фінансування капіталу підприємств: позитивні фінансові результати дозволяють збільшити капітал підприємства, а негативні – зменшити, що змушує підприємство шукати додаткові джерела його залучення.

Як джерела фінансування можна розглядати фінансові ресурси підприємств, що формуються в результаті реструктуризації активів, під чим розуміють заходи, пов'язані зі зміною складу та структури окремих позицій активів. У рамках реструктуризації активів розглядають також амортизаційні відрахування і кошти, які одержує підприємство в результаті дезінвестицій. Щоправда, дискусійним є питання віднесення дезінвестицій до зовнішніх джерел фінансування. Загальний огляд форм фінансування та їх класифікацію подано на рис. 1.

Рис. 1. Форми фінансування підприємства

У підприємств можуть бути різні альтернативи залучення капіталу. Звичайно, не можна надати однозначних рекомендацій щодо вибору тієї чи іншої форми фінансування. В одних випадках фінансові ресурси слід формувати через збільшення власного капіталу, в інших – на основі залучення додаткових позичок. Для одних підприємств вигіднішою є можливість використовувати внутрішні джерела фінансування, для інших – зовнішні. Фінансовий аналітик під час прийняття рішень щодо вибору найбільш прийнятної форми фінансування повинен скористатися відповідними критеріями.

Важливим напрямом вдосконалення процесу формування фінансових ресурсів є застосування методики оптимізації фінансових ресурсів. Це, зокрема, методики, прийняті в зарубіжній практиці (США), які можуть бути впроваджені на вітчизняних підприємствах лише за наявності розвинутого ринку цінних паперів, статистики про його функціонування та після проведення значної адаптивної роботи, пов'язаної із впровадженням міжнародних стандартів обліку та звітності [4, с. 187].

Таким чином, доцільно порівнювати розміри зниження поточних витрат підприємства і розміри інвестованих ресурсів, враховуючи вплив факторів на рівень окремих елементів чи статей витрат. Водночас ефективність фінансування підприємства неабияк визначається структурою джерел формування ресурсів, що залежать від форми власності, виду діяльності, територіального розміщення та інших факторів впливу.

Література:

1. Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємств : [навч. посібн.] / Г.Г. 94 Кірейцев. – Ж.: Вид-во ІТІ, 2002. – С. 269.
2. Вознесенський Е.О. Методологические аспекты анализа сущности финансов / Е.О. Вознесенський. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 325 с.

3. Хатачурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С.В. Хатачурян // Фінанси України. – 2013. – № 4 – С. 77.

4. Петленко Ю. В. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. / Ю. В. Петленко – К.: Кондор, 2007. – 295 с.

Бігдан В.Г. - студент

Науковий керівник – д.н.держ.упр., проф. Гончаренко І.Г.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові ресурси відіграють провідну роль у формуванні матеріальних і трудових ресурсів, розвитку матеріально-технічної бази, придбанні сучасних інформаційних технологій. Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства є запорукою стабільності розвитку підприємства, його фінансового стану, зростання ринкової вартості та добробуту власників. Головними напрямками управління фінансами підприємства є формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства. Важливим аспектом управління формуванням фінансових ресурсів є визначення структури джерел їх надходжень.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових коштів. Використання позикового капіталу дає змогу значного розширення обсягу господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективно використання власного капіталу, прискорити формування різноманітних цільових фінансових фондів, а в кінцевому рахунку – підвищити ринкову вартість підприємства. [3]

Але залучення позикового капіталу знижує фінансову стійкість підприємства, при цьому дає можливість збільшити прибутковість власного капіталу. Тому актуальність теми обумовлена тим, що шляхом ефективного управління позиковим капіталом, оптимізації структури капіталу за джерелами його утворення, тобто, зокрема співвідношення позикового і власного капіталу, а також визначення та дотримання найкращих пропорцій між видами позикового капіталу, забезпечує необхідний рівень рентабельності, стійку фінансову рівновагу підприємства в процесі його розвитку, максимізується його ринкова вартість.

Політика формування структури джерел фінансування являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу фінансових ресурсів підприємства, раціоналізації і

оптимізації структури капіталу.

Основною метою формування джерел фінансування підприємства є задоволення потреб у фінансових ресурсах для придбання необхідних активів та оптимізація структури капіталу з позицій забезпечення умов ефективного його використання.[1]

Основними принципами формування пасивів є:

- врахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства;
- забезпечення відповідності обсягу капіталу, що залучається, та обсягу активів, які формуються на підприємстві;
- забезпечення оптимізації структури капіталу з позицій ефективності його функціонування;
- забезпечення мінімізації витрат на формування капіталу з різних джерел;
- забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі господарської діяльності підприємства.

Основними напрямками управління джерелами фінансування є :

- визначення пропорцій позикового і власного капіталу з метою збалансування рівнів ризику та прибутковості його використання на основі розрахунку показників фінансового ліверіджу;
- оптимізація структури капіталу на основі мінімізації його вартості;
- оптимізація структури капіталу по критерію максимізації рівня фінансової рентабельності.

Одним з головних завдань фінансового менеджменту є максимізація рівня рентабельності власного капіталу при певному визначеному рівні фінансового ризику, яке реалізується різними методами найпоширенішим з основних механізмів реалізації цього завдання є фінансовий леверідж.

Фінансовий леверідж характеризує використання підприємством позикових коштів, яке впливає на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу.[4] Тобто фінансовий леверідж являє собою об'єктивний фактор, що виникає з появою позикових коштів в обсязі використовуваного підприємством капіталу, який дозволяє йому отримати додатковий прибуток на власний капітал.

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів цих структур. За умов ринку фінансові ресурси оптимізуються для підвищення ринкової вартості підприємства, що залежить від чистої рентабельності власних коштів та норми розподілу на дивіденди. Тому методики, прийняті в світовій практиці щодо оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства, можуть бути реалізовані лише за наявності розвинутого ринку цінних паперів та статистики про нього.

Будь-яке підприємство для фінансування своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та

відповідних їм пасивів. Активи й пасиви підприємницьких структур за строками обігу можна поділити на коротко- та довгострокові. Залучення того чи іншого джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати процентів за користування цими джерелами. Загальна сума коштів, що сплачується за користування певним обсягом залучених фінансових ресурсів, називається вартістю капіталу. В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів.[1]

Отже, функціонування підприємства супроводжується безперервним обігом коштів, який здійснюється у вигляді витрат ресурсів і одержання доходів, їхнього розподілу й використання. При цьому визначаються джерела коштів, напрямки та форми фінансування, оптимізується структура капіталу, проводяться розрахунки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів, покупцями продукції, державними органами (сплата податків), персоналом підприємства тощо. Усі ці грошові відносини становлять зміст фінансової діяльності підприємства.

Основні завдання фінансової діяльності такі: вибір оптимальних форм фінансування, структури капіталу підприємства і напрямків його використання з метою забезпечення стабільно високої прибутковості; балансування в часі надходжень і витрат платіжних засобів; підтримування належної ліквідності та своєчасності розрахунків. Одним із засобів вирішення цих завдань є аналіз фінансового стану підприємства. Аналіз фінансового стану переслідує кілька цілей: ідентифікацію фінансового стану; виявлення змін у фінансовому стані в просторово-часовому розрізі; виявлення основних факторів, які викликали зміни у фінансовому стані; прогноз основних тенденцій у фінансовому стані.

Література:

1. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємств. К.: Либідь, 2012. – 384 с.
2. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2008. – 152 с.
3. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навчальний посібник – Тернопіль: "Економічна думка", 2015 – 248с.
4. Котляр М.Л. „Аналіз фінансового стану підприємства”// Фінанси України, 2014. – 265 с.

Глушко О.А. - студентка

Науковий керівник – д.н.держ.упр., проф. Гончаренко І.Г.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛІНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Суттєвою причиною кризового стану багатьох вітчизняних підприємств є неналежне виконання фінансовими службами покладених на них функцій і завдань, зокрема відсутність фінансового планування (бюджетування) та аналізу, управління ризиками, роботи щодо оптимізації структури активів та пасивів тощо. Досить часто це зумовлено тим, що відповідальність за всю фінансову роботу на підприємстві покладається на бухгалтерію, а фінансові служби або взагалі відсутні, або їх завдання є невизначеними і не мають нічого спільного з тими, які виконують відповідні служби на підприємствах країн Західної Європи чи США. В цьому зв'язку актуальності набуває визначення місця та ролі фінансового планування (бюджетування) у системі фінансового фундаменту.

Успішна інвестиційна та операційна підприємницька діяльність можлива лише за наявності надійного фінансового фундаменту. За умов ринкової економіки спостерігається відхід від загального планування на підприємстві в бік фінансового з розробленням цілої низки бюджетів за структурними підрозділами, тобто відзначається зростання ролі внутрішньофірмового фінансового планування.

Бюджет – це оперативний фінансовий план, що складається у формі кошторису або балансу доходів і витрат на короткостроковий період і забезпечує ефективний контроль за надходженням та витрачанням коштів на підприємстві. Бюджетування (розроблення системи бюджетів на підприємстві) сприяє поліпшенню планування, що позитивно впливає на підвищення продуктивності праці працівників підрозділів та ефективність використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Система управління підприємством повинна вдосконалюватись з врахуванням накопиченого світового досвіду, новітніх теоретичних й практичних досягнень у сфері менеджменту. В якості одного з ефективних напрямків удосконалення системи управління на мікрорівні, для вітчизняних підприємств, пропонується використання бюджетування, яке позитивно зарекомендувало себе в країнах з розвинутою ринковою економікою. Теоретичні й методичні питання розробки та впровадження бюджетування, як нового напрямку фінансового менеджменту, поки що не отримали системного висвітлення й розглядалися авторами, зокрема Савчуком В.П., Терещенко О.О.,

у складі невеликої частини робіт присвячених фінансовому управлінню.

Загалом, план інвестицій, план прибутків (збитків), плановий баланс, план руху грошових коштів належать до середньо- і довгострокових планів. Як правило, вони складаються на період від 1 до 5 років з поквартальною розбивкою і забезпечують ліквідність підприємства у довгостроковому періоді (структурна ліквідність). Показники окремих кварталів (чи місяців) розраховуються в рамках короткострокового бюджетування. Зіставлення короткострокових складових довгострокових планів з оперативним фінансовим планом забезпечує поточну ліквідність підприємства.

Важливими елементами системи бюджетування є вибір і розробка так званого первинного бюджету, в якому фіксуються планові значення фактора, що найбільше обмежує діяльність підприємства. Тип первинного бюджету залежить від специфіки фінансово-господарської діяльності підприємства та потенціалу залучення ресурсів. Він може бути зорієнтований на збут продукції, постачання факторів виробництва чи на можливості фінансування. Наприклад, якщо обсяги виробництва та реалізації продукції залежать від рівня забезпеченості підприємства дефіцитною сировиною, то первинним бюджетом, очевидно, буде бюджет матеріального забезпечення. Якщо обсяги діяльності визначають висококваліфіковані кадри, то за первинний слід брати бюджет персоналу тощо.

Як первинний бюджет розглядають, як правило, бюджет реалізації продукції, оскільки саме величина продажів найчастіше є обмежуючим діяльність підприємства чинником. Враховуючи можливості збуту продукції, обчислюється необхідний рівень технологічних потужностей підприємства, для забезпечення якого розраховується потреба в капіталі для фінансування основних засобів та нематеріальних активів. На основі інформації про тривалість операційного циклу та величини затрат на виробництво і реалізацію продукції визначають потребу в капіталі для фінансування оборотних активів. Можливості покриття потреби в капіталі прогнозуються на основі аналізу руху коштів у рамках фінансової діяльності та відносин з капіталодавцями.

Багато підприємств стикаються з проблемою відсутності логічного поєднання стратегічних цілей та оперативних завдань, які виконуються окремими працівниками і структурними підрозділами. Довгострокове стратегічне планування та короткострокове річне бюджетування досить часто розглядаються як два паралельні, навіть дещо автономні процеси.

Для подолання такого роду слабких місць в сучасному фінансовому менеджменті рекомендується впроваджувати в конкретні оперативні заходи спеціальний інструментарій забезпечення трансформації стратегічних цілей, який прийнято позначати як *Balanced-Scorecard*. Взаємоузгодженість окремих цільових показників стратегічного планування та оперативного планування досягається в результаті побудови інтегрованої системи довгострокового та оперативного планування.

Для організації ефективного фінансового планування на підприємстві рекомендується створення сучасної системи планування, яка б була заснована на розробці і контролі виконання ієрархічної системи бюджетів.

Література:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. – М.: Финансы и статистика, 2014. – 584с.
2. Зятковський І.В. Бюджетування як основа впровадження контролінгу на підприємстві // Актуальні проблеми економіки. - 2013.- № 4.- С.48-52.
3. Мамчур Р.М. Впровадження сучасної системи бюджетування у вітчизняних підприємствах // Економіка АПК.- 2016.- № 4.- С.81-87.
4. Смачило В.В. Особливості бюджетування на основі виділення центрів обліку та відповідальності // Актуальні проблеми економіки. - 2014.- № 4. - С.148-155.

Кучер Н. О. – студентка

Науковий керівник – к.е.н., доцент. Л. В. Березна

Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Фінансовий менеджмент суб'єктів малого підприємництва значно відрізняється від фінансового менеджменту великих підприємств та корпорацій. У фінансовій та управлінській літературі тлумачиться велика кількість визначень управління фінансами суб'єктів підприємництва, але дуже рідко враховуються масштаби діяльності фірми. Виходячи з визначення фінансів малих підприємницьких структур, фінансовий менеджмент у малому бізнесі – це процес проведення комплексу послідовних та взаємопов'язаних управлінських процедур, пов'язаних з формуванням, розподілом та ефективним використанням обмежених фінансових ресурсів з метою реалізації підприємницьких цілей у поєднанні з комерційною вигодою в процесі розвитку власної справи або збереження позицій на ринку. У сучасному розумінні основним завданням фінансового менеджменту суб'єктів малого підприємництва є ухвалення рішень щодо забезпечення найбільш ефективного руху фінансових ресурсів в усіх ланках бізнесу [1].

Малі підприємства часто в зв'язку з невеликим розміром та метою функціонування не мають ресурсів для найму достатньо кваліфікованих працівників, насамперед, бухгалтерів та менеджерів, і розраховують лише на власні сили. Через те фінансові операції на малих підприємствах проводяться бухгалтером або фінансово-збутовим відділом і, зазвичай, саме власник і

деякою мірою бухгалтер виконують обов'язки головного фінансового менеджера. Часто створення бюджету та прогнозу в малому бізнесі недооцінюють і не виконують або виконують за незрозумілими методиками через відсутність досвіду у власника.

Зазвичай, аналіз фінансових показників та оцінка ймовірності банкрутства, маркетинговий та інвестиційний аналізи не досліджуються взагалі. Проте саме підприємці мають бути зацікавленими в покращенні фінансового менеджменту.

Необхідно відмітити, що факторами, які стримують розвиток підприємства, є відсутність цілі для досягнення максимального прибутку, встановлення на певному рівні доходу, прагнення до незалежності.

Тому, дослідження особливостей організації фінансового менеджменту малого бізнесу, кадрового забезпечення та фінансового аналізу є досить актуальним питанням.

З погляду фінансового менеджменту, специфіка організації малого бізнесу полягає в наявності двох категорій суб'єктів підприємництва:

1) підприємства малого бізнесу, що входять в структуру об'єднань (холдингів, консорціум і т.д.). У таких підприємств більше фінансових можливостей, тому що вони знаходяться «за широкою спиною» об'єднання, а невдачі їхньої діяльності компенсуються суміжними компаніями. Сюди ж можна віднести підприємців, які працюють на умовах найму великими компаніями як посередники (наприклад, ріелтори в компаніях по роботі з нерухомістю);

2) підприємства малого бізнесу, що знаходяться в конкурентних умовах (юридичні особи та фізичні особи-підприємці). У таких підприємств більша ймовірність настання фінансових ризиків, але і більше можливостей для маневру і свободи дій [1].

Кадровий менеджмент на малих підприємствах має теж свою особливість. В сучасних умовах підтримка малого підприємництва повинна також сприяти створенню достатнього трудового потенціалу, який буде працювати у малому підприємстві. Маючи фінансові та ресурсні обмеження малі підприємства, як правило, не можуть мати повноцінних відділів кадрів і здійснювати масштабну кадрову політику. Проте якісне управління персоналом для таких підприємств є не менш значущим, ніж для великих. Специфіка діяльності малих підприємств потребує від керівництва високого професіоналізму в управлінні персоналом, адже прорахунки можуть обернутися банкрутством [3].

Потрібно зазначити, що під час проведення фінансового аналізу малих підприємств можуть виникнути проблеми організаційного характеру: фінансова звітність малого бізнесу не є ідентичною зі звітністю середніх та великих підприємств за рахунок обраних систем оподаткування, отже, відповідно впливає на визначення фінансових результатів. Як наслідок, фінансовому спеціалісту необхідно провести аналіз фінансового стану на основі наявних даних, а для цього бажано здійснити певні коригування. Велика кількість

показників фінансового стану підприємства призводить до ускладнення проведення аналізу, що не дозволяє зробити висновки щодо стану організації через важке зіставлення їх результатів [4].

Важливе значення в забезпеченні фінансового аналізу відіграє її інформаційне забезпечення, основним джерелом якого виступає фінансова звітність. Особлива побудова форм фінансової звітності малих підприємств (суб'єктів малого підприємництва), а саме – узагальнення сум доходів та витрат, необоротних і оборотних активів в показниках фінансової звітності малих підприємств не дозволяє використовувати загальну методику фінансового аналізу. А тому виникає потреба в дослідженні особливостей інформаційного забезпечення процесу аналітичної роботи з проведення фінансового аналізу, систематизації та побудові методики аналізу фінансового стану малих підприємств в умовах особливостей спрощеної структури фінансової звітності та обмежених обсягів інформаційного забезпечення всіх етапів аналітичного процесу [2].

Отже, для фінансового менеджменту суб'єктів малого підприємництва характерним є те, що фінансові операції проводяться бухгалтером або фінансово-збутовим відділом і, зазвичай, саме власник і деякою мірою бухгалтер виконують обов'язки головного фінансового менеджера, не повноцінно проводиться фінансовий аналіз та існує безліч факторів, які стримують економічний розвиток підприємства, серед яких відсутність мети функціонування та недостатній рівень фінансових ресурсів.

Література:

1. Бердинець М. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі [текст] навч. посіб. / М. Д.Бердинець, А. В. Сурженко. – К. : «Центр учбової літератури», 2016.
2. Т.А. Гоголь. Особливості методики фінансового аналізу підприємств малого бізнесу / Вісник чернігівського державного технологічного університету № 2 (66), 2013. [Електронний ресурс] - Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
3. О. В. Парок. Менеджмент малих підприємств: проблеми і перспективи / «Молодий вчений» 2016 р., № 6 (33). [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/25.pdf>
4. О. О. Мельник. Особливості аналізу фінансового стану малих підприємств / «Молодий вчений» 2016 р., № 6 (33). [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8042/1/Мельник%20О.О.%20ОСОБЛИВОСТІ%20АНАЛІЗУ%20ФІНАНСОВОГО%20СТАНУ%20МАЛИХ%20ПІДПРИЄМСТВ.pdf>

Лушпай В.В. – студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ю.В. Ткаченко

Черкаський державний технологічний університет

РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Діяльність, яку здійснюють підприємства, незалежно від їх форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності закінчується певним фінансовим результатом. Останній може представляти прибуток, збиток або нульову суму. Фінансові результати за позитивного їх значення є джерелом платежів до бюджету, а також розширеного відтворення виробництва. Останнім часом в умовах збільшення кількості збиткових підприємств необхідність у цих дослідженнях зростає [1, с. 400].

Оцінка ефективності господарської діяльності є важливою складовою системи антикризового управління підприємствами і виступає додатковим стимулом розвитку вітчизняної економіки. У сучасних умовах поглиблення кризових явищ та посилення невизначеності зовнішнього середовища пріоритетними завданнями в діяльності вітчизняних підприємств стають підвищення ефективності їх фінансово-господарської діяльності.

У 2016 році на Черкащині функціонувало 8050 підприємств, з них 9 (0,1 %) – це великі, 436 (5,4 %) – середні, 7605 (94,5 %) – малі підприємства (з них мікропідприємств – 6512 (80,9 %)). Загальний обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств області становив 117835559,5 тис. грн. Найбільша частка виробленої продукції припадала на середні підприємства (45,3 %), найменша – на малі (22,6 %). Найбільша питома вага в обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств Черкаської області належить підприємствам промисловості – 44,9%, оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 28%, сільського, лісового та рибного господарства – 20,9% [2].

Підприємствами обласного центру реалізовано більше третини загального обсягу реалізованої продукції, товарів та послуг підприємств Черкаської області.

В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання спрямована на отримання максимально можливої економічної вигоди, що знаходить свій прояв у фінансових результатах. Нині великого значення набуває дослідження причинно-наслідкових зв'язків, пов'язаних із процесом формування фінансових результатів підприємств України, їх оцінкою, прогнозуванням та забезпеченням позитивного результату – прибутку, який є одним з основних власних джерел формування фінансових ресурсів підприємств, необхідних для забезпечення їх поточної діяльності та

подальшого розвитку. Збільшення прибутку підприємницьких структур впливає на темпи економічного розвитку країни, її адміністративно-територіальних одиниць, зростання суспільного багатства та підвищення життєвого рівня населення [3, с. 146]

У 2016 році фінансовий результат підприємств в Черкаській області склав 6417,0 млн. грн., зокрема прибуток отримали 80,3 % суб'єктів господарської діяльності у розмірі 10426,9 млн. грн. Збитки отримали 19,7 % підприємств (у розмірі 4010 млн. грн.).

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування підприємств за їх розмірами за 2016 рік*

Показники	Фінансовий результат (сальдо), тис. грн.	Частка підприємств, які отримали прибуток, %	Частка підприємств, які отримали збиток, %
Усього	6417011,1	80,3	19,7
по великих підприємствах	297413,0	66,7	33,3
по середніх підприємствах	4668416,6	83,1	16,9
по малих підприємствах	1451181,5	80,1	19,9
у т.ч. по мікропідприємствах	340932,8	79,9	20,1

* [2]

Найбільші прибутки (сальдо) отримали підприємства сільського, лісового та рибного господарства – 6256,3 млн. грн., найгірші фінансові результати мали підприємства, які здійснювали операції з нерухомістю – 488,6 млн. грн. збитків Ефективність господарювання підприємств Черкащини у 2016 році дещо покращилась [2].

За січень-червень 2017 року збитки, понесені великими та середніми підприємствами Черкаської області (крім підприємств, що займаються сільськогосподарським виробництвом), зменшилися проти відповідного періоду попереднього року у 3,3 рази і склали 239,2 млн. грн. Прибутково працювали 72,2% підприємств, отримавши 2193,2 млн. грн. прибутків, що на 1,2% більше, ніж у січні-червні 2016 року. Фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств області склав 1954 млн. грн. прибутків (у 1 півріччі 2016р. – 1390 млн. грн. прибутків).

Найгірші фінансові результати мали підприємства, що надають послуги з тимчасового розміщування й організації харчування – 3,2 млн. грн. збитків. Промислові підприємства досягли найкращих фінансових результатів на суму 1640 млн. грн. прибутків, в основному, за рахунок виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (900,8 млн. грн.) та виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (194,1 млн. грн.) [2].

Таким чином, розвиток економіки України в цілому та Черкаської області

зокрема пов'язаний із фінансовим станом суб'єктів господарювання, який, своєю чергою, залежить від ефективності їх діяльності. Загальні тенденції діяльності підприємств Черкаської області протягом 2016 – 2017 рр. демонструють підвищення рівня ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств, що свідчить про позитивну динаміку та відображається на загальних показниках соціально-економічного розвитку Черкащини.

Література:

1. Черничко Т.В. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України / Т.В. Черничко, Є.І. Кізман // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/71.pdf
2. Фінансові результати до оподаткування підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності за 2016 рік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2017/finansrez4_rik_16_2.pdf
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 302 с.

Нижник І.В. – магістр 2 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доц. О.Ю. Березіна

Черкаський державний технологічний університет

РОЗРОБКА ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Успішний розвиток підприємства багато в чому визначається обґрунтованістю його стратегії і тактики. Під фінансовою стратегією підприємства слід розуміти формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності й вибір найефективніших шляхів їх досягнення [1].

Фінансова стратегія є частиною загальної стратегії підприємства.

Основна мета загальної стратегії – забезпечення високих темпів економічного розвитку та підвищення конкурентної позиції підприємства.

Процес формування фінансової стратегії підприємства здійснюється у кілька етапів [1-2]:

1. Визначення загального періоду формування фінансової стратегії. Цей період залежить від низки чинників. Головним із них є тривалість періоду, який встановлено для формування загальної стратегії розвитку підприємства, оскільки фінансова стратегія має відносно неї підлеглий характер, вона не може виходити за межі цього періоду.

Важливим елементом визначення періоду формування фінансової стратегії підприємства є передбачення розвитку економіки в цілому та кон'юнктури тих сегментів фінансового ринку, з якими пов'язана майбутня фінансова діяльність підприємства. В умовах нинішнього нестабільного розвитку економіки країни цей період не може бути, на думку багатьох учених, більшим трьох років.

2. Дослідження зовнішнього фінансового середовища та кон'юнктури фінансового ринку. Для такого дослідження необхідно вивчити економіко-правові умови фінансової діяльності підприємства і можливі їх зміни в наступному періоді. Крім того, на цьому етапі розроблення фінансової стратегії аналізуються кон'юнктура фінансового ринку та фактори, які її визначають, а також розробляється прогноз кон'юнктури в розрізі окремих сегментів цього ринку, пов'язаних з наступною фінансовою діяльністю підприємства.

3. Формування стратегічних цілей фінансової діяльності. Головою метою цієї діяльності є підвищення рівня виробничого та соціального розвитку підприємства і максимізація його ринкової вартості. Водночас ця головна мета потребує конкретизації з урахуванням завдань і особливостей подальшого фінансового розвитку підприємства.

Система стратегічних цілей повинна забезпечувати формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів і високорентабельне використання власного капіталу; оптимізацію структури активів і капіталу, що використовується; прийнятний рівень фінансових ризиків у процесі господарської діяльності.

Систему стратегічних цілей фінансового розвитку треба формулювати чітко і коротко, відображаючи кожен мету в конкретних показниках – цільових стратегічних нормативах. Такими нормативами в окремих аспектах фінансової діяльності підприємства можуть бути:

- середньорічний темп зростання власних фінансових ресурсів, які сформовані із власних джерел;
- мінімальна частка власного капіталу в загальному обсязі використаного капіталу підприємства;
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу підприємства;
- співвідношення оборотних і необоротних активів підприємства;
- мінімальний рівень грошових активів, який забезпечує поточну платоспроможність підприємства;
- мінімальний рівень самофінансування інвестицій;
- граничний рівень фінансових ризиків у розрізі основних напрямів господарської діяльності підприємства.

4. Конкретизація цільових показників фінансової стратегії за періодами її реалізації. У процесі цієї конкретизації забезпечується динамічність системи цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності, а також їх зовнішня і внутрішня узгодженість у часі.

Зовнішня узгодженість передбачає узгодження у часі реалізації

розроблених показників фінансової стратегії з показниками загальної стратегії розвитку підприємства, а також з прогнозованими змінами кон'юнктури фінансового ринку.

Внутрішня узгодженість передбачає узгодження в часі основних цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності між собою.

5. Розроблення фінансової політики за окремими аспектами фінансової діяльності. Цей етап формування фінансової стратегії є найбільш відповідальним.

Фінансова політика являє собою форму реалізації фінансової ідеології і фінансової стратегії підприємства в розрізі найважливіших аспектів фінансової діяльності на окремих етапах її здійснення. На відміну від фінансової стратегії в цілому фінансова політика формується лише за конкретними напрямками фінансової діяльності підприємства, які потребують забезпечення найефективнішого управління для досягнення головної стратегічної мети цієї діяльності.

Формування фінансової політики з окремих питань фінансової діяльності підприємства може мати багаторівневий характер. Так, наприклад, в рамках політики управління активами підприємства можуть бути розроблені політика управління оборотними і необоротними активами. У свою чергу, політика управління оборотними активами може включати як самостійні блоки політику управління окремими її видами.

6. Розроблення системи організаційно-економічних заходів щодо забезпечення реалізації фінансової стратегії. У системі цих заходів передбачається формування на підприємстві «центрів відповідальності» різних типів; визначення прав, обов'язків та міри відповідальності їх керівників за результати фінансової діяльності; розроблення системи стимулювання працівників за їх внесок у підвищення ефективності фінансової діяльності.

7. Оцінювання ефективності розробленої фінансової стратегії. Вона є завершальним етапом розроблення фінансової стратегії підприємства і проводиться за такими основними параметрами:

- узгодження фінансової стратегії підприємства із загальною стратегією його розвитку. При цьому виявляється ступінь узгодження цілей, напрямів та етапів у реалізації фінансової стратегії;

- узгодження фінансової стратегії підприємства з передбаченими змінами зовнішнього фінансового середовища. Під час цієї оцінки визначається, якою мірою розроблена фінансова стратегія відповідає прогнозованому розвитку економіки країни та змінам кон'юнктури фінансового ринку в розрізі окремих його сегментів;

- внутрішня збалансованість фінансової стратегії. Під час такого оцінювання визначається, якою мірою узгоджуються між собою окремі цілі та цільові стратегічні нормативи майбутньої фінансової діяльності; наскільки ці цілі і нормативи кореспондують зі змістом фінансової політики з окремих

аспектів фінансової діяльності; якою мірою узгоджені між собою за напрямками і в часі заходи з забезпечення реалізації фінансової стратегії;

- можливість реалізації фінансової стратегії. У процесі такого оцінювання передусім розглядаються потенційні можливості підприємства у формуванні власних фінансових ресурсів. Крім того, оцінюється рівень кваліфікації фінансових менеджерів та їх технічної оснащеності з позицій завдань реалізації фінансової стратегії;

- оптимізація рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією фінансової стратегії. У даному разі необхідно визначити, якою мірою рівень прогнозних фінансових ризиків, пов'язаних із діяльністю підприємства, забезпечує достатню фінансову рівновагу в процесі його розвитку і відповідає фінансовому менталітету його власників та відповідальних фінансових менеджерів. Крім того, необхідно оцінити, якою мірою рівень цих ризиків допустимий для фінансової діяльності даного підприємства з позицій можливого розміру фінансових втрат і генерування загрози його банкрутства;

- ефективність розробленої фінансової стратегії. Результативність фінансової стратегії може бути оцінена насамперед на підставі прогнозних розрахунків. Поряд з цим можуть бути оцінені і нефінансові результати реалізації розробленої стратегії – зростання ділової репутації підприємства; підвищення рівня управління фінансовою діяльністю структурних його підрозділів (у процесі створення «центрів відповідальності»); підвищення рівня матеріальної і соціальної забезпеченості фінансових менеджерів (за рахунок ефективної системи їх матеріального стимулювання за результатами фінансової діяльності; більш високого рівня технічного оснащення їх робочих місць) [3].

Розроблення та практична реалізація фінансової стратегії і фінансової політики з найбільш важливих питань фінансової діяльності дає змогу приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з фінансовим розвитком підприємства.

Література:

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент. К.: Ника-Центр Ельга, 2011. – 528с.
2. Фінансовий менеджмент: Підручник/ Кер.кол.авт. і наук.ред.проф. А.М.Поддєрьогін.-К.:КНЕУ,2005. –536 с.
3. Berezina O.Y. The usage of social responsible investment in the process of modern corporate governance / I.L. Sazonets, O.Y. Berezina // Dnipropetrovsk University Journal. Series: World Economy and International Economic Relations. Special issue. – Dnipropetrovsk: University Press, 2012. – Special issue 4(2). – P. 96-106.

**Осколкова Н. В. – студентка 2-го курсу магістратури спеціальність 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»**

Науковий керівник – к.е.н., доц. О. Ю. Березіна

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В сучасних умовах господарювання всі підприємства України функціонують у економічних умовах, які постійно змінюються. Проте не лише вплив факторів зовнішнього середовища негативно впливає на діяльність підприємств, а й відсутність забезпечення відповідного рівня фінансової стійкості. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Управління фінансовою стійкістю є одним із основних елементів фінансового менеджменту на підприємстві, необхідною передумовою стабільного розвитку підприємства. Тому саме зараз, у час підвищення процесів глобалізації в економіці, забезпечення фінансової стійкості та управління нею є одним із пріоритетних завдань.

Фінансова стійкість підприємства – досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але і функціонувати і розвиватися. На фінансову стійкість впливають зовнішні і внутрішні фактори. Ступінь впливу даних факторів і фінансових ризиків на фінансову діяльність підприємства залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економіко-політичної ситуації в країні.

На сьогоднішній день найбільше впливають на фінансову стійкість підприємства економічні та фінансові чинники. Вони можуть зумовити виникнення кризових явищ, банкрутство і ліквідацію підприємства. Необхідно зауважити, що на сучасному етапі розвитку економіки України фінансова стійкість багатьох підприємств істотно погіршилася. Основними чинниками цього є фінансово-економічна криза в Україні, зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика. Нестабільність економічної ситуації в Україні зумовлює погіршення інвестиційного клімату в державі.

Фінансова стійкість багатьох українських підприємств знижується також внаслідок низької конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світовому ринку. Для покращення ситуації вітчизняним підприємствам необхідно активізувати інноваційну діяльність, запроваджувати нові види технології та організації виробництва.

Розглядаються три основні напрями забезпечення фінансової стійкості

підприємства: організаційно-структурна стійкість, стійкість ресурсної бази та комерційна стійкість [2]. доцільним є виокремлення ще одного напрямку забезпечення фінансової стійкості – стійкість капітальної бази, яку можна охарактеризувати, як сукупність внесених засновниками і акціонерами власних засобів.

Здійснювати управління фінансовою стійкістю необхідно з врахуванням ризиків, зумовлених науковим прогресом, нестабільністю політичної ситуації, зростанням конкуренції на товарних і фінансових ринках. Велика ймовірність виникнення «стратегічних несподіванок» призводить до виникнення ризику, зниження фінансової стійкості [3].

Вирішення проблеми підвищення фінансової стійкості і ліквідності підприємства, та збільшення наявності власних коштів є реальним і можливим перш за все за рахунок подальшого збільшення обсягу реалізації продукції, розмірів прибутку та підвищення рівня прибутковості. До основних шляхів підвищення фінансової стійкості підприємства, на які варто звернути особливу увагу, можна віднести:

- для раціонального використання виробничих запасів запровадити чітку систему планування цих запасів;
- для зменшення ризику неповернення коштів за реалізовану продукцію здійснювати аналіз платоспроможності та фінансової стійкості покупців;
- для покращання роботи із дебіторами необхідно розробити політику збору платежів за реалізовану продукцію щодо своїх контрагентів;
- запровадити моніторинг щодо стану дебіторської заборгованості та впроваджувати заходи для зменшення частки дебіторської заборгованості в структурі оборотного капіталу;
- для збільшення ліквідності, підвищення рентабельності та прибутків підприємства слід використовувати такий вид банківських послуг, як факторинг.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації, розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин

Найбільше темпи зростання показників фінансової стійкості залежать від рентабельності продажу, обіговості капіталу, фінансової активності зі залучення коштів, норми розподілу прибутків на інвестиційні потреби. В умовах становлення ринкових відносин кожен суб'єкт господарювання повинен

володіти достовірною інформацією про фінансову стійкість як власного підприємства, так і своїх партнерів. Оцінка фінансової стійкості дає змогу зовнішнім суб'єктам аналізу (банкам, партнерам із договірних відносин, контролюючим органам) визначити фінансові можливості підприємства на перспективу, дати оцінку фінансової незалежності від зовнішніх джерел, скласти в загальній формі прогноз майбутнього фінансового стану. У процесі управління підприємством вагоме місце виділяють стратегічному аналізу фінансової стійкості, який має опиратись на сучасне методологічне забезпечення економічного аналізу, завданням якого є розкриття причинно-наслідкових зв'язків між рівнем фінансової стійкості підприємства та факторами, що його обумовлюють [5]. Аналіз фінансової стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу.

В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне та гнучке управління внутрішніми факторами його діяльності, тобто головна роль в системі антикризового управління повинна належати широкому застосуванню внутрішніх механізмів фінансової стабілізації.

З метою подолання фінансової нестійкості підприємств та зміцнення конкурентоспроможності доцільним є використання комплексного підходу до вдосконалення управління фінансами, основною спрямованістю якого є у короткостроковій перспективі - усунення проявів неплатоспроможності у разі втрати конкурентних переваг; у середньостроковій – усунення причин, що генерують неплатоспроможність та адаптація до умов діяльності в конкурентному середовищі; у довгостроковій – забезпечення фінансової стійкості підприємства до впливу зовнішніх факторів конкурентного середовища.

Література:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчально-методичний посібник. – К.:2009. – 328 с.
2. Самсонова, Н. Ф. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Н. Ф. Самсонова. – М. : Финансы ДОНТИ, 2001. – 495 с. – ISBN 681-544-786-9.
3. Оптимізація структури капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Запорізький національний університет : [сайт]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_4/files/EC410_35.pdf.
4. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2010. - №10 - С.276-279.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. - 2-ге видан., випр.. і доп. / Г.В. Савицька. – К., 2005. – 662 с.

Очеретяна А.С. – студентка 5 курсу, гр. ЗФК-136

Науковий керівник – к. е. н., ст. викладач І.М. Серватинська

Черкаський державний технологічний університет

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Фінансове забезпечення є головною умовою успішного функціонування загальноосвітніх навчальних закладів в Україні. Реформа Нової української школи ставить нові вимоги до якості освіти та механізму фінансування закладів освіти, тому в роботі проведено аналіз існуючих особливостей фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів, що підкреслює актуальність досліджуваної проблематики.

Вітчизняними й зарубіжними науковцями, які досліджують проблематику фінансування освіти в Україні, є В. Андрущенко, Г. Балл, Й. Бескид, Т. Боголіб, В. Буковинський, Б. Данилишин, О. Василик, В. Геєць, В. Кремень, В. Карлін та інші. Проте, враховуючи, що коштів на утримання загальноосвітніх закладів не вистачає, доцільно продовжити наукові пошуки із вирішення окресленої проблематики.

Аналіз механізму фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів в Україні проведено із врахуванням показників по Україні та на матеріалах Черкаської гімназії № 9 імені О. М. Луценка із врахуванням зарубіжного досвіду.

Досліджуючи закордонний досвід фінансування освіти, можна сказати, що у таких провідних країнах, як Швеція, США, Фінляндія, Франція, Великобританія надаються більш широкі права у фінансуванні освіти. Адже, закордонний досвід передбачає розробку та реалізацію стратегії адаптації навчальних закладів до скорочення державної фінансової підтримки. У цих країнах використовуються такі форми фінансування, як освітні позички, кредити, системи освітнього податку, оплати різного роду послуг, що надаються навчальними закладами [1].

Фінансове забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів в Україні має глибоке теоретичне та нормативно-правове підґрунтя. Джерелами фінансування закладів освіти в Україні є державне фінансування та недержавне фінансування. Схема фінансового забезпечення розвитку освіти в Україні відображена на рис. 1.

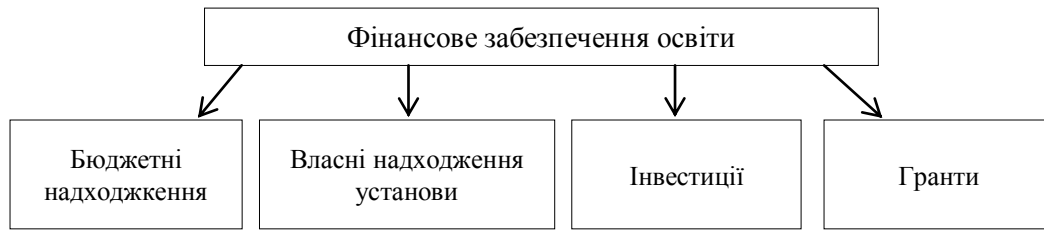

Рис. 1 – Фінансове забезпечення освіти в Україні

Фінансове забезпечення загальної середньої освіти в Україні включає в себе бюджетні надходження, власні надходження, інвестиційні кошти та гранти. За рахунок цих складових формується відповідний рівень розвитку освіти.

Нормативним підґрунтям для операцій з фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів є Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 року [2]. Згідно із Законом, фінансування освіти здійснюється з бюджетів, що формуються на державному, обласному та районному рівнях.

Обсяг освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування загальноосвітніх навчальних закладів у 2017 р. передбачений в обсязі 52 593,1 млн. грн., що спрямовується, згідно із законодавством, на лише фінансування заробітної плати педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, а також професійно-технічних навчальних закладів в частині надання повної загальної середньої освіти.

Для забезпечення фінансування переданих видатків на утримання загальноосвітніх навчальних закладів і медичних закладів Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» передбачена додаткова дотація з державного бюджету в обсязі 14,9 млрд. гривень, яка передбачена для обласних і районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад [3]. Також, для покриття можливих бюджетних диспропорцій у місцевих бюджетах проектом Закону передбачена стабілізаційна дотація у сумі 2,0 млрд. гривень. Розподіл зазначених коштів здійснюватиметься у порядку та на умовах, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 727 [4].

Проаналізуємо показники фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів в Україні на матеріалах Черкаської гімназії № 9 ім. О. М. Луценка.

Основними джерелами надходження коштів Черкаської гімназії № 9 ім. О. М. Луценка є: кошти державного та місцевих бюджетів; кошти юридичних та фізичних осіб, громадських організацій, фондів; кошти, одержані від надання додаткових освітніх послуг; гранти; кредити на розвиток навчальних закладів та здобуття освіти.

Кошторис Черкаської гімназії № 9 імені О. М. Луценка є основним плановим документом, який надає повноваження щодо отримання доходів і

здійснення видатків. Видатки на освіту здійснюються відповідно до бюджетної класифікації, затвердженої у наказі Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію та її запровадження» № 604 від 27.12.2001 року [5].

Проаналізуємо показники видаткової частини кошторису Черкаської гімназії № 9 імені О. М. Луценка за 2014-2017 рр., табл. 1. Отже, з проведеного аналізу показників фінансування Черкаської гімназії № 9 імені О. М. Луценка за останні 4 роки, можна зробити висновки, що у 2015 році, порівняно з 2014 роком, витрати збільшилися за такими статтями: на оплату праці зросли на 58 900 грн. або на 0,76 %, на використання товарів та послуг на 464 491 грн (38,3%), на матеріали та інвентар – 31 500 грн (34,6%), медикаменти – на 500 грн (29,4%), продукти харчування на 95 091 грн (27,95%), оплату послуг (крім комунальних) – на 19 000 грн (69%), оплату послуг та енергоносіїв – на 318 900 (42,9%), видатки на капітальний ремонт зменшились на 42 799,07 (-51,5%). В загальному видатки за 2015 р. зросли на 945 582,9 грн (9,2%) у порівнянні з 2014 р.

Таблиця 1

**Аналіз видаткової частини кошторису
Черкаської гімназії № 9 імені О. М. Луценка за 2014-2017 роки**

Назва статті	Роки				Відхилення 2015/2014 рр.		Відхилення 2017/2016 рр.	
	2014	2015	2016	2017	Абс.	Відн.	Абс.	Відн.
					грн.	%	грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Оплата праці	7801100	7860000	7003200	11548900	58 900	0.76	4 545 700	64,9
Використання товарів і послуг	1213400	1677891	2524375	2195680	464 491	38,3	-328 695	-13,02
Матеріали та інвентар	91100	122600	514700	448750	31 500	34,6	-65 950	-12,8
Медикаменти	1700	2200	2300	4100	500	29,4	1 800	78,3
Продукти харчування	340300	435391	422675	483500	95 091	27,95	60 825	14,4
Оплата послуг (крім комунальних)	27900	46900	65600	169650	19 000	69	104 050	158,6

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Оплата послуг та енергоносіїв	743 400	1062300	1510600	1080200	318 900	42,9	-430 400	-28,5
Дослідження та розробки	-	-	-	1480	-	-	1 480	-
Капітальний ремонт	83117,51	40318,44	600000	406 000	-42 799,07	-51,5	-194 000	-32,3
Всього	10302017,5	11247600,4	12642850	16338 260	945 582,9	9,2	3 695 410	29,2

Джерело: розраховано автором на основі кошторисів Черкаської гімназії № 9 ім. О. М., Луценка за 2014-2017 роки.

Отже, з проведеного аналізу показників фінансування Черкаської гімназії № 9 імені О. М. Луценка за останні 4 роки, можна зробити висновки, що у 2015 році, порівняно з 2014 роком, витрати збільшилися за такими статтями: на оплату праці зросли на 58 900 грн. або на 0,76 %, на використання товарів та послуг на 464 491 грн (38,3%), на матеріали та інвентар – 31 500 грн (34,6%), медикаменти – на 500 грн (29,4%), продукти харчування на 95 091 грн (27,95%), оплату послуг (крім комунальних) – на 19 000 грн (69%), оплату послуг та енергоносіїв – на 318 900 (42,9%), видатки на капітальний ремонт зменшились на 42 799,07 (-51,5%). В загальному видатки за 2015 р. зросли на 945 582,9 грн (9,2%) у порівнянні з 2014 р.

Упродовж 2016-2017 рр., видатки кошторису збільшилися по таких статтях: на оплату праці на 4 545 700 грн (64,9%), медикаменти на 1 800 грн (78,3%), продукти харчування – на 60 825 грн (14,4%), оплату послуг (крім комунальних) – на 104 050 грн (158,6%). Однак, також спостерігається зменшення фінансування за такими напрямками : на використання товарів і послуг видатки в сумі -328 695 грн (-13,02%), матеріали та інвентар на -65 950 грн (-12,8%), оплату послуг та енергоносіїв на 430 000 грн (-28,5%), видатки на капітальний ремонт зменшились на 194 000 грн (-32,3%). В цілому видатки за 2016/2017 рр. збільшилися на 3 695 410 грн (29,2%).

Таким чином, проаналізувавши фінансування Черкаської гімназії № 9 ім. О. М., Луценка за 2014-2017 роки можна зробити висновок, що спостерігається мінімальне зниження показників надходжень зі спеціального фонду бюджету; спад у фінансуванні видатків на матеріали та інвентар; спад у фінансуванні видатків на оплату комунальних послуг та капітальний ремонт. У таких сферах, як надходження із загального фонду бюджету, видатки на оплату

праці, медикаменти, харчування, оплату послуг (крім комунальних) й на дослідження та розробки стабільно зростають.

Тобто, в цілому механізм фінансового забезпечення закладів освіти на прикладі гімназії можна оцінити позитивно, але основними проблемами у фінансуванні освітньої галузі залишаються нестача коштів на обслуговування матеріалів та інвентаря, енергоносіїв, капітальний ремонт. Крім того, актуальним залишається питання підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогічного колективу у частині переймання передового зарубіжного досвіду.

Вважаємо за доцільне запропонувати такі напрями оптимізації механізму фінансування загальноосвітніх навчальних закладів в Україні, як залучення іноземного досвіду; проходження стажування в країнах ЄС з метою дотримання євроінтеграційного вектору розвитку; залучення регіональних ЗМІ або створення власної газети, яка формуватиме позитивне ставлення до школи та вчителів; підвищення професійного рівня підготовки та бажання саморозвитку серед вчителів тощо.

Цілеспрямована робота уряду над вдосконаленням механізму фінансування закладів освіти значно покращить фінансово-економічне положення сучасних загальноосвітніх закладів та призведе до вирішення ряду проблем, існуючих у цій галузі.

Література:

1. Бохенко О. С. Особливості фінансування закладів освіти в зарубіжних країнах / Бохенко О. С., Муржак В. В., Завацька В. Б – Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. [Електронний ресурс] - http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/3_84042.doc.htm.
2. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
3. Закон України «Про Державний бюджет на 2017 р.» № 1801-VIII від 21.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.
4. Постанова Кабінету міністрів України «Деякі питання стабілізаційної дотації з державного бюджету місцевим бюджетам» від 16.09.2015 р. № 727 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/727-2015-%D0%BF/>
5. Наказ Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію та її запровадження» від 27.12.2001 р. № 604. [Електронні ресурси]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MF01047.html.

Сидоренко Л. В. – студент

Науковий керівник – к. е. н., доц. Снитюк О. І.

Черкаський державний технологічний університет

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку економіки управління оборотними коштами підприємства є одним з головних факторів підвищення економічної ефективності виробництва.

Вітчизняний стан розвитку ринкових відносин в Україні потребує нових підходів до управління економікою на різних рівнях, зокрема на рівні окремих підприємств. Стан і використання оборотного капіталу окремого підприємства залежить від стану економіки держави в цілому. У свою чергу, стан економіки держави залежить від стану і використання оборотного капіталу окремого підприємства. Вміле управління оборотним капіталом підприємства дозволяє виявити наявні резерви прискорення оборотності та збільшити його використання у господарському обороті. Ефективність управління оборотними коштами впливає на безперервний процес реалізації та виготовлення продукції, платоспроможність, конкурентоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Тому вітчизняна економіка в сучасних умовах господарювання вимагає нових підходів до управління оборотними активами. Від ефективних результатів діяльності, використання та формування оборотних активів підприємства залежить розвиток не лише підприємств, але й країни в цілому.

Значний внесок у дослідження проблем управління оборотними активами зробили такі вчені, як О.С. Бондаренко, Г.В. Брушко, Д.Л. Ящук, В.І. Чобіток, К.С. Пятилокотова та ін. Однак система управління оборотними активами підприємства вимагає подальших досліджень, що мають бути спрямовані на удосконалення та визначення її функцій з позиції адаптації до сучасного стану розвитку економіки, розробки теоретичних та організаційно-методичних засад щодо забезпечення формування оборотних коштів підприємства та пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності їх використання.

Джерела фінансування оборотних коштів підрозділяються на власні, позикові та залучені, причому власні кошти відіграють головну роль в організації кругообігу фондів. Формування оборотних коштів відбувається в момент організації підприємства, коли створюється його статутний, акціонерний капітал. Джерелом формування в цьому випадку служать інвестиційні кошти засновників підприємства. Аналіз джерел формування обігового капіталу та його проведення надає змогу визначити до якої межі підприємство покладається на борги чи на власний капітал[1,с.176].

У сьогоднішніх реаліях для успішного функціонування підприємства на ринку методична оцінка ефективності використання його оборотних активів є об'єктивною необхідністю, яка дає можливість виявити сильні та слабкі місця підприємства, удосконалити його потужності та виявити приховані потенційні можливості.

Для здійснення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити такі заходи:

1) оптимізувати розмір грошових коштів через постійний контроль за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через підтримання відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які у разі необхідності можуть швидко перетворитися на грошові кошти, що дає можливість підтримувати платоспроможність підприємства на належному рівні;

2) оптимізувати структуру і склад оборотних активів за допомогою прискорення оборотності оборотних активів у цілому та окремих їхніх елементів;

3) оптимізувати структуру товарів шляхом зменшення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність та хороший рівень попиту;

4) оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;

5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків тощо;

6) скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

7) підвищити рентабельність підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій [3, с. 230-239].

Механізм управління оборотними коштами, який ґрунтується на певних методах, являє собою систему елементів процесу розробки та реалізації управлінських рішень і є важливою частиною забезпечення ефективного використання ресурсних можливостей підприємства.

Отже, процес управління активами підприємства багатовекторний процес, без якого неможливе вирішення проблем підприємства та розвитку державної економіки в цілому. Регулювання оборотних коштів відіграє важливу роль у діяльності підприємства, оскільки саме від прийняття ефективних управлінських рішень стосовно активів підприємства залежить подальша фінансова діяльність, конкурентоспроможність, платоспроможність

підприємства. Одночасно одним із найважливіших чинників стабілізації економіки є раціональне використання оборотних активів на підприємствах, покращення його використання за умови врахування чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Література:

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Бодаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О. С. Бодаренко // Інвестиції практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 40-44.
3. Чобіток В. І., Пятилокотова К. С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект [Електронний ре- сурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf

Соколан Л.В.-студентка 5 курсу, групи ЗФК-136

Науковий керівник – к.е.н.,ст.викладач І.М.Серватинська

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зростання потреб суспільства в якісних лікарських засобах породжує необхідність більш ефективного управління фінансами у фармацевтичній сфері, що є актуальним питанням сьогодення.

Проаналізуємо внесок вітчизняних науковців у дослідження проблематики фінансування фармацевтичної галузі фармацевтичних підприємств: Заліська О.М. – автор методів фармакологічної оцінки лікарських засобів; Мех О.А. – автор інноваційно-соціальних аспектів розвитку фармацевтичної галузі України; Мнушко З.М. – автор міжнародного маркетингу в фармації ; Посилкіна О.В., Сагайдак-Нікітюк Р.В., Громовик Б.П. – автори методологічних засад формування ефективної системи управління ресурсами фармацевтичних підприємств; Балашов О.І. – автор теоретико-методологічних основ управління стійким розвитком фармацевтичної галузі та інші. Науковцями з'ясовано, що в цілому, український фармацевтичний ринок є привабливим для іноземних інвесторів, що пояснюється відносно низьким рівнем консолідації ринку. Проте, стримуючими чинниками, які заважають активізації інвестиційної діяльності, є високі ризики в середині самої держави, зокрема: нестабільність законодавчого регулювання, а також низький рівень

уніфікації українських та міжнародних норм виробництва [1, с.409].

Фінансовий менеджмент на підприємстві у тому числі фармацевтичної галузі – є процесом якісного управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів та оптимізації обігу коштів з метою максимізації економічного і соціального ефекту.

Ми вважаємо, що підприємство, яке працює у фармацевтичній галузі має на меті не лише максимізувати прибуток, але і забезпечити виконання соціальної функції. Мова йде про «справедливу» ціну на продукцію соціального призначення для незахищених верств населення тощо.

Важливість здійснення якісного фінансового менеджменту на підприємствах фармацевтичної галузі пов'язане з переходом до роботи на принципах ринкової економіки, необхідністю забезпечення фінансової стійкості та автономії підприємств в умовах нестабільності.

Реалізація функцій та принципів фінансового менеджменту на підприємствах фармацевтичного спрямування здійснюється шляхом використання різних методів управління: економічні, технологічні, соціально-психологічні, адміністративні тощо [2, с.314-315].

Для здійснення якісного фінансового менеджменту в фармацевтичній сфері важливо вивчати потреби споживачів. Тут менеджмент перетинається з маркетингом, який розглядається як інтегративна функція менеджменту, що перетворює потреби покупця на прибуток підприємства [3, с. 58-60].

Особливості управління фармацевтичними організаціями пов'язані з тим, що фармація є соціально орієнтованою галуззю – складовою системи охорони здоров'я.

Проаналзуємо показники функціонування фармацевтичного ринку України.

У динаміці функціонування фармацевтичного ринку України упродовж останніх років з 2014 по 2016 р. спостерігається падіння показників на -12 % або 3500 млн. дол. США, у 2014 р., -41 % (2200 млн. дол. США) у 2015 р. та -11% (2000 млн. дол. США) у 2016 р., рис.1.

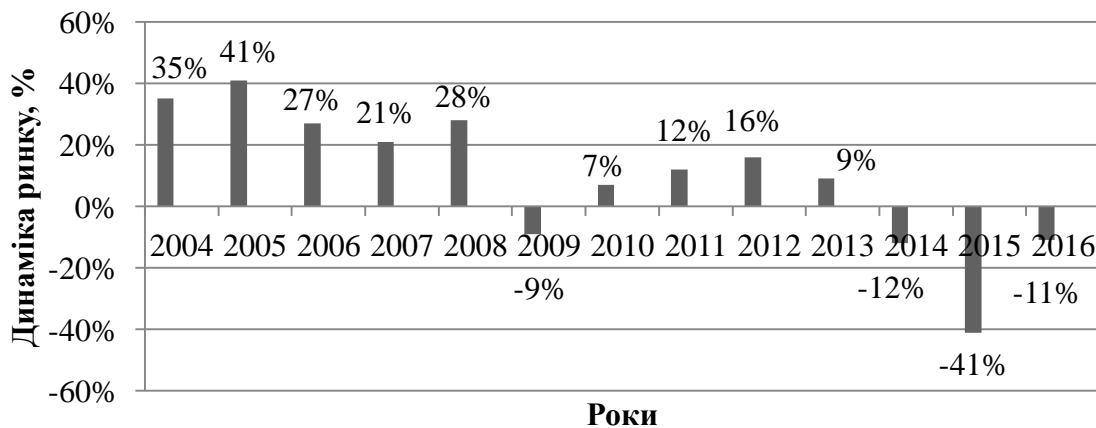

Рис.1. – Динаміка функціонування фармацевтичного ринку України у 2004-2016 рр. [4]

Негативною динамікою на ринку є те, що ліки на 86% фінансуються за рахунок споживача при цьому госпітальні продажі займають лише 6% в загальному обсязі продажів ліків по різних каналах.

Потрібно зазначити, що в сегменті роздрібного ринку в 2016 році, негативну динаміку демонструють усі сегменти, крім товарів по догляду за пацієнтом. У гривневому значенні найдинамічніше зростання відбувається в сегменті БАДів і рецептурних препаратів. При цьому безрецептурні препарати демонструють динаміку, гіршу від рецептурної групи.

В сегменті тендерних закупівель, сума закупівель по всіх продуктах, включаючи централізовані закупівлі, організацій-донорів, тендерні закупівлі й допорогові закупівлі регіональними відомствами та лікарнями, за 11 місяців 2016 року склали 6,4 млрд. гривень. У 2016 році найбільш суттєві показники зростання продемонстрував сегмент централізованих закупівель, а також сегмент прямих тендерів лікарень у 2016 році (+ 21%).

Основними проблемами поточного стану вітчизняного фармацевтичного ринку є різкі циклічні коливання економіки, низька платоспроможність споживача та недосконалість законодавчого регулювання галузі, зокрема у сфері оподаткування.

Вважаємо, що для поліпшення показників функціонування фармацевтичної галузі необхідно розпочинати із якісного здійснення фінансового менеджменту на підприємствах цієї галузі, зокрема: розробка фінансової стратегії підприємства та оцінка її ефективності, вивчення потреб ринку, аналіз та застосування передового зарубіжного досвіду, залучення інвесторів, забезпечення набору кваліфікованих спеціалістів, здійснення мотивації персоналу.

На макроекономічному рівні для поліпшення показників функціонування фармацевтичної галузі необхідно, на нашу думку, забезпечити реформування сфери охорони здоров'я в сфері страхової медицини,

Література:

1. Івченко Л. В. и др. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення. – 2015. – С. 409-412.
2. Шуляр Р. В., Хома М. Б. Організаційна гнучкість фармацевтичного підприємства: сутність та управління //Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – №. 3. – С. 314-315.
3. Андріяш А. С., Моголова А. Ю. Особливості управління прибутком підприємства //Молодий вчений. – 2014. – №. 6. – С.58-60.
4. Підсумкова конференція «Фармбізнес: висновки – очікування 2017». – Юридична компанія «Правовий альянс». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legalalliance.com.ua/ukr/novini/u-kievi-vidbulasa-konferencia-prisvacena-reguluvannu-farmaceuticnogo-biznesu>.

Гриднева Є. В. – студент-магістр ЧДТУ

Науковий керівник – к. е. н., доцент Бережна Л.В.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

В ринкових умовах основою виживання і стабільного становища підприємства є його фінансова стійкість. Поняття «фінансова стійкість» підприємства багатогранне, воно більш ширше від понять «платоспроможність» і «кредитоспроможність», у зв'язку з тим, що включає в себе оцінку різних сторін діяльності фірми. Фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничої діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства [4].

Сучасна система господарювання обумовлює зміну форм та методів управління підприємством, вимагає нових підходів до визначення місця та ролі підприємства у розвитку суспільного виробництва. Безсумнівно, управління фінансовою стійкістю підприємства органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу та грошових потоків, управління структурою капіталу та іншими аспектами його діяльності.

Значний внесок у дослідження проблем управління фінансовою стійкістю підприємства, зробили такі вчені України як А. Поддєрьогін, О. Гудзь, О. Філімоненко, Б. Грабовецький, І. Бланк, В. Вітлінський, М. Дем'яненко, Л. Лігоненко, Ю. Ярошенко та інші, зарубіжні фахівці: М. Белендир, І. Балабанов, Ван Хорна, Л. Гіляровської, Д. Ірвін, Т. Карліна.

Відаючи належне науковому та практичному значенню праць названих авторів, слід зазначити, що певне коло завдань концептуального, методологічного та методичного характеру потребує подальшого розвитку.

Фінансова стійкість – одна з найважливіших характеристик оцінки фінансового стану будь-якого господарюючого суб'єкта, яка визначає ефективне фінансове управління підприємством.

В економічній літературі існують різні тлумачення фінансової стійкості підприємства. Так, Філімоненко О.С. визначає фінансову стійкість, як стан підприємства, при якому розмір його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним [2]. Проте, вказане визначення є досить обмеженим і не в повній мірі розкриває дане поняття.

На нашу думку, фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні

платоспроможності і кредитоспроможності за умов можливого рівня ризику. Найсуттєвішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Задля цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позикові кошти.

Ефективність процесу управління фінансовою стійкістю підприємств, в першу чергу, залежить від системи його інформаційного забезпечення. Її формування забезпечує обґрунтування альтернативних варіантів рішень і здійснення на цій основі безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, прогнозування та підготовки оперативних управлінських рішень за всіма напрямками та цілями управління фінансовою стійкістю на підприємстві [3].

Фінансова стійкість суб'єкта господарювання – це ситуація стабільного перевищення грошових надходжень господарюючого суб'єкта над його виплатами та незначного впливу змін зовнішнього середовища на запланований фінансовий результат діяльності. Слід виокремити найсуттєвіші методи управління фінансовою стійкістю залежно від глибини кризових явищ, які виникають у процесі функціонування господарюючих суб'єктів, зокрема, управління за умов стійкого фінансового стану господарюючого суб'єкта; управління в передкризовому фінансовому стані; управління спрямоване на задоволення вимог кредиторів у ситуації банкрутства; управління в період кризи суб'єкта господарювання.

Таким чином важливими факторами фінансової стійкості підприємства є податкова й кредитна політика, ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків, використання порівняльних й абсолютних переваг міжнародного поділу праці.

Література:

1. Антипенко Є. Підвищення фінансової стійкості підприємства / Є. Антипенко, В. Доненко, А. Корогодська // Економічний аналіз. – 2013. – № 9. – С. 29-32.
2. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н.М. Гапак, С.А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2014. – Випуск 1 (42). – С. 191-196. «Економіка. Менеджмент. Бізнес» № 1 (19), 2017 ISSN 2415-8089 36
3. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз. – 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichniy_analiz_grabovetskiy_bye
4. Рудницька О.М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О.М. Рудницька, Я.Р. Біленська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2700/1/19.pdf>

Ярошенко В.І. – студент 5 курсу, гр. ФКМ-161

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шевченко А.М.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВА КРИЗА НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПРОТИДІЇ

Зважаючи на нестійкі загальноекономічні умови в нашій державі на теперішньому етапі розвитку, досить значна частина вітчизняних підприємств мають проблеми з платоспроможністю, деякі з них стоять на межі банкрутства, а значна кількість вже збанкрутувала. В Україні у 2016 році 1524 компанії були визнані банкрутами (вибірково по областях дані наведені в табл.1). В процедурі банкрутства знаходиться 2073 підприємства (табл. 2). Тому саме сьогодні зростає актуальність даної теми, а саме дослідження діагностики фінансової кризи підприємства.

Таблиця 1.

Кількість підприємств в стані банкрутства на 06.02.2017р. за областями

Область	Кількість підприємств
Київська обл.	572
Дніпропетровська обл.	189
Одеська обл.	140
Харківська обл.	97
Миколаївська обл.	85
Запорізька обл.	70

Таблиця 2.

Аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності боржників або визначення їх банкрутом [8]

Період	Кількість справ, закінчених провадженням	Темпи приросту, %	Загальна кількість справ, у яких винесено постанови про визнання банкрутом у звітному періоді	Темпи приросту, %
2014 рік	3324	-71,4	2095	-60,3
2015 рік	2406	-38,1	1799	-16,4
2016 рік	2101	-14,5	1385	-29,9

Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві. На практиці з кризою, к правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або відсутність у цього підприємства потенціалу для успішного функціонування.

До основних чинників, які можуть спричинити фінансову кризу на підприємстві відносять: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства), та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства) [3, с.42]. Головними екзогенними чинниками фінансової кризи на підприємстві можуть бути:

- спад кон'юнктури в економіці в цілому;
- значний рівень інфляції;
- нестабільність господарського та податкового законодавства;
- нестабільність фінансового та валютного ринків;
- посилення конкуренції в галузі та криза окремої галузі;
- посилення монополізму на ринку;
- дискримінація підприємства органами влади та управління;
- політична нестабільність у країні.

Головні ендогенні чинники фінансової кризи:

- брак чітко визначеної стратегії розвитку підприємства;
- дефіцити в організаційній структурі;
- низький рівень менеджменту;
- низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції;
- незадовільне використання виробничих ресурсів;
- непродуктивне утримання зайвих робочих місць [1, с.67].

У цілому всі названі причини кризи досить тісно взаємозв'язані й створюють складний комплекс причинно-наслідкових зв'язків. Звичайно, досліджуючи те чи інше підприємство, той чи інший випадок фінансової кризи, можна виділити певні специфічні причини фінансової неспроможності, але всі вони, як правило, зводяться до вже перелічених нами. Типовими наслідками впливу вищенаведених причин та чинників на фінансово-господарський стан підприємства є:

- втрата клієнтів та покупців готової продукції;
- зменшення кількості замовлень та контрактів з продажу продукції;
- підвищення собівартості та різке зниження продуктивності праці;
- збільшення розміру неліквідних оборотних засобів та наявність понаднормових запасів;
- підвищення тиску на ціни;
- істотне зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції.

Фінансову кризу на підприємстві характеризують трьома параметрами: джерелами (факторами) виникнення; видом кризи; стадією її розвитку.

Виділяють такі види кризи:

- стратегічна криза (коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал та бракує довготермінових чинників успіху);
- криза прибутковості (перманентні збитки "з'їдають" власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу);

- криза ліквідності (коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності) [6, с.69].

Між цими видами кризи існують тісні причинно-наслідкові зв'язки: стратегічна криза спричинює кризу прибутковості, яка, своєю чергою, призводить до неліквідності підприємства. Важливою передумовою застосування правильних антикризових заходів є ідентифікація глибини фінансової кризи.

Розрізняють три фази кризи:

- а) фаза кризи, яка безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства (за умови переведення його на режим антикризового управління);
- б) фаза, яка загрожує дальшому існуванню підприємства і потребує негайного проведення фінансової санації;
- в) кризовий стан, який не сумісний з дальшим існуванням підприємства і призводить до його ліквідації [2, с.86].

Ідентифікація фази фінансової кризи є необхідною передумовою правильної реакції на неї.

Характерними ознаками і фазами кризи є періодичний та все триваліший дефіцит грошових коштів підприємства для виконання ним своїх зобов'язань та фінансування своєї поточної діяльності. Зовнішнім проявом такого станова є виникнення ситуації неплатоспроможності, яка характеризується затримкою у часі здійснення поточних платежів (порушення терміну сплати у зв'язку з недостатністю грошей на розрахунковому рахунку), сплатою економічних санкцій (штрафів, пені) за несвоєчасну сплату, появою простроченої кредиторської заборгованості та непогашених кредитів і позик.

Діагностика фінансової кризи підприємства є узагальненням всіх складових економічної стратегії. Її головним завданням є визначення потенційних можливостей кризових ситуацій та банкрутства, і формування заходів їх запобігання [5, с.34].

Фундаментальна діагностика банкрутства підприємств характеризує систему оцінки параметрів кризового фінансового розвитку підприємства, яка здійснюється на основі методів факторного аналізу та прогнозування.

Основними цілями фундаментальної діагностики банкрутства є:

- поглиблення результатів оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, отриманих у процесі експрес-діагностики банкрутства;
- підтвердження отриманої попередньої оцінки масштабів кризового фінансового стану підприємства;
- прогнозування розвитку окремих факторів, що спричиняють загрозу банкрутства підприємства, та їхніх негативних наслідків;
- оцінка та прогнозування здатності підприємства до нейтралізації загрози банкрутства за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу [4, с.71].

В процесі здійснення фундаментального аналізу використовуються наступні методи:

- алгоритм інтегральної оцінки загрози банкрутства підприємства, що ґрунтується на використанні закордонних методик прогнозування ймовірності банкрутства;

- кореляційний аналіз. Цей метод використовується для визначення ступеня впливу окремих факторів на характер кризового фінансового розвитку підприємства. Кількісно ступінь цього впливу може бути вимірний за допомогою одно- або багатфакторних моделей кореляції. За результатами такої оцінки проводиться упорядкування окремих факторів за ступенем їхнього негативного впливу на фінансовий розвиток підприємства;

- SWOT-аналіз (SWOT-analysis) [4, с.71].

Особливе значення для підприємств, що знаходяться в кризовому стані, має формування і реалізація напрямків антикризового управління. Напрямок антикризового управління повинен враховувати положення підприємства в матриці кризових станів і має бути спрямований на усунення негативного впливу найбільш значимих факторів.

У стабілізаційну програму перш за все має входити комплекс заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності підприємства. Строки її здійснення для підприємства, що перебуває в зоні банкрутства, вкрай обмежені, адже резервних фондів у нього вже, як правило, немає, а фінансові вливання ззовні виключені. Саме тут починають проявлятися принципові відмінності антикризового управління від звичайного. Ці відмінності полягають у зміні критеріїв прийняття рішень.

Сутність стабілізаційної програми полягає в управлінні коштами для заповнення розриву між їх витратою й надходженням. Маневр здійснюється як уже отриманими й матеріалізованими в активах підприємства засобами, так і тими, що можуть бути отримані, якщо підприємство переживе кризу.

Заповнення "кризової ями" може бути здійснено й збільшенням надходження коштів (максимізацією), і зменшенням поточного споживання в оборотних коштах (економією). Розглянемо заходи стабілізаційної програми, що забезпечують рішення цього завдання.

Збільшення коштів засноване на переведенні активів підприємства в грошову форму. Це вимагає рішучих кроків, тому що пов'язано зі значними втратами:

- продажів короткострокових фінансових вкладень - найбільш простий крок для мобілізації коштів. Як правило, на кризових підприємствах він вже зроблений.

- продажів дебіторської заборгованості також очевидний й сьогодні використовується багатьма підприємствами.

- продаж запасів готової продукції реалізується складніше, тому що, по-перше, припускає продажів зі збитками, а по-друге, веде до ускладнень із податковими органами.

- продажів надлишкових виробничих запасів.

- продаж нерентабельних виробництв й об'єктів невиробничої сфери найбільш складний і передбачає особливий підхід [4, с.72].

Для того щоб мінімізувати ризик від подібного кроку, необхідно ранжувати виробництва по ступеню залежності від технологічного циклу підприємства. Ранжирування через стислі рядки здійснюється переважно експертним методом, з урахуванням наступних правил:

1. Продажу підлягають об'єкти невиробничої сфери й допоміжні виробництва, що використовують універсальне технологічне встаткування (наприклад, ремонтно-механічні й будівельно-ремонтні цехи). Їхні функції передаються зовнішнім підрядникам.

2. Ліквідуються допоміжні виробництва з унікальним устаткуванням (цеху підготовки виробництва, окремі ремонтні підрозділи). Відсутність цих виробництв у майбутньому можна буде компенсувати як за рахунок покупки відповідних послуг, так й їхнього відтворення в економічно виправданих масштабах при необхідності.

3. Слід позбутися від нерентабельних об'єктів основного виробництва, що перебувають на кінці технологічного циклу. Їхні функції також передаються зовнішнім постачальникам.

4. Слід відмовлятися від нерентабельних виробництв, що перебувають на кінцевій стадії технологічного циклу. Причому така міра скоріше прийнятна для підприємств, що володіють не однією, а декількома технологічними ланцюжками, а також для підприємств, напівфабрикати яких мають самостійну комерційну цінність. Особливо якщо ці напівфабрикати більше рентабельні, чим кінцевий продукт, що нерідко зустрічається на хімічних заводах.

Висновки: фінансова криза – це фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві. Діагностика фінансової кризи підприємства є узагальненням всіх складових економічної стратегії. Її головним завданням є визначення потенційних можливостей кризових ситуацій та банкрутства, і формування заходів їх запобігання. Фундаментальна діагностика банкрутства підприємств характеризує систему оцінки параметрів кризового фінансового розвитку підприємства, яка здійснюється на основі методів факторного аналізу та прогнозування. Особливе значення для підприємств, що знаходяться в кризовому стані, має формування і реалізація напрямків антикризового управління, спрямованих на відновлення платоспроможності підприємства.

Література:

1. Андрушко О. Капустяк М. Теоретико-методологічний підхід до ідентифікації кризового стану підприємства // Регіональна економіка. 2005. - № 4. – С. 66-72.
2. Білошурський М.В. Деякі особливості діагностики кризового стану

підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2015. - № 3. – С. 85 – 89.

3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. пос. – К.: ЦУЛ, 2010. – 351 с

4. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. - К.: ЦУЛ, 2013. - 504 с.

6. Крамаренко Г.О. Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2016. – 520 с.

7. Манойленко З. Особливості ранньої діагностики та оцінки ефективності управлінських впливів щодо попередження кризових явищ // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 3. – С. 34 - 39.

8. Звіт судів першої інстанції про розгляд господарських справ Форма № 1-МС за 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://court.gov.ua/sudo- va_statystyka/](http://court.gov.ua/sudo-va_statystyka/)

Мороз Ю.А.- студентка 2 курсу, гр. ФКМ-161

Науковий керівник – к.е.н.,доцент. Л.В.. Бережна

Черкаський державний технологічний університет

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Сільськогосподарська діяльність, як і будь-яка підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком, обумовленим наявністю ряду факторів, вплив яких на результати діяльності не можна заздалегідь точно визначити.

Найбільш небезпечними, зазвичай, вважаються виробничі ризики, однак нині спостерігається тенденція до підвищення значення фінансових ризиків, оскільки вони здійснюють прямий вплив на фінансовий стан суб'єктів господарювання. Саме тому оцінка фінансових ризиків є важливим науково-практичним питанням, яке потребує комплексного дослідження і удосконалення.

Фінансовий ризик – це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності, несприятливі обставини. [1]

Потрібно зазначити, що особливість фінансових ризиків полягає в тому, що вони є наслідком взаємовідносин між суб'єктами ризику, тобто виникають через так званий людський фактор, не мають природних стабілізаторів рівня ризику. А відтак, вони мають небезпечну властивість – постійно змінюватись, не підлягають узагальненню, є суто індивідуальними, характеризують притаманні тільки даному суб'єкту господарської діяльності особливості: вид

діяльності, її обсяг, конкурентне середовище, надійність партнерів, кваліфікацію спеціалістів тощо.

Значну увагу проблемі фінансових ризиків сільськогосподарських підприємств приділяли такі науковці, як: Кірейцев Г., Поддєрьогін А., Колібаба Р., Антонюк Н., Сіренко Н., Бурковська А., Тарасов А., Трусова Н., Журавка О., Партин Г., Некрасов А., Захарова Н. та ін. [2;3;4;5;6.] Однак, це питання залишається актуальним, оскільки окремі аспекти управління фінансовими ризиками підприємств ще недостатньо вивчені.

Практика підприємництва в реальних умовах ринку вимагає обґрунтованого прийняття рішень, пов'язаних із ризиком. Тому перш ніж розпочати опрацювання того або іншого управлінського рішення, необхідно встановити, з ризиком якої групи, типу й виду доведеться мати справу, а також кількісно оцінити ступінь потенційної небезпеки від настання ризикової події (як імовірність негативних наслідків, так і величину можливих втрат), виділити й дослідити вплив і частку кожного з факторів ризику в загальній сумі збитку.

Оцінювання ризику – це багатомірна величина, що характеризує можливі відхилення від мети, від очікуваного результату, невдачу й збитки з урахуванням впливу неконтрольованих і контрольованих факторів.

У процесі оцінювання ризику прийнято виділяти два рівні (види) аналізу: якісний і кількісний.

Якісний аналіз передбачає виявлення джерел і причин ризику, ідентифікацію всіх можливих типів ризику; виявлення можливих позитивних і негативних наслідків, які можуть виникнути при прийнятті того або іншого ризикового рішення.

Результати якісного аналізу стають вихідною базою для проведення кількісного аналізу ризику.

Кількісний аналіз означає присвоєння кількісного параметра якісному. Він дозволяє створити порівнянну базу для порівняння всіх видів ризику. Кількісне оцінювання ризику припускає чисельне визначення як окремих видів ризику, так і розрахунок загального рівня ризику. На цьому етапі визначається ймовірність настання тих або інших ризикових подій, а також оцінюється ймовірність всіх можливих наслідків цих подій, розраховуються показники, що кількісно характеризують ступінь ризику, визначається граничний і припустимий рівні ризику.

Найпоширенішими методами оцінювання ризику є:

- статистичний метод (найбільш точний й обґрунтований метод оцінювання ризику за наявності статистичної інформації за великий проміжок часу);

- метод дерева рішень (припускає оцінювання найбільш ймовірних значень результатів залежно від варіантів прийняття рішень. Він ґрунтується на побудові просторово-орієнтованого графіка, що відображає послідовність

прийняття рішень й умов їх реалізації, оцінювання проміжних і кінцевих результатів з урахуванням їх імовірності);

- метод дерева відмов (полягає у визначенні й графічному зображенні шляхів, за якими окремі події можуть у випадку їх комбінованого впливу призвести до потенційно небезпечних ситуацій);

- метод доцільності витрат [8] (полягає в ідентифікації потенційних зон ризику, у визначенні можливої перевитрати через від самого початку неправильно оціненої вартості, зміни номенклатури товарів і послуг в порівнянні з проектом, відмінності в проектній і досягнутій продуктивності праці, зміни планових норм витрат на відповідних етапах виробництва);

- метод «події-наслідки» (полягає в критичному аналізі діяльності підприємства на предмет можливих несправностей і виходу з ладу устаткування шляхом декомпозиції складних виробничих систем на більш прості окремі елементи, кожний із яких піддається ретельному аналізу з метою виявлення й ідентифікації всіх небезпек і ризиків);

- метод «Монте-Карло» [7] (використовується в тих випадках, коли виникає необхідність в обліку великої сукупності факторів ризику, що проявляються в різних сферах підприємницької діяльності).

Вибір конкретних методів оцінювання ризику залежить від можливостей одержання повної й достовірної інформації, вимог до кінцевих результатів і до рівня надійності планування. Кожен із описаних методів не позбавлений недоліків і може використовуватися тільки в досить конкретних ситуаціях.

В умовах жорсткої конкуренції сільськогосподарські підприємства змушені приймати рішення, пов'язані із необхідністю збільшення розмірів прибутку, проте, такі рішення підвищують і рівень фінансового ризику.

Тому, оцінка фінансових ризиків є важливим етапом у формуванні управлінських рішень щодо стратегії управління підприємством за ризикових умов.

Література:

1. Вітлінський В.В. Концептуальні засади ризикології у фінансовій діяльності / В.В. Вітлінський // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 4.
2. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент / Г. Г. Кірейцев. – К.: ЦУЛ, 2002. С. 440.
3. Фінансовий менеджмент: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; За заг. ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.
4. Колібаба Р. Дії щодо мінімізації ризиків в аграрному секторі / Р. Колібаба. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>

*XIV міжнародна науково-практична конференція
молодих вчених, аспірантів і студентів
«Актуальні проблеми фінансової системи України»*

5. Некрасов А. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А. Некрасов, В. Пастухов // Економічний простір. – 2011. – Вип. 16 (125). – С. 112 – 121.
6. Захарова Н. Механізм управління фінансовими ризиками аграрних підприємств / Н. Захарова // Вісник СНАУ. – 2011. – Вип. 6/2. – С. 164-167.
7. Донець Л.І. – Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
8. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Г. І. Купалова. – К.: Знання, 2008. – 639 с.

СЕКЦІЯ 4. Діяльність суб'єктів грошово-кредитного ринку в умовах трансформації

Н.В. Дудченко – к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

В умовах формування в Україні соціально спрямованої ринкової економіки важлива роль відводиться пенсійному страхуванню, у тому числі недержавному. Зазначене й визначає актуальність обраної теми дослідження.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів формування і функціонування структур пенсійного забезпечення, у тому числі недержавних, присвячено наукові праці багатьох вчених: І. Гнибіденко, Н. Внукової, Г. Козак, П. Курмаєва, Б. Надточій та інших.

Виникнення пенсійного страхування було пов'язане із формуванням нової соціально-орієнтованої парадигми суспільного розвитку. У процесі еволюції пенсійного страхування трансформувалися основні його елементи та сутнісні характеристики. На сьогоднішній день, пенсійне страхування є мультивидовим.

Світовий досвід функціонування недержавних фондів пенсійного страхування засвідчує високу їх ефективність та відповідність цілям розвитку суспільства. Крім того, в розвинених країнах система недержавних фондів пенсійного страхування дозволяє знизити рівень соціальної напруги, створити передумови для реалізації адресних, високоефективних програм.

Необхідно звернути увагу на те, що перший автономний пенсійний фонд було створено у США компанією General Motors в 1950 році. Відтоді спостерігається бурхливий розвиток інститутів такого типу [1].

У багатьох країнах ОЕСР приватні пенсійні схеми вже виступають вагомим джерелом фінансування пенсійних виплат для сьогоднішніх пенсіонерів. Так, приватні витрати на допомогу по старості в Австралії, Бельгії, Канаді, Данії, Ісландії, Нідерландах, Швейцарії, Великобританії перевищують 3% від ВВП [2]. Окремі дані щодо зарубіжного досвіду наведено у [3].

Загальний обсяг активів країн з найбільшими пенсійними ринками, станом на початок 2017 року, дорівнював 36,44 трлн дол., або 62% від їх сукупного ВВП. У 2016 році вони зросли на 2,9%, а протягом останніх десяти років – на 53,7% [4]. В Україні пенсійні активи не перевищують 1% ВВП.

У той же час, необхідно зазначити, що формування системи недержавного пенсійного забезпечення суттєво впливає на темпи розвитку національної економіки та визначає перспективи її динаміки в умовах глобалізації. Результати аналізу вказують, що вітчизняний ринок фінансових послуг

суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення знаходиться на початкових етапах становлення.

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів упродовж 2014-2016 років представлена в табл. 1 [5].

Дані табл. 1 засвідчують, що загальна кількість учасників НПФ упродовж 2014-2016 років залишилася, фактично, незмінною, приріст склав лише 0,3 тис. осіб. Порівняльний аналіз даних зазначеного показника протягом 2015-2016 років вказує, що відбулося зменшення чисельності учасників на 2,7 тис. осіб.

Загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, станом на кінець 2016 становила 2138,7 млн. грн., що на 8,0%, або на 158,7 млн. грн більше в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року та на 19,8%, або на 330,5 млн. грн. менше в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Показники	Станом на 31.12.2014	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016	Темпи приросту, %	
				станом на 31.12.2015/ станом на 31.12.2014	станом на 31.12.2016/ станом на 31.12.2015
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	55,1	59,7	62,6	8,3%	4,9%
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	833,7	836,7	834,0	0,4%	-0,3%
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	2469,2	1980,0	2138,7	-19,8%	8,0%
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1808,2	1886,8	1895,2	4,3%	0,4%
у тому числі:					
- від фізичних осіб	71,4	80,3	92,2	12,5%	14,8%
- від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,2	0,0%	0,0%
- від юридичних осіб	1736,1	1806,3	1802,1	4,0%	-0,2%
Пенсійні виплати, млн. грн.	421,4	557,1	629,9	32,2%	13,1%
Кількість учасників, що отримали / отримують пенсійні виплати, тис. осіб	75,6	82,2	81,3	8,7%	-1,1%
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1266,0	872,2	1080,5	-31,1%	23,9%
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	1095,0	657,0	834,8	-40,0%	27,1%
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	171,0	215,2	245,7	25,8%	14,2%

Джерело: [5, с.2]

Одним із основних якісних показників, які характеризують систему НПЗ, є сплачені пенсійні внески. Сума пенсійних внесків станом на кінець 2016 р.

становить 1895,2 млн. грн., збільшившись протягом дванадцяти місяців 2016 року на 0,4%.

Пенсійні виплати (одноразові та на визначений строк) станом на 31.03.2017 року становили 655,4 млн. грн., що на 16,4% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. При цьому одноразові виплати зросли на 8,5%, пенсійні виплати на визначений строк – на 56,6% [5, с.8].

Отже, аналіз динаміки основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів свідчить про суперечливі тенденції їх функціонування. Так, темпи приросту таких показників як: кількість укладених пенсійних контрактів, загальна кількість учасників, сума пенсійних внесків та виплат за договорами; свідчать про незначний розвиток.

Проте, динаміка вартості активів, сума інвестиційного доходу та прибуток від інвестування засвідчують низхідну динаміку.

У [6] виокремлено основні негативні фактори, які впливають на процеси формування та функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні:

- економічна та політична нестабільність, високий рівень інфляції та знецінення національної грошової одиниці;
- недостатня розвиненість національного фондового ринку, що не дозволяє в повному обсязі реалізовувати усі потенційні можливості використання заощаджень населення (втілених у формі пенсійних активів) в інвестиційних процесах;
- недосконалість законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності НПФ,
- низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення, банківської системи та інших фінансових установ;
- низький фінансовий рівень спроможності громадян для участі у системі недержавного пенсійного забезпечення.

Отже, реформування пенсійної системи та активізація розвитку недержавного пенсійного забезпечення є актуальним напрямом у процесі формування сучасної системи соціального страхування та економічного зростання нашої країни.

Перспективними напрямками наукових досліджень є обґрунтування фінансової складової реформування пенсійної системи та визначення напрямів розвитку недержавного пенсійного забезпечення.

Література:

1. Ткаліч І.О. Зарубіжний досвід правового статусу недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс] / І.О. Ткаліч. – Режим доступу : https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Nzlubp_2012_8_14.pdf (дата звернення 2 жовтня 2017). – Назва з екрана.
2. Соколовська Г. Передумови виникнення недержавних пенсійних фондів: теоретичний аспект / Г. Соколовська // Світ фінансів. – 2016. - №3. – С.42-50

3. Курмаєв П.Ю. Дослідження зарубіжного досвіду управління соціально-економічним розвитком на регіональному рівні /П.Ю. Курмаєв // Економічний простір. – 2009. - №25. – С. 16-23.

4. Світові пенсійні фонди 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://finpost.com.ua/news/1898> (дата звернення 2 жовтня 2017). – Назва з екрана.

5. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html> (дата звернення 2 жовтня 2017). – Назва з екрана.

6. Штепенко К.П. Аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні / К.П. Штепенко, А.В. Деркаченко // Молодий вчений. – 2016. – №12.1 (40). – С. 1006-1010.

**Радкевич А.А. – студентка 2 курсу магістратури спеціальність 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»**

Науковий керівник – к.е.н., доц. О. Ю. Березіна

Черкаський державний технологічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Товарна біржа, як і будь-яка господарююча одиниця у ринковій економіці є відносно самостійною у своїй діяльності. Світовий досвід держав з ринковою економікою свідчить про мінімальне державне втручання в діяльність товарних бірж. Участь держави в управлінні діяльністю товарної біржі зводиться до регулювання біржової діяльності за допомогою нормативно-правового забезпечення. Таким чином встановлюються єдині правила для всіх суб'єктів господарювання, які беруть участь у цьому процесі, що сприяє підтримці внутрішньої та зовнішньої рівноваги.

За роки незалежності України розроблено чимало законодавчих актів та нормативно-правових документів, що регулюють біржові процеси та діяльність товарних бірж.

Зауважимо, що в Україні до цього часу товарні біржі не посіли належного місця, як того вимагають нові економічні умови, хоча кількість організацій з назвою «біржа» є значною: станом на початок 2017 року налічується близько 500 бірж (без урахування фондових бірж), а ефективно змогли функціонувати лише 11 з них [1].

Зважаючи на це, можна говорити про неефективність існуючого нині

нормативно-правового забезпечення. Дослідження проблем нормативно-правового забезпечення товарних бірж відображено у працях А.Г.Бобкової, О.А.Беляневича, А.І.Берлача, Ю.П.Воскобійника, Л.Т.Рябовола, О.О. Семчика, М.О. Солодкого, Д.М. Стеценка, В.С. Щербини та ін.

Проаналізуємо існуючі нормативно-правові документи, на основі яких здійснюють свою діяльність товарні біржі в Україні.

Із прийняттям Господарського кодексу України нормативно визначається і поняття товарної біржі як особливого суб'єкта господарювання, який надає послуги в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товарні ціни, вивчає, упорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговельним операціям [2]. Цим кодексом також визначено, що товарна біржа є юридичною особою, а отже, має зв'язок із правовими формами.

Держава виконує функцію регулювання взаємовідносин виробника і споживача, прямо впливаючи на діяльність суб'єктів біржової торгівлі шляхом розробки та впровадження нормативних актів та положень.

У 1991р.в.Україні був прийнятий Закон «Про товарну біржу», що й досі являється основним документом, який визначає правові умови створення і діяльності товарних бірж. У ст.1 Закону зазначено, що товарна біржа є організацією, яка об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій. Звідси можемо зробити певний висновок, що метою діяльності біржі є концентрування попиту і пропозиції на біржі товарів або послуг. У ст. 5 цього ж Закону зазначено що засновниками і членами товарної біржі не можуть бути органи державної влади та управління, а також державні установи й організації, що перебувають на державному бюджеті [3].

Економічне становище нашої країни не є стабільним. Проблеми, які утворились унаслідок цілої низки негативних факторів, також стосуються і місця біржової торгівлі в економічній системі та ролі державного впливу на біржову діяльність.

Розглянемо детальніше рівень державного втручання в діяльність бірж. У ст.7 Закону України «Про товарну біржу» [3] йдеться про державну реєстрацію товарної біржі, отже, хоч біржа і є самостійною організацією, маючи свої органи управління, статут і можливість саморегулювання, не зможе функціонувати без проходження процедури реєстрації як юридичної особи відповідно до чинного законодавства України. До того ж у Господарському кодексі України, у ст. 279 «Товарна біржа», також передбачена державна реєстрація товарної біржі, яка провадиться відповідно до вимог ст. 58 цього Кодексу [2]. Проте угоди, що зареєстровані на біржі, не потребують нотаріального засвідчення і вважаються виключно внутрішнім документом, зміст якого підлягає розголошенню тільки при вирішенні спірних питань у

судовому порядку або на письмову вимогу органам прокуратури, служби безпеки, внутрішніх справ у випадках, передбачених законодавством України.

Безпосередньо у ст. 18 Закону України «Про товарну біржу» йдеться про те, що оподаткування товарної біржі та її членів провадиться у порядку, встановленому законодавством України [3].

Існуюча податкова система щодо оподаткування товарної біржі та її членів є абсолютно нестійкою, мінливою та не достатньо лояльною по відношенню до біржових організацій.

Уп.бст.4 Закону України «Про оподаткування доходів підприємств і організацій» від 21.02.1992р. (втратив чинність від 01.01.1995 р.) йшлося про оподаткування доходів посередницької біржової діяльності та продажу на аукціоні різноманітних товарів чи продукції, ставка оподаткування яких становила 75 %.

Відсоток сплати податку на прибуток, згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994р. (втратив чинність від 01.01.2013р.), для юридичних осіб та посередників, що є членами біржі, становив 45%, що, безперечно, перешкоджало розвитку та функціонуванню біржової торгівлі. Через це посередники та потенційні учасники торгів намагалися знаходити інші шляхи продажу та придбання товарів чи послуг, тим самим збільшуючи відсоток несанкціонованих угод і зменшуючи відсоток наповнення державного бюджету. Ланка таких торговельних відносин – це значна частина системи тіньової економіки, що існує в нашій країні.

Хоча й була зменшена ставка оподаткування біржової діяльності, проте назвати її сприятливою для функціонування стабільних біржових відносин не можна. На нашу думку, це категорично неправильно і є фактором уповільнення функціонування бірж.

Нині товарна біржа може бути включена контролюючим органом до нового Реєстру неприбуткових установ та організацій, оскільки товарна біржа не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку. Згідно п. 133.4 ст.133 Податкового кодексу України [4] неприбуткові підприємства не є платниками податку на прибуток підприємства.

Крім зазначених нормативно-правових актів, можна відзначити ще й такі: «Про товарні деривативи» й «Про цінні папери та фондову біржу».

Зауважимо, що нині існують певні способи адміністративно-правового регулювання. Це може бути видача нормативно-правових актів, укладання договорів, державна реєстрація об'єктів чи суб'єктів, видача дозволів, а за потребою складання протоколів та вчинення правомірних дій стосовно порушень визначених законодавством України.

Проте важлива роль в адміністративно-правовому регулюванні біржової діяльності належить і саморегулюванню. У багатьох країнах світу органи саморегулювання регламентують частину питань, якими в нашій країні займаються органи державного управління та виконавчої влади.

Повноваження, які належать саморегулюванню, відображені у статутах, правилах торгівлі та положеннях, що розроблені кожною біржею самостійно.

Окрім державних нормативно-правових актів, біржі мають внутрішні нормативні акти, що забезпечують їх функціонування. До таких відносять статут біржі, засновницький договір та правила торгівлі.

У статуті товарної біржі, згідно зі ст.6 Закону України «Про товарну біржу»[3], зазначено предмет і цілі біржової діяльності, органи управління біржею, організаційну структуру біржі, права та обов'язки членів біржі, порядок припинення роботи біржі та інші положення. Правила біржової торгівлі теж зазначені у ст. 17 Закону України «Про товарну біржу»[3] і тим самим регламентують діяльність бірж.

Затверджуються правила біржової торгівлі загальними зборами членів товарної біржі. У правилах визначаються: строк та місце проведення біржових операцій, склад учасників біржових торгів, порядок здійснення та реєстрації біржових операцій, порядок визначення та розмір плати за користування послугами біржі, відповідальність учасників та працівників біржі за невиконання або неналежне виконання правил біржової торгівлі та інші положення, встановлені органами управління біржі.

Отже, існуюче нормативно-правове забезпечення біржової торгівлі в нашій країні в неповному обсязі здатне забезпечувати і регулювати біржовий ринок сьогодення. Слід зазначити, що закони, постанови, програми, укази, акти та інші нормативно-правові документи постійно доповнюються, вносяться зміни. Вважаємо, що для підвищення рівня розвитку біржової торгівлі необхідно удосконалювати нормативно-правову базу, яка забезпечує діяльність товарних бірж.

Література:

1. Державна служба статистики – Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 р. № 1956-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 5. Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків.

Назарчук Б.Є. – студент 6 курсу гр.ФКМ-161

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бережна Л.В.

Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ БАЗЕЛЬ ШІІІ

У відповідь на виклики глобальної фінансово-економічної кризи Базельський комітет в грудні 2010 р. прийняв два документи – «Загальні регуляторні підходи до підвищення стійкості банків і банківських систем» [1] та «Міжнародні підходи до оцінки ризику ліквідності, стандартів і моніторингу» [2], також відомі як Базель ШІІІ.

Нові стандарти являють собою реформу регулювання капіталу й ліквідності на міжнародному рівні, спрямовану на зміцнення банківського сектора, підвищення його здатності переживати фінансові й економічні стреси незалежно від джерела їх походження, а також на вдосконалення банківського регулювання і нагляду.

Нова редакція «Міжнародної конвергенції оцінки капіталу і стандартів капіталу: нові підходи», що дістала назву Базель ШІІІ, містить низку документів, правил та рекомендацій, які становлять його основу. Міжнародна конвергенція встановлює нові мінімальні вимоги до капіталу, нові показники ліквідності та «левверидж», а також пропонує нові методики й підходи до оцінювання ризиків.

Крім того, документ вводить більш жорсткі стандарти нагляду за банківською діяльністю, зокрема підвищує вимоги до розкриття інформації з питань управління ризиками. До основних переваг Базеля ШІІІ треба віднести те, що Базельські стандарти мають підвищувати стійкість банків і захищати права споживачів фінансових послуг.

Запропонований пакет нових правил має забезпечити стабільність фінансової системи, мінімізувати ризики та ймовірність майбутніх криз, допомогти банкам долати економічні й фінансові потрясіння без істотної державної підтримки, що сприятиме зміцненню банківських установ у довгостроковій перспективі й підвищенню довіри до банківської системи з боку населення.

Слід зауважити, що Базель ШІІІ визначає конкретні строки запровадження новацій (табл.1) для різних країн, і це є свідченням того, що розроблені Базельським комітетом нормативи перестають бути лише рекомендаціями для світової банківської спільноти – вони є обов'язковими вимогами до банківських установ, невиконання яких передбачає жорсткі санкції з боку регуляторів.

Реалізація Базельських вимог потребує від кожної країни істотних зусиль.

Для кращого розуміння особливостей імплементації рекомендацій Базельського комітету, а також труднощів, що виникають при цьому, розглянемо декілька прикладів, більш близьких до вітчизняних реалій.

Таблиця 1.

Терміни запровадження Базеля III в країнах - членах Базельського комітету*

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Базовий капітал першого рівня/RWA, %	3,5	4,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Буферний капітал/RWA, %			0,625	1,25	1,875	2,5	2,5
Контрциклічний капітал, %				0,625	1,25	1,875	2,5
Акціонерний капітал + буфер, %	3,5	4,0	4,5	5,125	5,75	6,375	7,0
Коефіцієнт достатності капіталу, %	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Достатність капіталу + буфер, %	8,0	8,0	8,0	8,625	9,25	9,875	10,5
Фінансовий буфер	Початок періоду спостережень	Тестування на рівні 3%, банки повинні розкривати інформацію з 01.01.2015		Коригування	Уточнення даних		
Норматив короткострокової ліквідності	Початок періоду спостережень		Запровадження мінімального стандарту				
Показник чистого стабільного фінансування		Початок періоду спостережень				Запровадження мінімального стандарту	

* Побудовано на підставі <http://www.bis.org/>

Так, наприклад, Литва, незважаючи на труднощі, запровадила Базель II власними силами, без допомоги консультантів ззовні, але за активної співпраці із зарубіжними колегами (оскільки майже 90 % банківського сектора країни належить дочірнім підприємствам іноземних банків і фінансових груп).

Одна з основних проблем, що виникла в ході впровадження Базельських рекомендацій у литовських банках, полягала в тому, що фахівцям бракувало статистичних даних. Як наслідок, неточність одержаних параметрів ризику, що, до речі, можна виправити за допомогою експертних оцінок.

З аналогічними проблемами зіткнулася більшість країн – нових членів Європейського Союзу. Сьогодні держави-учасниці СНД самостійно приймають рішення щодо впровадження рекомендацій Базельського комітету, зважаючи на поточну економічну ситуацію і стан фінансової системи.

Так, експерти відзначають, що в Білорусі цей процес відбувається набагато ефективніше, ніж у Росії та в Україні. Упродовж 2005-2007 рр. у Білорусі було введено нормативи Базеля II щодо стандартизованого підходу, деталізовано вимоги до систем внутрішнього контролю та управління ризиками, введено правила здійснення банками самооцінки управління ризиками, включаючи їх кількісну оцінку [3].

Банківська система Казахстану з 1 січня 2006 р. дотримується нормативів Базеля II щодо стандартизованого розрахунку адекватності капіталу, а також ринкового та операційного ризиків банків. У Казахстані проведено радикальну реформу національної банківської системи, результатом якої стала консолідація капіталу внаслідок різкого скорочення кількості діючих комерційних банків.

Ці зміни сприяли підвищенню транспарентності національної банківської системи, зростанню довіри з боку внутрішніх і зовнішніх інвесторів, збільшенню обсягів запозичень на міжнародних ринках. Національний банк Казахстану планує поетапно переходити на стандарти Базеля III [4].

Щодо відповідності вітчизняної економіки новим Базельським стандартам слід сказати, що натеper банківський сектор відповідає вимогам Базеля I і лише окремі банківські установи з іноземним капіталом приведено у відповідність до стандартів Базеля III.

Однак слід пам'ятати, що Базель III – це загальна система, яку має бути пристосовано до конкретної ситуації. На неї можуть впливати різні фактори, які потрібно обов'язково враховувати, перш за все такі, як розвинутість фінансового ринку та його інструментів, система законодавчого регулювання фінансових установ, рівень розвитку рейтингового бізнесу в країні, якість ризик-менеджменту в банківських установах, конкурентна ситуація в банківському секторі, ступінь інтегрованості банківської системи країни у світову, типи банківських структур, рівень концентрації банківського капіталу та ризикованості банківських операцій тощо.

З огляду на викладене, впровадження рекомендацій Базельського комітету в національній банківській системі має відбуватися поетапно з урахуванням особливостей вітчизняної економіки.

Існує багато різних думок щодо доцільності впровадження Базельських вимог у вітчизняну практику. Більшість фахівців вважає, що вони сприятимуть розширенню можливостей банківського сектора, даючи змогу протистояти

потрясінням, спонукатимуть банки збільшувати рівень капіталізації та якість капіталу.

Отже, безперечним є той факт, що впровадження нових стандартів є одним із кроків на шляху стабілізації вітчизняного фінансового ринку, що має сприяти євроінтеграції України.

Література:

1. A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. – Bank for International Settlements, December 2010 (rev. June 2011). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
2. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. – Bank for International Settlements, December 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>
3. Внедрение нормативов Базеля II в банковский надзор Беларуси [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.cbonds.info/by/rus/news/index.phtml/params/id/379207>
4. Буздалин А. Казахское чудо / А. Буздалин // Коммерсант. – 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kazakh.ru/news/articles/?a=927>

Голік І.Ю. – студентка

Науковий керівник – д.н.держ.упр., проф. Гончаренко І.Г.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

З огляду на економічну ситуацію в Україні потрібно визнати, що потреба в лізингу стоїть дуже гостро. В Україні через недостатню ліквідність банківського сектора та відсутність досвіду у кредитуванні підприємства майже не мають можливості отримати капітал. Дефіцит довгострокового фінансування активів негативно впливає на конкурентоспроможність навіть найкращих українських підприємств, а, отже, й на загальний економічний розвиток України. Необхідність вирішення проблеми лізингу впливає з потреби активізації інвестиційної діяльності. Тому у сучасних умовах особливої актуальності набувають дослідження, пов'язані з пошуком нових шляхів розвитку інвестиційного процесу в Україні, одним з яких є лізинг. Перш за все, це стосується досліджень соціально-економічної природи лізингу, розробки схем лізингових проектів. В Україні нині поки що відсутній розвинутий ринок

лізингового інвестування, законодавче забезпечення має часто суперечливий характер. Саме тому розроблення теоретичних і практичних завдань функціонування ринку лізингових послуг є актуальним. Зокрема використання лізингових послуг у агропромисловому комплексі (далі по тексту АПК).

Формування розвитку лізингових відносин в АПК надасть змогу вирішити питання подальшої активізації інвестиційного процесу, оновлення виробничого капіталу підприємств, випуску ними конкурентноспроможної продукції, поповнення бюджету коштами і подальшої стабілізації економіки. Необхідність формування організаційно-економічного механізму лізингових операцій для активізації інвестиційного процесу в Україні зумовила актуальність дослідження. В умовах поглиблення аграрної реформи й інтеграції України у світовий економічний простір особливої актуальності набуває проблема підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та їх ефективності. Для вирішення цієї проблеми необхідне якісне технічне переоснащення аграрної сфери агропромислового комплексу України, оскільки наявне матеріально-технічне забезпечення агропромислового комплексу є недосконалим і не задовольняє сучасних потреб у машинах, обладнанні, устаткуванні та технічному обслуговуванні. Технічне оснащення сільського господарства досягло критичної межі. Щорічне списання зношеної техніки перевищує її закупівлю. Через технічні несправності та фізичний знос щорічно не використовується четверта частина тракторів та комбайнів.

Усе це зумовлює необхідність пошуку нових форм фінансування інвестиційної діяльності з метою оновлення матеріально-технічної бази аграрної сфери агропромислового комплексу України, серед яких важливе місце посідає фінансовий лізинг.

В аграрному секторі економіки України лізингові відносини є порівняно новими, але їхній розвиток може стати значним імпульсом до технічного переозброєння сільськогосподарського виробництва й у цілому структурної перебудови економіки. Проте розвиток фінансового лізингу в аграрній сфері агропромислового комплексу України поки що стримується недостатнім теоретичним, організаційно-правовим та фінансовим забезпеченням. До того ж ефективне функціонування фінансового лізингу стримується через політичну нестабільність, недосконалість механізму державного регулювання лізингових відносин і низьку платоспроможність аграрних підприємств, недостатній рівень інформаційного забезпечення тощо.

У цих умовах існує нагальна необхідність розробки системи організаційно-економічних та організаційно-правових заходів щодо вдосконалення державного регулювання технічного переоснащення аграрної сфери агропромислового комплексу України на засадах фінансового лізингу.

Проблеми державного регулювання розвитку аграрної сфери АПК на теоретичному рівні вивчало багато вчених.

Світовий досвід показує, що в останні десятиліття лізингові форми

інвестицій стали невід'ємним інструментом стабілізації і розвитку економіки в багатьох країнах. За даними літературних джерел, об'єми лізингових операцій, в розвинених країнах становлять 25 – 30 % від загальної суми прямих інвестицій. Щорічний оборот світового ринку лізингових послуг досяг порядку 500 млрд. дол. США. [2]

В Україні, як і в більшості країн виробників і експортерів: сільськогосподарської продукції, надається значна підтримка внутрішньому і сільськогосподарському ринку. А реального оновлення основних виробничих фондів, в обставинах що склалися, можна досягти результатів, в результаті і реалізації фінансового лізингу. Тому однією із основних форм державної підтримки АПК, являється лізинг сільськогосподарської техніки. Інвестиційний механізм лізингу - це потужний важіль в справі прискорення процесу технічного переозброєння галузі, оснащення сільських товаровиробників сучасною високовиробничою технікою.

На думку спеціалістів, для прискорення поширення лізингу та фінансового забезпечення його програм повинен бути створений Національний фонд сприяння розвитку лізингу.

Значно б вплинуло на розвиток лізингу в Україні високоякісне програмне забезпечення. Це дало б змогу створити базу даних лізингодавців та потенційних лізингоотримувачів для швидшого їх партнерського пошуку та укладання угод.

Саме зараз позитивні риси лізингу найбільш дієздатні. Орендарю вигідно користуватися устаткуванням, не набуваючи його у власність, а одержуючи на час за визначену плату. Вигідно і банку, тому що дороге устаткування можна не раз здати в оренду й у такий спосіб дістати прибуток від надходження орендних платежів, який у декілька разів перевищує ціну устаткування, заплачену банком.

Ефективність використання орендованого обладнання зростає. Висока рентабельність лізингу і наявність адекватної нормативної бази можуть сприяти форсуванню темпів розвитку цієї операції. При дефіциті внутрішніх капіталовкладень такий шлях є виходом із положення, що створилося.

Література:

1. Барабаш А. Особливості правого регулювання лізингу в сфері господарювання / А. Барабаш // Право України. - 2013. - №5. - ст. 57-61.
2. Усенко Я.Б. Відмінності лізингу від оренди. Класифікація лізингових операцій // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. -2009 - №2.
3. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств країни / Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова. - К. : Т-во «Знання», -К, 2009. - ст. 514.
4. Яковенко І. Основні напрями розвитку лізингу в Україні // Вісник НБУ.- 2015.- №2 - ст.30.

**Березіна О.Ю. – к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
Веклич К.О. – студентка 2 курсу магістратури, спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»**

Черкаський державний технологічний університет

КАПІТАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ КРИЗИ: КЕЙС АТ «ОЩАДБАНК»

Нестабільність політичної та економічної ситуації, що розпочалася наприкінці 2013 року та призвела до погіршення стану державних фінансів, волатильності фінансових ринків, неліквідності ринків капіталу, підвищення темпів інфляції та девальвації національної валюти по відношенню до основних іноземних валют, мала місце і у 2016 році, хоча й була менш вираженою порівняно з 2014-2015 роками. Через анексію Автономної республіки Крим Російською Федерацією у 2014 році та розгортання сепаратистських рухів і розвал системи правопорядку в окремих районах Луганської та Донецької областей, відносини між Україною та Росією погіршилися, що призвело до суттєвого скорочення торгово-економічного співробітництва між країнами. Російська Федерація денонсувала Угоду про зону вільної торгівлі з Україною, і обидві країни оголосили про певні торговельні обмеження. Зниження торгово-економічної діяльності між Україною та Росією частково компенсується активізацією економічного співробітництва з Європейським союзом, країнами Азії та Сполученим Штатами Америки [1]. Продовжується співпраця Уряду України з Міжнародним валютним фондом (МВФ) в межах чотирирічної Програми розширеного фінансування, схваленої у березні 2015 року, третій транш за якою у розмірі близько 1 мільярда доларів США був отриманий у вересні 2016 року, та четвертий транш у розмірі близько 1 мільярда доларів США був отриманий у квітні 2017 року [2].

У 2016 році українська економіка демонструвала ознаки покращення. Валовий внутрішній продукт за 2016 рік підвищився на 2% (2015: скоротився на 10%), а рівень інфляції за 2016 рік сповільнився до 12% (2015: 43%). Високі темпи девальвації української гривні стосовно основних іноземних валют, які спостерігалися протягом 2014-2015 років суттєво сповільнилися у 2016 році. Станом на 31 грудня 2016 року офіційний курс національної валюти до долара США становив 27,19 гривень за 1 долар США порівняно з 24,00 гривень за 1 долар США станом на 31 грудня 2015 року та 15,76 гривень за 1 долар США станом на 31 грудня 2014 року. У 2016 році Національний банк України почав процес поступового скасування низки заходів, запроваджених у 2014 році і спрямованих на обмеження відтоку іноземної валюти з країни. Зокрема, частину валютних надходжень обов'язкову для конвертації в національну валюту було знижено з 75% до 65%, також було спрощено процедури

придбання іноземної валюти на міжбанківському ринку, використання іноземної валюти під час здійснення розрахункових операцій, а також послаблені обмеження на грошові перерахування за кордон [2].

Економічна та політична ситуація залежить, великою мірою, від впровадження реформ урядом України та зусиль НБУ із подальшого оздоровлення банківського сектору та стабілізації економічної ситуації в Україні. Сьогодні банківська система залишається вразливою, перш за все через недостатній рівень капіталізації, низьку якість активів, викликану економічною ситуацією, знецінення валюти, слабе корпоративне управління та недосконалість законодавчої бази і судової системи. Протягом 2014-2016 років більше 80 банків були визнані неплатоспроможними Національним банком України, і найбільший приватний банк був націоналізований в грудні 2016 року. Очищення комерційної банківської системи мало негативний вплив на державний бюджет. Так, протягом 2014-2016 років Фондом гарантування вкладів фізичних осіб було сплачено близько 74 млрд. грн. вкладникам неплатоспроможних банків.

Відповідно до Постанови НБУ від 15 квітня 2015 року №260, АТ «Ощадбанк» та 20 найбільших банків України повинні були мати позитивний власний капітал до 1 квітня 2016 року, а також норматив достатності капіталу (Н2) не нижче 5% до 1 вересня 2016 року, 7% до 1 січня 2018 року та 10% до 1 січня 2019 року[2].

Сьогодні АТ «Ощадбанк» – один з найбільших вітчизняних банків, визнаний лідер фінансового сектору України. Банк надає повний спектр фінансових послуг для корпоративних і приватних клієнтів, а також представників малого та середнього бізнесу. На українському ринку він має стійку репутацію надійної і стабільної структури, що пропонує споживачам сервіси європейської якості у найкращому інноваційному форматі. Основна діяльність АТ «Ощадбанк» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, емісії банківських платіжних карток, розвитку торгового еквайрингу та альтернативних каналів продаж, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами [3].

Стратегічна мета АТ «Ощадбанк» – це впровадження сучасних банківських технологій та продуктів як основи підвищення операційної ефективності та забезпечення зваженого і стійкого зростання у довгостроковій перспективі. Станом на 31 грудня 2016 рр. банк мав 23 обласних управління, Головне управління по м. Києву та Київській області, Головне управління з обслуговування клієнтів; 4042 та 4559 територіально відокремлених безбалансових відділень на території України, відповідно [3].

Станом на 31 грудня 2016 року мережа установ АТ «Ощадбанк» складалась із 4066 одиниць [4]. Загальне зменшення кількості підрозділів за останні сім років склало 33% (з 6083 од у 2009 році). Суттєве зменшення

відбувається починаючи з 2013 року (на 554 відділення порівняно з 2009 роком), в 2014 році мережа установ скоротилась ще на 982 пірозділа порівняно з попереднім 2013 роком. Порівняно з 2015 роком у 2016 році зменшення кількості пірозділів становило 245 одиниць.

За результатами стрес-тестування АТ «Ощадбанк» підготував та узгодив з Урядом та НБУ програму капіталізації до кінця 2018 року. Держава, яка є власником банку, демонструє готовність до надання підтримки у вигляді додаткових внесків до капіталу банку та вже фактично зробила такі внески у сумі 4,96 мільярдів гривень у 2016 році та 8,86 мільярдів гривень у першому кварталі 2017 року. Відповідно, станом на 31 грудня 2016 року АТ «Ощадбанк» дотримувався вимог НБУ до капіталу та програми капіталізації [4].

Не зважаючи на складну ситуацію на грошово-кредитному ринку України АТ «Ощадбанк» забезпечив стабільну прибуткову діяльність та проводив глобальні зміни, передбачені Стратегією розвитку АТ «Ощадбанк» на 2015-2017, з урахуванням Плану реалізації заходів АТ «Ощадбанк» на 2016-2017 роки. На виконання Зasad стратегічного розвитку державного банківського сектору, прийнятих Кабінетом Міністрів України у лютому 2016 року, АТ «Ощадбанк» розпочало співпрацю з ЄБРР щодо комерціалізації банку. У листопаді 2016 року було підписано Меморандум порозуміння між Урядом України, АТ «Ощадний банк України» та Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) відносно реформ Ощадбанку та його підготовки до приватизації, а 23 листопада 2016 року погоджено Наглядовою радою Банку цільові орієнтири та дії Банку, передбачені Дорожньою картою трансформації Ощадбанку [4].

У 2016 році АТ «Ощадбанк» розпочав стратегічне співробітництво з Німецько-Українським фондом щодо кредитування малого та середнього бізнесу. В рамках співробітництва Банк отримав на економічно-привабливих умовах кредитні ресурси для подальшого кредитного фінансування підприємств мікро-, малого та середнього бізнесу. Зазначена співпраця передбачає техдопомогу на розвиток банківських продуктів та модернізацію кредитних процесів та фінансування мікро-, малого та середнього бізнесу.

АТ «Ощадбанк» підтримує і соціальне підприємництво. В 2016 році в партнерстві з Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) розпочато впровадження інноваційної програми, що забезпечить кредитування соціальних підприємств у національній валюті за низькими відсотковими ставками. Користь від реалізації програми в першу чергу отримують ті українці, які потерпіли від конфлікту на сході країни, у т.ч. вимушені переселенці з південних та східних регіонів, а також люди з інвалідністю, малозабезпечені жінки та представники інших незахищених суспільних груп. За період діяльності програми загалом буде видано 150-300 кредитів на загальну суму 100 млн. грн.

АТ «Ощадбанк» постійно розширює мережу зон самообслуговування «Ощад 24/7», інформаційно-платіжних терміналів та банкоматів. Кількість зон

самообслуговування на кінець року налічувала 325, мережа інформаційно-платіжних терміналів – до 2050 одиниць. У 2016 році банкоматна мережа Ощадбанку становила 2721 одиницю, разом із банкоматами банків-партнерів – майже 4000. 2016 рік ознаменувався запуском оновленої платформи веб та мобайл-банкінгу «Ощад 24/7», що дало можливість запропонувати клієнтам розширений перелік онлайн-сервісів та вийти на рівень лідерів банківського ринку. За кількістю доступних в «Ощад 24/7» функцій Ощадбанк одразу увійшов до ТОП-3 банків України. За останні п'ять місяців 2016 року кількість користувачів онлайн-сервісів «Ощад-24/7» зросла вдвічі і на кінець року перевищила 1 млн. 260 тис. Щомісяця 150 тис. клієнтів підключаються до «Ощад 24/7». З початку 2016 року кількість трансакцій у веб-, мобайл-банкінгу та інформаційно-платіжних терміналах зросла на 68% [4].

Закладено базис для зміцнення позицій у картковому бізнесі – у 2016 році Ощадбанк демонстрував найбільший на ринку приріст кількості активних платіжних карток. Кількість клієнтських трансакцій у торговельній мережі з початку 2016 року зросла вдвічі. З понад 5-мільйонної бази активних клієнтів 25% є активними користувачами дистанційних сервісів.

Ощадбанк посідає друге місце на українському ринку еквайрингу [2]. Кількість клієнтів еквайрингу перевищує 10 тисяч. Протягом 2016 року встановлено 7,5 тис. торгових терміналів для можливості прийому в оплату платіжні картки VISA, Mastercard та ПРОСТІР з використанням безконтактних технологій. «Ощадбанк» став першим банком, який реалізував для Укрзалізниці зручну для пасажирів технологію зарахування коштів на картку при поверненні проїзних документів, оформлених на інших залізницях. Встановлено понад 210 терміналів на великих станціях Одеської, Південно-Західної та Львівської залізниць в 18 областях України [4].

Реформування АТ «Ощадбанк» не може відбуватись без перетворень у системі закупівель. Ставши активним учасником проведення торгів на електронному майданчику ProZorro, банк зекономив близько 50 млн. грн. державних коштів [3], які буде спрямовано на подальшу модернізацію банку.

Зважаючи на необхідність підвищення рівня надійності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності банків на внутрішньому й міжнародних ринках, на державному рівні необхідно вжити заходів щодо:

– підвищення ефективності контролю за діяльністю банків, досягнення повної відповідності Базельським принципам елективного банківського нагляду; впровадження оцінки банківської діяльності на консолідованій основі та з урахуванням ризиків;

– оптимізації структури активів, виходячи із завдань забезпечення фінансової стійкості банків та їх позитивного впливу на розвиток реального сектору економіки;

– підвищення прибутковості банківських операцій, орієнтації на доходи від кредитування та обслуговування реального сектору економіки;

– удосконалення чинного законодавства України з питань кредитування, посилення захисту прав та інтересів кредиторів; підвищення відповідальності учасників договірних відносин за належне виконання своїх зобов'язань.

Література:

1. Глобальне партнерство в парадигмі сталого розвитку: освіта, технології, інновації : монографія / [за заг. ред. О. Ю. Березіної, Ю. В. Ткаченко]; Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2017. – 524 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
3. Про банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oschadbank.ua/ua/about/>
4. Річна фінансова звітність АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oschadbank.ua/ua/about/reporting/>

СЕКЦІЯ 7. Страхування в Україні: стан та тенденції розвитку.

Honcharenko I. G. – Doctor of Sciences in State Management, Professor, Head of Finance Department

Cherkasy State Technological University

THE DEVELOPMENT OF THE LIFE INSURANCE MARKET IN UKRAINE

Investment life insurance in Ukraine compared to Western countries, where it plays an important role in the financial system and forms a significant part of the insurance market, is not developed enough. The share of life insurance in the total amount of the domestic insurance market ranges from 4-8% on the indicator of insurance payments (Table 1), which shows the limited market opportunities for the development of investment insurance. This situation arose as a result of unfavorable economic and political conditions in the country – life insurance is, in essence, a long-term financial product (on average, it lasts 10-20 years), but insurers cannot be sure of the effectiveness of their investments because of the instability of the domestic economy. The potential of the life insurance market in Ukraine is high, given the fact of the aging of the nation and the inability of the pension system to ensure a decent life level for the abandoned people; however, there are many factors that hinder its development [1]. For example, the narrowness of the product line, in particular, the impossibility of introducing all unit-linked products in the domestic market due to limited investment opportunities in the financial market, insufficient level of financial literacy of citizens, for the most part, life-saving life insurance remains difficult to understand the product, etc.

Table 1

Scopes of life insurance in Ukraine

Indices	Years									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Portion of insurance companies «Life» in the total number of companies, %	14,6	15,3	16,0	14,7	14,5	15,0	15,2	14,9	13,5	12,6
Portion of the gross insurance premiums in the overall life insurance, %	4,4	4,6	4,0	3,9	5,9	8,4	8,6	8,1	7,4	7,8
Portion of the gross insurance payments for overall life insurance, %	0,6	0,6	0,9	0,9	1,5	1,6	3,2	4,7	6,1	4,7

Resource: Compiled by the author according to the data obtained [3]

The current state of the life insurance segment in the financial market of Ukraine is characterized by the following data. Gross insurance payments (premiums, contributions) for life insurance in 2016 amounted to UAH 2756.1 million, which is 26.0% more than in 2015 (as of December 31, 2015 – UAH 2186.6 million). The volume of gross insurance premiums from life insurance in 2016 (Information on the state and development of the insurance market of Ukraine, 2017) amounted to UAH 418.3 million, which is by 14.9% less than in 2015 (UAH 491.6 million). The bulk of the amount of changes in life insurance reserves has been formed under other accrued insurance contracts, namely UAH 997.2 million. According to other life insurance contracts, the value of changes in life insurance reserves is UAH 18.9 million. According to the results of 2016, 13 insurance companies "Life" received a negative value of an increase in life insurance reserves for a total amount of UAH 37.2 million, which is due to pre-term cancellation of insurance contracts (by the end of 2015, the negative value was declared 13 insurance companies "Life" for the total amount of 11.8 million UAH). Thus, currently, there exist unfavorable grounds for the development of investment insurance, but, on the other hand, a new insurance product can become a rescue mechanism that will allow the insurance market to gain new positive dynamics of its development, and the life insurance segment to take a worthy place in its structure.

The pace of the dynamics of the life insurance market in our country has an unstable tendency, which is directly related to cyclical changes in the economic situation [2]. As we see from the statistics provided by the state regulator, the National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets, the information concerning the investment insurance within the life insurance segment is not allocated to a separate analytical category, yet does not allow to make a reliable conclusion on the state of its development in Ukraine. However, this type of insurance has its own specificity, which does not allow to put a sign "=" between investment insurance and life insurance in general. Investment life insurance is the insurance protection of the life of the insured person plus an investment instrument (investing money in order to generate profits) with the possibility of obtaining investment income. In investment life insurance programs, the amount of cash is divided into two funds: guarantee and risk (investment). The Guarantee Fund provides for the return of the paid-in capital in any situation on the stock market. Purpose of the investment fund is to ensure the profitability of this financial product [4].

References:

1. Honcharenko, I. G. (2015). The efficiency of system insurance risk-management in conditions of crisis. *Vestnik GGTU. Economic science.* 2: 85-91.
2. Honcharenko, I. & Berezina, O. (2016). Cooperation of the bank and insurance business as an effective model: history and present day. *Organizational and*

economic mechanisms of development of the financial system: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi / ISMA University. Riga : Landmark SIA, 222 : 83-92.

3. Information on the state and development of the insurance market of Ukraine (2017). Retrieved from <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.

4. Zhegalova, E. V. (2014). The tendencies and perspectives for development of the life insurance in Russia. *Regional development*, 2, p.76-79.

Бездітний О.Ю. – студент 5 курсу, групи ЗФК -136

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач І.М. Серватинська

Черкаський державний технологічний університет

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Сучасні процеси в економіці країни потребують економічних реформ, що в свою чергу обумовлює необхідність розвитку страхового ринку. В умовах євроінтеграційного розвитку України важливо забезпечити формування ефективної системи інструментарію функціонування страхового ринку як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях.

Дослідженням проблем та тенденцій розвитку страхового ринку присвячені праці багатьох вітчизняних науковців. Значний внесок у висвітлення особливостей функціонування страхового ринку України внесли вчені: В. Д. Базилевич, Н. М. Внукова, І.Г. Гончаренко, С.С. Осадець, В.В.Ковальова, О.А. Клепікова, В.Й. Плиса. Серед зарубіжних вчених досліджували проблематику розвитку страхового ринку: Д. Д. Хемптон, Є. Ф. Брігхем, А.І.Гінзбург, М. А. Зайцева, Л. Рейтман та ін.

Однак питання подальшого розвитку страхового ринку потребують подальших досліджень, враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку України.

Отже, з'ясуємо сутність поняття «страховий ринок». Л. Скамай зазначає, що це складова частина ринку країни, де предметом купівлі-продажу є страхові продукти [1]. О. Вовчак та В. Плиса вважають, що страховий ринок – це особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга — страховий захист, на якому формуються попит і пропозиція на цю послугу [2; 4, с. 32]. Не можна не погодитися із думкою В.Базилевича, який зауважив, що це складна багатофакторна, динамічна, відповідним чином структурована система економічних відносин, що виникають з приводу забезпечення потреби в страховому захисті [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що поняття є більш загальним, наукомістким та охоплює всю повноту страхової діяльності.

Необхідно зауважити, що страховий ринок є важливою складовою фінансової системи країни, оскільки на рівні із іншими учасниками ринку (фінансовими інститутами) пропонує продукти по страхуванню життя та/або матеріальних цінностей тощо. Тобто це дає можливість ринку акумулювати значні обсяги фінансових ресурсів (активів), в результаті чого формуються стійкі фінансові відносини з ринком цінних паперів, банківською системою, валютним ринком тощо.

Проаналізуємо показники функціонування страхового ринку.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК «life»³ – 39 компаній, СК «non-life» – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК «life» – 49 компаній, СК «non-life» – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення [5].

За 2016 рік частки валових страхових премій та чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишились на рівні 2015 року та становили 1,5% та 1,1% відповідно [5].

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 22 958,1 тис. одиниць (або на 11,3%), при цьому на 63 686,5 тис. одиниць (або на 63,9%) зменшилась кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі: кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилась на 28 273,1 тис. одиниць (або на 92,7%); кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 27 867,8 тис. одиниць (або на 89,5%); кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 956,4 тис. одиниць (або на 5,7%). Кількість договорів з обов'язкового страхування зросла на 40 876,9 тис. одиниць (або на 40,4%) за рахунок зростання договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 24 875,9 тис. одиниць (або на 26,7%) [5].

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року зменшився на 2,1 в.п. та становив 25,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 становив 32,3%, що менше на 1,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 56,9% та 58,8%, за видами добровільного особистого страхування – 40,8% та 43,2% відповідно [5].

Таким чином, аналіз тенденцій страхового ринку показав, що ситуація не однозначна, оскільки у 2016 р. порівняно з 2015 р. спостерігається як поліпшення, так і погіршення окремих показників.

³ Скорочення: СК "Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування життя, СК "non-Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя.

Для того, щоб на українському страховому ринку покращилась ситуація необхідно вважаємо за необхідне застосувати такі заходи:

- відновити довіру населення до страховиків, що вимагає гарантій у частині повернення вкладених коштів і нарахованих відсотків;
- посилити контроль за діяльністю страховиків з боку органів страхового нагляду, через практику застосування ними своєчасних заходів, які попереджують неплатоспроможність страховиків;
- забезпечити удосконалення діючої нормативної бази у частині прав, обов'язків та відповідальності сторін за договорами перестраховування;
- сприяти стабілізації фінансового стану суб'єктів економіки та населення;
- удосконалити інфраструктуру страхового ринку із врахуванням передового зарубіжного досвіду.

Перспективи розвитку ринку страхування в Україні залежатимуть від подальшого удосконалення законодавчої бази, що регулює не тільки сферу страхування, а і загалом всі види діяльності, зокрема розвитку недержавного пенсійного страхування, страхування життя, медичного страхування, іпотечного кредитування, діяльності банків тощо.

Література:

1. Скамай Л.Г. Страхування: теорія та практика: підручник. – М:ИНФРА-М, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/51559/strahova_sprava/strahuvannya.
2. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/582-strahova-sprava-vovchak-od.html>.
3. Плиса, В.Й. Страхування: підручник / В. Й. Плиса. – Київ : Каравела, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/585-strahuvannya-plisa-v-y.html>.
4. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В. та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича – К.: Логос, 2014. – 496 с.
5. Офіційний веб-сайт «Статистика страхового ринку України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/stat>.

СЕКЦІЯ 8. Особливості податкової системи України з урахуванням міжнародного досвіду.

Слинько М.Ю. – студент II курсу освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник – д. н. держ. упр., проф. І.Г. Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ В ОПОДАТКУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із найдавніших видів економічних відносин між державою та її населенням (господарськими формуваннями) є оподаткування. При цьому кожна країна обирає зручні для неї методи і характеристики оподаткування, враховуючи власні особливі умови та пріоритети (стимулювання виробників до економічного розвитку, наповнення бюджету тощо). Реалізація процесу оподаткування здійснюється завдяки втіленню податкових цілей держави, які передбачаються податковою політикою, а основним засобом для цього є податковий механізм.

Фінансово-економічна криза в Україні зайвий раз виокремила процеси формування нового галузевого формату вітчизняної економіки. Ще на початку ХХІ ст. було надзвичайно складно спрогнозувати стрімкий розвиток вітчизняного агробізнесу з паралельним зниженням ролі традиційних для України галузей – металургії, хімії і т.д.. Проте станом на кінець 2016 року можна цілком аргументовано стверджувати, що сільськогосподарська діяльність зайняла лідируючі позиції в українській економіці і така роль збережеться щонайменше у середньострокових трендах.

На користь такого розвитку подій можна навести наступні факти: по-перше, станом на початок 2015 року частка ВВП вироблена в сільському господарстві склала 10,2 %, поступаючись лише переробній промисловості та транспорту; за результатами I півріччя поточного року частка збиткових підприємств становила 12,5 %, тоді як аналогічний показник для промисловості – 37,1 %; складова аграрної продукції в експорті з України сягнула 40,8 %.

Фактично від діяльності сільськогосподарських підприємств суттєво залежать і процеси на внутрішньому ринку, і позиціонування України в глобальній економіці. Роль аграрного бізнесу для України посилюється сприятливими тенденціями на світовому ринку продовольства – невпинне зростання цін дає підстави для залучення нових гравців у сектор.

Разом з тим, аналіз тенденцій глобального ринку продовольства доводить, що, незважаючи на сприятливі передумови, держава використовує різноманітні форми підтримки аграрного сектору, в т.ч. – і за рахунок податкових

преференцій. Не є виключенням і Україна – чинний Податковий кодекс України встановлює особливий режим щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств.

При цьому звернемо увагу ще на один факт – податковий режим для сільськогосподарських підприємств є предметом постійних дискусій між представниками держави (які переважно хочуть його позбутися) та аграрного сектору (які намагаються не тільки його зберегти, але й розширити). Така боротьба як правило визначається встановленням окремих тимчасових норм щодо податкового режиму для сільськогосподарських виробників.

Зокрема, на сьогодні ст. 209 Податкового кодексу України встановлено, що резидент, який провадить підприємницьку діяльність у сфері сільського і лісового господарства та рибальства та відповідає певним критеріям (є сільськогосподарським підприємством), може обрати спеціальний режим оподаткування. Його особливостями є розподіл податкового зобов'язання між бюджетом та спецрахунками сільгоспідприємств залежно від виду діяльності:

- операції із зерновими та технічними культурами (Державний бюджет України – 85 %; спеціальні рахунки – 15 %);
- операції з продукцією тваринництва (Державний бюджет України – 20 %; спеціальні рахунки – 80 %);
- інші операції (крім вищезазначених) (Державний бюджет України – 50 %; спеціальні рахунки – 50 %)

В той же час, в прикінцевих положеннях Податкового кодексу України визначено, що спеціальний режим оподаткування діє в нашій державі до 1 січня 2017 року. Аналіз спеціалізованих засобів масової інформації та виступів в експертному середовищі показує, що збереження норми про спеціальний режим оподаткування стало наслідком пошуку компромісу між крупними аграрними холдингами та владою в процесі бюджетного процесу.

Разом з тим, слід взяти до уваги, що в умовах прискорення євро інтеграційних процесів в Україні, державна підтримка сільськогосподарського сектору обмежується угодами, які підписані Україною з ЄС та/або міжнародними фінансовими організаціями (в межах програм фінансової допомоги). При цьому, представники ЄС та міжнародних організацій надзвичайно жорстко підходять до питань, пов'язаних з наданням різних податкових преференцій аграрному секторові, вимагаючи скасування спеціального режиму.

Їх позиція багато в чому визначена тим фактом, що державна підтримка аграрного сектору є одним із найбільш дискусійних питань як в межах усієї глобальної економіки, так і в контексті розвитку окремих економічних блоків та союзів. Від ефективності рішень в цьому напрямкові багато в чому залежать і електоральні симпатії в країнах ЄС. В свою чергу, вітчизняні аграрії та представники багатьох експертних установ намагаються довести необхідність

не тільки збереження на подальші роки спец режиму оподаткування, але й його розширення.

Отже, до вирішення цієї проблеми слід підійти виважено, і з частковим врахуванням вимог з боку ЄС та міжнародних фінансових організацій, і з частковим врахуванням думок та потреб вітчизняної діяльності в аграрному секторі. Разом з тим, головне питання, що потребує вирішення – прогнозованість державної податкової політики щодо сільськогосподарської діяльності, створення чітких та незмінних «правил гри», які дозволили вітчизняним сільськогосподарським підприємствам використати сприятливу кон'юнктуру глобального ринку продовольства на сучасному етапі.

Література:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> Богданова О.
2. О. Окремі аспекти оподаткування сільськогосподарських підприємств / О. О. Богданова // Економіка. – 2011. - № 3. – С. 144-151.
3. Вершинин В. Налогообложение загрязненных земель сельскохозяйственного назначения / В. Вершинин // АПК. Экономика, управление. – 2005. – № 8. – С. 63.
4. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.
4. Непочатенко О.О. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та шляхи його вдосконалення / О. О. Непочатенко, П.М. Боровик, М. М. Уманець // Сталий розвиток економіки. – 2013. - №1. – С. 328-332.
6. Посаднева О.М. Особливості оподаткування сільськогосподарської діяльності в Україні / О. М. Посаднева // Інноваційна економіка. – 2012. - № 2. – С. 257-260.

Лисенко К.В. – студент

Науковий керівник – д.н.держ.упр., проф. І.Г. Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЇХ РОЛЬ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Головним джерелом формування як державних так і місцевих доходів є податки, які виступають потужним регулятором та гарантом соціального захисту громадян, створюють матеріальну основу суверенітету держави та

місцевого самоврядування.

В Україні місцеве оподаткування перебуває на початковому етапі розвитку. Не будучи пристосованим до ринкових умов господарювання, воно не забезпечує достатнього обсягу надходжень місцевих податків і зборів. Його сучасний стан не відповідає принципам економічної ефективності, соціальної справедливості, адміністративної простоти, стабільності та гнучкості. Іншими словами, місцеві податки і збори відіграють допоміжну роль щодо загальнодержавних податкових платежів. Натомість місцеве оподаткування має стати регулятором економічних процесів у регіонах, у його межах необхідно забезпечити реалізацію всіх критеріальних вимог, притаманних загальносвітовій податковій політиці.

Місцеві податки та місцеві збори по своїй сутності мають деякі відмінності, але їх об'єднує спільне задоволення інтересів територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою.

Правове регулювання місцевих податків і зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях: на загальнодержавному і місцевому.

Прийняття нового Податкового кодексу здійснило великий вплив на системі місцевого оподаткування. Кількість податків та зборів скоротилась майже в тричі. З 01.01.2011 р. замість 14 платежів сплачується лише п'ять.

Так, у їх число входять:

- податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- єдиний податок;
- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

При цьому податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та збір за здійснення деяких видів підприємницької діяльності є обов'язковими для встановлення місцевими радами.

На сьогоднішній день в Україні недостатньо теоретичних обґрунтувань місцевого оподаткування у контексті зміцнення інституту місцевого самоврядування, та існує невизначеність окремих процедур справління місцевих податків і зборів.

Податкова система України в цілому на сучасному етапі характеризується досить високим рівнем оподаткування. До об'єктивних причин такого становища необхідно віднести:

- а) реформування відносин власності;
- б) неможливість повної і швидкої комерціалізації галузей невиробничої сфери (охорона здоров'я, освіти, науки, культури тощо, які вимагають значних державних коштів);
- в) необхідність збільшення державних розходів на соціальний захист населення внаслідок падіння рівня життя під впливом економічної кризи і

інфляції [3].

Місцеві бюджети є головним каналом доведення до населення кінцевих результатів суспільного виробництва, спрямованих на суспільне споживання. Однак у фінансовому забезпеченні розвитку місцевого бюджету простежуються значні проблеми. Так до основних із них можна віднести:

1) Україні притаманне значне переважання трансфертів і відрахувань від загальнодержавних податків над власними джерелами доходів місцевих бюджетів, що спричиняє неспроможність регіонів до самофінансування;

2) місцеві податки та збори є достатньо малими і тому не можуть відігравати суттєву роль у доходах;

3) висока ступінь концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань [5, 45-46].

Становлення системи місцевого оподаткування в Україні відбувається надто повільними темпами. Про це свідчить Податковий Кодекс України, який так довго розробляли і затверджували, однак і він є недосконалий. Система місцевих податків і зборів має багато недоліків, серед яких найсуттєвішими є такі:

- незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів;
- вузький перелік цих податків і зборів в порівнянні з іншими країнами;
- відсутність у органів місцевого самоврядування права самостійно запроваджувати власні податки і збори на своїй території;
- низька зацікавленість місцевих органів влади додатково залучати кошти від справляння місцевих податків і зборів;
- відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення;
- нерозвиненість податків, які відображають політику місцевих органів влади (екологічні податки, плата за певні послуги місцевих органів влади).

Одним з найважливіших завдань, що стоять перед державою, є створення ефективної системи оподаткування, що дасть можливість гармонізувати інтереси держави і платників податків, знизити рівень податкового навантаження та майнової нерівності в суспільстві, зменшити обсяги тіньової економіки, покращити методи податкового адміністрування, на якісно новому рівні здійснювати аналіз для прийняття рішень щодо реалізації податкової політики та створити умови для виконання податкового законодавства [4, 77].

Для подальшого реформування фінансової системи доцільно скористатися досвідом зарубіжних країн, який підтверджує, що надходження від місцевих податків і зборів можуть бути вагомим джерелом доходів місцевих бюджетів для вирішення їх конкретних завдань [4, 77].

Література:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Волохова І. С. Місцеве оподаткування: реалізація загальних принципів / Ірина Семенівна Волохова. // Економіка України. – 2014. – №12. – С. 74–86.
3. Деркач М. Шляхи посилення дохідної бази місцевих бюджетів України // Аналітично-інформаційний журнал "Схід" (Спецвипуск), 2011. - № 1(108). – С. 48-51.
4. Тафінцева Н. С. Вплив податкової реформи на місцеві податки і збори / Н. С. Тафінцева. // Молодий вчений. – 2015. – №6. – С. 72–77.
5. Тихолаз А. В. Проблеми фінансового забезпечення розвитку місцевих бюджетів / Аліна Вікторівна Тихолаз. // збірник студентських наукових праць. – 2015. – №3. – С. 41–46.

Собко Н.М. – студентка гр.ФКМ-161

Науковий керівник – д.н.держ.упр., проф.Гончаренко І.Г.

Черкаський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПРАВЛЯННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

Акцизний податок – це непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), що включається до ціни таких товарів (продукції). Статтею 215 Податкового кодексу України [2] визначено наступний перелік підакцизних товарів: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн та промислові заміники тютюну; нафтопродукти, скраплений газ; легкові автомобілі, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли.

Із набуттям чинності Податкового кодексу України коло платників акцизного податку розширено. Поряд із виробниками та імпортерами підакцизних товарів до його переліку віднесено:

- особу, яка реалізує підакцизні товари, які конфісковані, є безхазяйними, за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;

- особу, яка не забезпечила цільове використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено нульову ставку податку (зокрема спирт для виробництва продукції, визначеної у статті 229 Податкового кодексу України, легкі та важкі дистиляти для виробництва етилену), або не підлягають, або

звільняються від оподаткування.

Крім того, при імпорті підакцизних товарів платниками є:

- фізична особа-резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до митного законодавства;

- особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом відповідно до пункту 213.3 статті 213 Податкового кодексу України;

- особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування у разі порушення таких вимог.

Замовники, за дорученням яких виробляються підакцизні товари (продукція) з давальницької сировини, сплачують податок виробнику.

Об'єктом оподаткування акцизним податком є реалізація підакцизних товарів (продукції). Тобто будь-які операції на митній території України, що передбачають відвантаження підакцизних товарів (продукції) згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами з передачею прав власності або без такої, за плату (компенсацію) або без такої, незалежно від строків її надання, а також безоплатного відвантаження товарів, у тому числі з давальницької сировини. Також до об'єктів оподаткування акцизним податком відноситься: реалізація (передача) підакцизних товарів з метою власного споживання, промислової переробки, здійснення внесків до статутного капіталу, а також своїм працівникам; ввезення підакцизних товарів на митну територію України; реалізація конфіскованих підакцизних товарів, підакцизних товарів визнаних безхазяйними, чи за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, підакцизних товарів, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави та ін. До об'єктів оподаткування віднесено також обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів із вини платника податку.

Податковим кодексом України встановлений широкий перелік операцій, які не підлягають та звільняються від акцизного оподаткування. Так, не підлягають оподаткуванню операції з вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) платником податку за межі митної території України. До операцій, які звільняються від оподаткування акцизним податком Податковий кодекс України відносить: придбання за кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного страхування легкових автомобілів спеціального призначення для інвалідів, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства надзвичайних ситуацій; ввезення підакцизних товарів для офіційного та особистого використання дипломатичними та консульськими представництвами іноземних держав.

База оподаткування залежить від виду застосовуваної ставки акцизного податку. Передбачено три види податкових ставок: адвалорні, специфічні, адвалорні та специфічні одночасно (змішані).

Адвалорні ставки встановлюються у відсотках до вартості товару. Специфічні ставки встановлюються у грошовому виразі на одиницю товару, представлену у фізичних одиницях виміру (кг, л, см³, штуки). Застосовуються до підакцизних товарів (продукції) таких як: спирт етиловий, алкогольні напої, нафтопродукти, скраплений газ, транспортні засоби. [3]

Ставки акцизного податку, визначені в Податковому кодексі України, не є постійними, а щорічно переглядаються. Передбачається щорічне внесення Кабінетом Міністрів України до 1 червня до Верховної Ради України проекту закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо абсолютних ставок оподаткування акцизним податком з урахуванням індексів споживчих цін та цін виробників промислових товарів.

У залежності від напрямку використання підакцизних товарів передбачається встановлення податкових пільг. Під податковою пільгою щодо даного податку розуміється застосування нульової податкової ставки. Новацією Податкового кодексу України є встановлення пільг з оподаткування нафтопродуктів. Зокрема, встановлено, що легкі дистиляти та важкі дистиляти можуть бути реалізованими як сировина для виробництва етилену за нульовою ставкою.

Визначення дати виникнення податкових зобов'язань наближено до вимог бухгалтерського обліку та залежить від виду операцій, що здійснюються з підакцизними товарами:

- щодо підакцизних товарів, вироблених на митній території України, – дата їх реалізації виробником;
- щодо зіпсованого, знищеного, втраченого підакцизного товару – дата складання відповідного акта;
- у разі ввезення підакцизних товарів на митну територію України – дата подання митної декларації або дата нарахування податкового зобов'язання митним органом;
- при передачі підакцизних товарів, вироблених з давальницької сировини, – дата їх відвантаження виробником замовнику або за його дорученням іншій особі;
- при використанні підакцизних товарів (продукції) для власних виробничих потреб – дата їх передачі для такого використання.[1]

Сума акцизного податку визначається платником податку самостійно, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку. Якщо ставку податку встановлено не у гривнях, а в євро, то до бюджету акцизний податок все рівно сплачується у гривневому еквіваленті.

Строки сплати акцизного податку становлять:

- для виробників підакцизних товарів на митній території України –

протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку для подання податкової декларації за місяць;

- для алкогольних напоїв, при виробництві яких використовується спирт етиловий неденатурований, – при придбанні марок акцизного податку;

- для власників продукції, виробленої з давальницької сировини, – не пізніше дати відвантаження готової продукції;

- для імпортованих підакцизних товарів (крім маркованої продукції) – до або в день подання митної декларації;

- для імпортерів маркованої підакцизної продукції – при придбанні марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

Декларацію з акцизного податку платники податку з підакцизних товарів, вироблених на митній території України, та імпортери алкогольних напоїв та тютюнових виробів мають подавати щомісяця не пізніше 20 числа наступного періоду.

Певні особливості оподаткування акцизним податком встановлені для алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Обов'язковою умовою реалізації таких підакцизних товарів є наявність марок акцизного податку. Крім того, на підприємствах – виробниках спирту та лікєро-горілчанних виробів з метою забезпечення повноти сплати акцизного податку передбачено створення акцизних складів.

Література:

1. Бабін І. І. Податкове право України: навч. посібник/І. І. Бабін. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – С. 417–425.

2. Податковий кодекс України// Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – том 1. – ст. 3248. із змінами.

3. Наказ Державної податкової адміністрації України «Про затвердження форм заявок-розрахунків на виготовлення та придбання марок акцизного податку, звіту про використання марок акцизного податку та журналів для обліку марок акцизного податку» від 24.12.2010 р. № 1021// Офіційний вісник України. – 2011. – № 6. – ст. 298.

Наказ Державної митної служби України «Про затвердження Інструкції про порядок справляння акцизного податку при ввезенні товарів на митну територію України суб'єктами господарської діяльності» від 23.05.2011 р. № 409 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 48. – ст. 1967.

СЕКЦІЯ 10. Економіко-математичне моделювання фінансових процесів.

Загоруйко І.О. – к.е.н., доц.

Черкаський державний технологічний університет

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

У попередніх роботах автора [1, 2] розглядалися деякі моделі загальної рівноваги приватної економіки, в якій взаємодіють два ринки – товарний та фінансовий. У даній доповіді розглянемо модель закритої приватної економіки, в якій фінансові відносини представлені комерційним кредитуванням.

З якісної точки зору таку приватну економіку можна представити наступним чином. Три сектори – домашні господарства, інвестиційні та виробничі фірми – є макроекономічними суб'єктами, кожний з яких відіграє специфічну роль у встановленні загальної динамічної рівноваги. Домашні господарства є покупцями предметів споживання на ринку продуктів і постачальниками праці на ринку ресурсів. Інвестиційні фірми є покупцями засобів виробництва на ринку продуктів і орендодавцями основних фондів на ринку ресурсів. Виробничі фірми поєднують робочу силу та основні фонди завдяки ринку ресурсів і реалізують готову продукцію на товарному ринку. Така класична абстракція дозволяє розкласти поведінку реальних суб'єктів на елементарні дії та мотиви і розглянути їх у чистому вигляді.

Згідно класичної традиції, в моделі загальної рівноваги виробничі фірми відіграють суто номінальну роль – вони не мають ані товарних, ані виробничих, ані грошових запасів. Таке спрощення допомагає аналізу розподілу грошової маси між працівниками-споживачами та інвесторами, а також аналізу ролі динаміки та ступеня завантаженості запасів основних фондів.

Частина рівнянь пропонованої моделі є відомими балансовими рівняннями та функціями:

- рівняння розподілу валового продукту на споживання та інвестиції –

$$Y = C + I ;$$

- рівняння виробничої функції Леонт'єва –

$$Y = L/b_L = K/b_K ,$$

де L , K – величини задіяної робочої сили та основних виробничих фондів, а b_L , b_K – коефіцієнти ресурсомісткості валового продукту);

- рівняння розподілу ціни валового продукту на плату за працю та плату за капітал –

$$P = b_L W + b_K R ,$$

де W та R – ставки плати за використання цих ресурсів виробничими фірмами;

- рівняння розподілу валових інвестицій на реноваційні та чисті –

$$I = hK + dK_{\max} / dt ,$$

де h – стала норма вибуття основних виробничих фондів, а K_{\max} – їхня загальна величина.

Інші рівняння є елементарними функціями, що описують попит та пропозицію на ринках ресурсів та продуктів:

- функції пропозиції праці та капіталу –

$$\tau_w W(L_{\max} - L) = M_L, \quad \tau_R R(K_{\max} - K) = M_K ,$$

де L_{\max} , K_{\max} – загальні величини робочої сили ($L_{\max} = const$) та основних фондів, а τ_w , τ_R – сталі, що мають розмірність часу;

- функції попиту на споживчі та інвестиційні товари –

$$\tau_C PC = M_L, \quad \tau_I PI = \kappa \cdot M_K ,$$

де M_L , M_K – грошові запаси відповідно домашніх господарств (власників робочої сили) та інвестиційних фірм (власників капіталу); κ – ступінь завантаженості основних фондів

$$\kappa = K / K_{\max} ,$$

а τ_C , τ_I – сталі, що мають розмірність часу.

Перейдемо тепер до фінансових рівнянь запропонованої моделі.

Для спрощення припустимо, що комерційний кредит є єдиним видом фінансових операцій, яким користуються лише інвестиційні фірми. Тоді приріст грошового запасу домашніх господарств визначатиметься як різниця заробітної плати та споживчих видатків:

$$dM_L / dt = WL - PC .$$

Приріст грошового запасу інвестиційних фірм теж визначатиметься як різниця їхніх доходів RK та видатків. Проте за наявності комерційного кредиту їхні видатки матимуть складнішу структуру.

По-перше, інвестиційні видатки будуть лише частково здійснюватися за рахунок власних коштів:

$$j \cdot PI ,$$

де j – частка власних джерел у видатках, яка визначається інвесторами, виходячи із поточної фінансово-економічної ситуації. Решту видатків – $(1 - j) \cdot PI$ – інвестори фінансуватимуть за рахунок комерційного кредиту. Зрозуміло, що цей фінансовий потік змінюватиме лише суму боргу виробничим фірмам, але не впливатиме на грошовий запас інвесторів.

По-друге, за суму боргу B інвестори-позичальники сплачуватимуть виробничим фірмам відсотки за «плаваючою» номінальною ставкою i , яка визначатиметься виробничими фірмами. Припустимо далі, що нараховані відсотки не приєднуються до суми боргу, а сплачуються відразу в момент нарахування. Крім відсотків iB , інвестори-позичальники зобов'язані погашати основну суму боргу рівними частками на протязі усього строку дії кредитної

угоди, який в даній моделі вважатимемо сталим ($\theta = const$).

З цих припущень випливають наступні фінансові рівняння, що описують стан інвестиційних фірм:

- рівняння приросту грошового запасу власників капіталу (інвестиційних фірм) –

$$dM_K / dt = RK - [jPI + (i + 1/\theta)B];$$

- рівняння приросту суми боргу інвесторів –

$$dB / dt = (1 - j)PI - B/\theta.$$

Згідно припущень пропонованої моделі, виробничі фірми не мають грошового запасу. Отже, грошова маса повністю розподіляється між власниками праці та капіталу:

$$M = M_L + M_K = const.$$

Таким чином, як і в моделі за відсутності фінансового ринку, прирости грошових запасів власників ресурсів є рівними за абсолютною величиною і протилежними за знаком:

$$dM_L / dt = -dM_K / dt.$$

Це означає, що рівняння приростів грошових запасів є еквівалентними і не збільшують розмірності моделі. З еквівалентності даних рівнянь випливає модифікована рівність сукупних доходів та видатків:

$$WL + RK = (PC + jPI) + (i + 1/\theta)B.$$

Отже, пропонована модель містить три незалежних диференціальних рівняння, що описують стан інвестиційних фірм – рівняння приросту запасу основних фондів K_{max} , приросту грошового запасу інвесторів M_K та приросту їх боргу B .

Для завершення системи рівнянь моделі її необхідно доповнити функціями, що визначатимуть ставку відсотка i та частку самофінансування j .

Очевидно, що на ставку відсотка безпосередньо впливають наступні фактори: поточний попит на комерційний кредит з боку інвестиційних фірм – $(1 - j)PI$, величина накопиченого боргу B та його гранична (з точки зору кредиторів) величина B_{max} . Логічно припустити, що комерційний кредит надається під заставу матеріальних активів позичальників, тобто $B < B_{max} = PK_{max}$. Чим менша різниця вартості заставленого майна та накопиченого боргу (тобто, чим менша сума невикористаного ліміту), тим більшою має бути ставка відсотка. Вплив інвестиційного попиту $(1 - j)PI$ протилежний: чим менша потреба інвестиційних фірм у комерційному кредитуванні, тим меншою має бути ставка відсотка. Найпростіша функція, що задовольняє ці залежності, є лінійним рівнянням і має вигляд:

$$i(PK_{max} - B) = \alpha(1 - j)PI,$$

де α – безрозмірний параметр.

Останнє рівняння моделі може бути отримано з наступних міркувань. За

період θ позичальники виплатять кредиторам суму $(1+i\theta)B$. За цей же самий час їх доходи від основних фондів, придбаних за рахунок кредиту, складуть $\theta R(B/P)$. Зрозуміло, що чим більшою буде отримана сума і чим меншою – сплачена, тим більшою буде схильність інвесторів до використання комерційного кредиту (i , відповідно, меншою схильність до самофінансування). Відповідну властивість має така лінійна функція:

$$j(R/P) = \beta(i + 1/\theta)$$

де β – безрозмірний параметр.

Література

1. Загоруйко І.О. Теоретичні аспекти моделювання фінансових потоків в стані загальної економічної рівноваги// Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (Черкаси, 17 березня 2017 р.). – Черкаси: ЧДТУ, 2017. – С. 6-9.

2. Загоруйко І.О. Модель взаємодії товарного та фінансового ринків у закритій приватній економіці// Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції: Черкаси, 16-18 травня 2017 р.: / відп. ред.. Гавриленко В.О.; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технолог. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2017 – С. 75-77.

Снитюк О. І. – к. е. н., доцент, Бережна Л. В. – к. е. н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ

Для України, яка перебуває на стадії трансформації економічної системи, проблеми прогнозування фінансових процесів є особливо актуальними. В умовах соціально-економічних трансформацій, зокрема, наявності кризових явищ в економіці, глобалізаційних процесів тощо, формалізовані описи динаміки фінансових показників потребують нових підходів до проблеми прогнозування в цілому.

Основними характеристиками сучасних фінансових процесів є мінливість, невизначеність, нелінійність тощо. Ще один аспект, який необхідно враховувати, – «мала» вибірка ретроспективних даних для побудови прогновної моделі. Застосування в цих умовах класичних методів прогнозування можливе лише на початкових етапах побудови економіко-математичних моделей прогнозу. Таким чином, зростає об'єктивна необхідність розробки і застосування сучасних моделей та методів прогнозування економічних

процесів.

Впродовж останніх десятиліть технології прогнозування інтенсивно розвиваються. Розроблено сотні різних методів та моделей, проте на практиці в економічному прогнозуванні застосовують всього декілька класичних моделей.

Основними класичними найбільш поширеними у практичній реалізації моделями прогнозування є [1]

- *адаптивні моделі прогнозування* (модель Брауна, модель Хольта тощо) враховують нерівноцінність рівнів динамічного ряду;
- *трендові моделі прогнозування* будуються за допомогою екстраполяційних методів і описують основну складову динамічного ряду – тренд (тенденцію);
- *експертні моделі прогнозування*, розроблені на основі методів експертних оцінок (метод комісії, метод Дельфі) тощо.

Слід зазначити, що кожна з наведених моделей і відповідні методи для побудови цих моделей мають як переваги, так і недоліки.

Вказані методи належать до дедуктивних, методологія яких полягає у переході «від загального до конкретного». При застосуванні цих методів значною проблемою є вибір структури моделі. Відповідальність за цей вибір лежить на конкретному аналітику.

Така проблема зникає при застосуванні індуктивного підходу до моделювання фінансових процесів, який базується на принципі «від конкретного до загального», тобто від одержання емпіричних даних про перебіг конкретних процесів до побудови моделей із застосуванням спеціальних програмних модулів.

Серед сучасних методів та моделей прогнозування, які використовують індуктивний підхід і, які, на нашу думку, потребують практичного залучення в сферу фінансового прогнозування є методи та моделі, в основі яких лежать інтелектуальні технології, зокрема, нейромережні методи, еволюційне моделювання та методи самоорганізації:

- *метод групового урахування аргументів (МГУА)* [2];
- *генетичні алгоритми (ГА)* [3];
- *штучні нейронні мережі (НМ)* [3].

На жаль, зазначені моделі не достатньо оцінені та реалізовані в економічному прогнозуванні.

Зауважимо, що переважна більшість методів прогнозування використовує ретроспективну інформацію для прогнозування фінансових процесів. Дуже важливим моментом є якість вихідних даних. Підготовка (препроцесінг) цих даних – ключовий момент в економічному прогнозуванні [4].

Наведемо основні причини препроцесінга вихідних даних для побудови економіко-математичних моделей прогнозування:

- різні шкали вимірювання фінансових показників;
- наявність лінійної та нелінійної залежності між вхідними факторами;

- низька ентропія значень вхідних факторів, тобто їх мала інформативність;

- велика кількість випадкових (несуттєвих) факторів тощо.

Наведемо основні етапи препроцесінга вихідних даних для прогнозування фінансових процесів [5].

1. *Нормалізація та стандартизація вихідних даних.*

2. *Тестування мільтиколінеарності* за критерієм Фарарра-Глобера. Найявність лінійної залежності між вхідними факторами погіршує якість економіко-математичної моделі, а це призводить до зниження якості прогнозу.

3. *Визначення значимих факторів.* На сьогоднішній день застосовують евристичні процедури їх відбору. На нашу думку, ефективною процедурою є технологія *box-counting*.

4. *Метод вирівнювання вихідних даних*, який одержав назву «*вибілювання входів*».

Таким чином, проблема створення ефективної технології прогнозування фінансових процесів, в першу чергу, стосується побудови моделей прогнозування, які б характеризувалися простотою, точністю, гнучкістю в застосуванні, мінімальними вимогами до вихідних даних, високою якістю прогнозу тощо. Застосування більшості класичних методів та моделей має багато жорстких передумов їх використання і часто низьку якість прогнозу, що суттєво знижує ефективність прийняття рішень у фінансовій сфері. Сучасні методи еволюційного та нейромережного спрямування долають ці перешкоди, але потребують розробки інформаційних систем з відповідним набором програм щодо їх реалізації.

На нашу думку, оптимальним варіантом в фінансовому прогнозуванні є поєднання класичних та сучасних методів та моделей з розробкою відповідного програмного забезпечення та його застосування фінансистами-аналітиками. При цьому необхідно застосовувати технологію препроцесінга вихідних даних, що підвищить якість економічного прогнозування.

Література:

1. Бережна Л. В., Снитюк О. І. Економіко-математичні методи та моделі у фінансах. – К: Кондор, – 2009. – 301 с.

2. Ивахненко А. Г. Долгосрочное прогнозирование и управление сложными системами. – К.: Техніка, 1975. – 312 с.

3. Генетические алгоритмы, искусственные нейронные сети и проблемы виртуальной реальности. /Вороновский Г.К., Махотило К.В., Петрашев С.Н., Сергеев С.Н. – Харьков: Основа, 1997. – 112 с.

4. Осовский С. Нейронные сети для обработки информации. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 344.

5. Снитюк В. Є. Прогнозування. Моделі. Методи. Алгоритми: Навчальний посібник. – К.: «Маклаут», 2008. – 364 с.

Оразов Ахмет – студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент. Л.В.Бережна

Черкаський державний технологічний університет

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБСЯГІВ І СТРУКТУРИ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

У сучасних умовах для багатьох вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їх економічного розвитку є гостра нестача оборотного капіталу, яка супроводжується низьким рівнем його використання. Розвиток ринкових відносин в Україні та досвід зарубіжної системи господарювання визначають залежність результатів діяльності підприємств від ефективності управління процесом формування і використання їх оборотного капіталу. Тому дослідження системи управління оборотним капіталом як важливого чинника підвищення ефективності функціонування підприємств набуває особливої актуальності.

При оцінці ефективності управління оборотним капіталом фінансові служби підприємств, як правило, використовують стандартний набір показників, рекомендований Міністерством економіки України, Держкомстатом України. У ринкових умовах виникла потреба в розробці комплексної системи управління оборотним капіталом та методики оцінки її впливу на фінансовий стан підприємств з урахуванням особливостей галузей промисловості. Впровадження таких розробок сприятиме зміцненню фінансової стійкості та платоспроможності, забезпеченню достатнього рівня прибутковості підприємств через оптимізацію обсягів і структури оборотного капіталу.

Аналіз практики нормування оборотного капіталу підприємств України показав, що робота із встановлення науково обґрунтованих норм і нормативів оборотного капіталу вимагає істотного поліпшення. Значення нормування оборотних коштів у сучасних умовах не знижується. Економічно обґрунтоване нормування дозволяє підприємствам правильно орієнтуватися у всіх питаннях, пов'язаних з функціонуванням оборотного капіталу. Тому необхідні принципово нові підходи в процесі управління оборотним капіталом, які б дозволили використовувати нетрадиційні методи управління ним. Виходячи з проведеного аналізу методів управління оборотним капіталом, основним завданням дослідження є наукове обґрунтування та розробка інструментарію оптимізації обсягів і структури оборотного капіталу підприємств України.

Досягнення заданої мети можливе за рахунок використання економіко-математичної моделі та розробки методів і алгоритмів для її реалізації. При розробці інструментарію оптимізації обсягів оборотного капіталу спочатку визначається співвідношення між окремими елементами оборотного капіталу і,

відповідно, обсяг для кожної складової, а потім будується алгоритм загальної моделі оптимізації структури оборотного капіталу та здійснюється вибір необхідної стратегії формування і фінансування оборотного капіталу, що дозволяє підвищити якість фінансового менеджменту на підприємстві [1].

Побудова економіко-математичної моделі оптимізації обсягів оборотного капіталу підприємства базується на поєднанні таких складових:

– вибір показників, пов'язаних з обсягом і рухом оборотного капіталу на підприємстві;

– аналіз динаміки показників у звітних періодах;

– вибір інструментарію оптимізації обсягів та структури оборотного капіталу:

а) модель рівняння балансу;

б) правило ранжування Фішберна;

в) задача багатокритеріальної оптимізації обсягів оборотного капіталу при заданих обмеженнях та додаткових критеріях;

г) модель еволюційного (генетичного) алгоритму.

За допомогою такого інструментарію на підприємстві можна здійснювати оптимізаційний процес. Під оптимізаційним процесом у даному випадку розуміється розробка на стадії прогнозування обсягів оборотного капіталу управлінських рішень, що дозволяють з усіх можливих варіантів обрати найкращий (оптимальний) для досягнення максимального цільового ефекту [2]. Процес прогнозування – це розробка науково обґрунтованих варіантів можливих обсягів оборотного капіталу в майбутньому, а також вибір альтернативного варіанта досягнення цілей управління підприємством. Тим самим дві необхідні стадії – прогнозування та оптимізація – об'єднуються в одну.

Отже, одним із основних завдань стратегії розвитку підприємства є оптимізація функції управління оборотним капіталом на підприємстві (Об'єкті):

$$\text{opt } R(Q, Q', O', T, T'), \quad (1)$$

де R – функція генерації управлінських рішень; Q – дані про роботу підприємства; Q' – алгоритми попередньої обробки даних про роботу підприємства; O' – алгоритми аналізу попередньо оброблених даних; T – часовий діапазон, на якому здійснюється аналіз; T' – часовий діапазон, для якого генеруються управлінські рішення.

Визначення оптимального значення функції, як і побудова самої функції, можливо лише при виконанні умови, що дані про роботу підприємства Q існують на часовому діапазоні, на якому здійснюється аналіз T .

Для виконання цього завдання були виділені такі етапи:

1. Попередня обробка вхідної інформації про Об'єкт – визначення функції f_1 для перетворення вихідних даних (ВД) у вигляд, що придатний для аналізу:

$$D = f_1(ВД). \quad (2)$$

2. Створення економіко-математичної моделі функціонування Об'єкта на основі наявної статистики – визначення функції M , що описує поведінку об'єкта на основі наявної попередньо обробленої статистики:

$$M = M(D, C, M_i), \quad (3)$$

де D – ступінь та елементи деталізації моделі, що створюється; C – вибір принципової структури, моделі, що створюється; M_i – створені економіко-математичні моделі обраних елементів деталізації Об'єкта

3. Прогноз функціонування Об'єкта на основі дослідження його створеної моделі з достатнім ступенем достовірності:

$$M' = M'(M'_i, M). \quad (4)$$

4. Оптимізація параметрів функціонування об'єкта на основі наявної статистики, створеної моделі та здійсненого прогнозу – аналіз діяльності, яка прогнозується, з метою її оптимізації:

$$M'' = \text{opt}(M'). \quad (5)$$

5. Здійснення допомоги в прийнятті управлінських рішень на основі здійснених прогнозу та оптимізації – створення функції f_2 , яка відображає оптимізацію, що пропонується, на природній (зрозумілій) мові:

$$M''' = f_2(\text{opt}(M')). \quad (6)$$

У результаті проведеної декомпозиції поставлені завдання досягнення мети можна зобразити в такому вигляді:

$$Z = Z(D, f_1, M, M', M'', M''', f_2). \quad (3.7)$$

Для вирішення завдань попередньої обробки вхідної інформації та створення економіко-математичної моделі управління оборотним капіталом, пропонується імітаційна модель управління оборотним капіталом на підприємствах, яка дозволить планувати та оцінювати наслідки управління оборотним капіталом на підприємствах. Дана модель ґрунтується на використанні відкритих форм фінансової звітності підприємств – форма № 1 “Баланс” і форма № 2 “Звіт про фінансові результати”. Вона забезпечує вирішення двох основних завдань:

- 1) розробка рекомендацій щодо оптимізації обсягів і структури оборотного капіталу;
- 2) прогнозування результатів управління оборотним капіталом у кожному окремому періоді.

Таким чином, запропонована модель оптимізації обсягів і структури оборотного капіталу підпорядковується основним завданням розвитку підприємства, а саме: досягнення достатнього рівня прибутку, збільшення загальної рентабельності, збільшення обсягів виробництва і, відповідно, обсягів продаж тощо.

*XIV міжнародна науково-практична конференція
молодих вчених, аспірантів і студентів
«Актуальні проблеми фінансової системи України»*

Література:

1. Севастьянов Р. Использование аналитических инструментов для оптимизации использования оборотных средств предприятия // Экономика, финансы, право.– 2003.– № 2.– С.13–14.
2. Бабич Л. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2001.– № 9–10. – С. 12–24.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Розвиток фінансового ринку в умовах глобалізації

Berezina O.Yu. The opportunities of institutional partnership in financial sphere: perspectives for Ukraine	3
Серватинська І.М. Макроекономічні передумови формування фінансів домогосподарств	5
Базиль А.О. Економічна безпека України та проблеми її забезпечення	10
Гаріст А.П. Розвиток сучасної фінансової політики	12
Голиш В.М. Аналіз сучасного стану макроекономічної безпеки України	16
Дмитренко І. А. Сучасний стан валового внутрішнього продукту та його взаємозв'язок з макроекономічними показниками	19
Іванова Л.Р. Фінансування діяльності внаслідок I-II рівня акредитації в умовах реформування системи вищої освіти в Україні	23
Решетняк А.В. Особливості управління фінансовими ризиками	25
Бережна Л.В., Каширук Т.Г. Напрями вдосконалення реалізації інвестиційних проектів міжнародних фінансових організацій в Україні	28
Биндич Г.М. Ефекти впливу процесів глобалізації на систему державного бюджетування в Україні	33
Шевченко А.М., Бабяк В.М. Консалтингові послуги в Україні: реалії сьогодення та перспективи із врахуванням європейських тенденцій розвитку	36
Гаро В.Ю. Міжнародні стандарти забезпечення фінансової безпеки держави	40
Лещенко В.В. Шляхи поглиблення співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями	42
Дорошенко Я.О. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку	45
Дорошенко Я.О., Кульбашина А.Р. Аналіз стану грошової маси в Україні	48
Мороз В., Науменко А. Вплив пенсійної реформи на соціальну безпеку суспільства	53

СЕКЦІЯ 2. Бюджетно-фінансова автономія в умовах децентралізації

Ткаченко Ю.В. Глобальне партнерство як основа досягнення сталого розвитку територій	58
Соколов Л.О. Фінансування освіти в умовах формування соціально-орієнтованої економіки	60
Кульбашина А.Р. Вплив децентралізації на посилення платоспроможності місцевих бюджетів	62

СЕКЦІЯ 3. Сучасні механізми фінансового менеджменту

Вакуліна Ю.В. Зростання продуктивності як основа фінансової стабільності підприємств	66
Бакалінська А. О. Оптимізація фінансових ресурсів підприємства	69
Бігдан В.Г. Фінансово-кредитне забезпечення господарської діяльності підприємства	72
Глушко О.А. Фінансове планування та контролінг діяльності підприємства	75
Кучер Н. О. Особливості фінансового менеджменту малого бізнесу	77
Лушнай В.В. Результати фінансово-господарської діяльності підприємств Черкаської області	80
Нижник І.В. Розробка фінансової стратегії економічного розвитку підприємства	82
Осколкова Н. В. Фінансова стійкість торговельного підприємства: сутність та шляхи забезпечення	86
Очеретяна А.С. Механізм фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів в Україні	89
Сидоренко Л. В. Управління оборотними коштами підприємства	94
Соколан Л.В. Фінансовий менеджмент фармацевтичних підприємств	96
Гриднева Є. В. Фінансова стійкість підприємства: теоретичні та практичні аспекти	99
Ярошенко В.І. Фінансова криза на підприємстві та способи її протидії	101
Мороз Ю.А. Оцінка фінансових ризиків на сільськогосподарському підприємстві	106

СЕКЦІЯ 4. Діяльність суб'єктів грошово-кредитного ринку в умовах трансформації

Дудченко Н.В. Зарубіжний досвід та тенденції національного розвитку недержавних пенсійних фондів	110
Радкевич А.А. Нормативно-правове забезпечення діяльності товарних бірж в Україні	114

СЕКЦІЯ 5. Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків

Назарчук Б.Є. Особливості впровадження системи БАЗЕЛЬ III	117
Голік І.Ю. Фінансовий лізинг в агропромисловому комплексі	120
Березіна О.Ю., Веклич К.О. Капіталізація державних банків в умовах кризи: кейс АТ «Ощадбанк»	124

СЕКЦІЯ 7. Страхування в Україні: стан та тенденції розвитку

Нончаренко І. Г. The development of the life insurance market in Ukraine	128
Бездітний О.Ю. Стан і перспективи функціонування страхового ринку в Україні	130

СЕКЦІЯ 8. Особливості податкової системи України з урахуванням міжнародного досвіду

Слинько М.Ю. Тенденції в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств	134
Лисенко К.В. Місцеві податки та їх роль в податковій системі України	135
Собко Н.М. Теоретичні основи справляння акцизного податку в Україні	138

СЕКЦІЯ 10. Економіко-математичне моделювання фінансових процесів

Загоруйко І.О. Моделювання процесу комерційного кредитування в умовах загальної економічної рівноваги	142
Снитюк О. І., Бережна Л. В. Прогнозування фінансових процесів	145
Оразов Ахмет. Інструментарій оптимізації обсягів і структури оборотного капіталу	148

*XIV міжнародна науково-практична конференція
молодих вчених, аспірантів і студентів
«Актуальні проблеми фінансової системи України»*

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Збірник тез доповідей
XIV міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і
студентів

Підписано до друку 08.11.2017.
Формат 60x84 V16. Папір офсетний,
Умов. друк. арк. 7,56. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим.

Видавець: Чабаненко Ю. А.
Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру видавців
серія ДК№ 1898 від 11.08.2004 р.
Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 39
Тел: 0472/45-99-84; 56-46-66
E-mail: office@2upost.com

Друк ФОП Чабаненко Ю.А.
Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 39
Тел: 0472/45-99-84
E-mail: office@2upost.com